

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

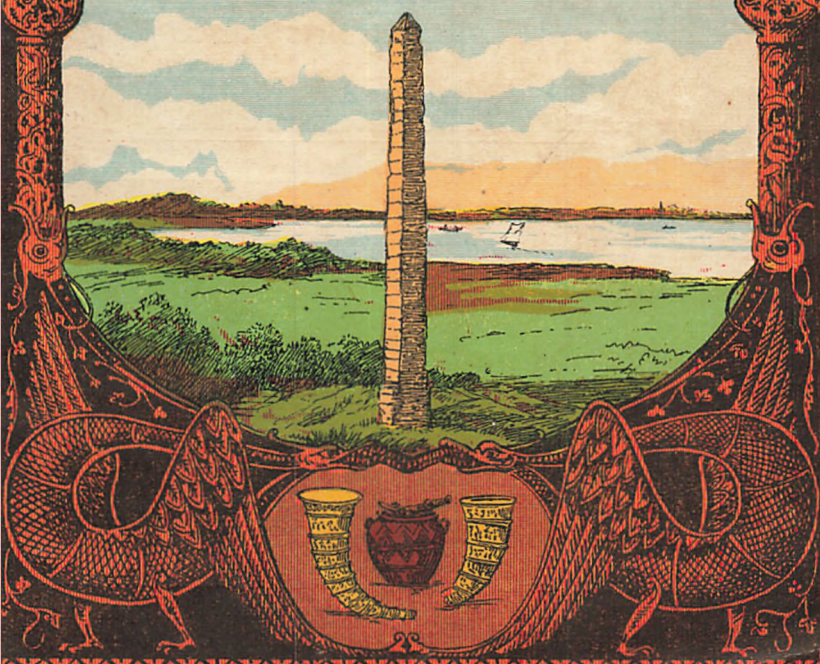
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

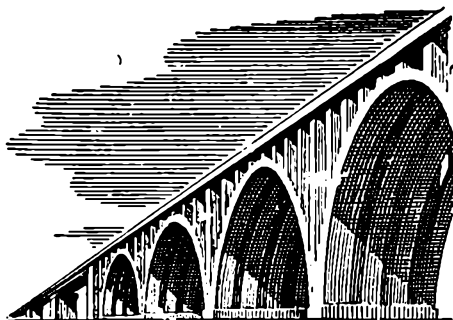
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1945

Udgivet af Sprogforeningen

SIKKERHEDEN

*er af største Betydning ved
Anbringelsen af Deres Penge*

HANDELSBANKEN

Aktiekapital: Kr. 50.000.000 + Reserver 41.000.000

AARENRAA

Kontorer i Bolderslev
Bovrup - Felsted
Helleved - Hjordkær

SØNDERBORG

Kontor i
Nordborg

GRAASTEN

Kontorer i
Padborg - Tørsbøl

TØFTLUND

Kontorer i
Agerskov - Arnum

HADERSLEV

Kontorer i
Christiansfeld - Vojens

TØNDER

Kontorer i
Skærbæk - Tinglev

Filialer af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

Sprogforeningens

Almanak

for
DANSK Sprogforening
1945

52. Aargang.

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af Niels Hansen og Jakob Petersen.

København.
Trykt i „Højnalds“ Trykkeri.

Formørkelser i Aaret 1945.

1. Ringformet Solformørkelse den 14. Januar, usynlig i Danmark. Den er synlig som partiel Formørkelse i den sydvestlige Del af det Stille Ocean, det sydlige Ishav, paa Ny Zealand i Australien, i den østlige Del af Ny Guinea, i den sydlige Del af det Indiske Ocean, paa Madagaskar og i den sydøstlige Del af Afrika. Formørkelsen er ringformet for et smalt Bælte, der gaar fra det sydøstlige Afrika gennem det Indiske Ocean ind i det Stille Ocean.

2. Partiel Maaneformørkelse den 25. Juni, usynlig i Danmark.

3. Total Solformørkelse den 9. Juli, synlig som partiel Formørkelse i Danmark (med Færøerne). I København begynder Formørkelsen Kl. 13t 56m og ender Kl. 16t 18m. Den er paa sit højeste Kl. 15t 9m og omfatter da $\frac{78}{100}$ af Soldiameteren. Formørkelsen ses i Asien, undtagen den østlige og den sydlige Del, i det nordlige Afrika, i Europa, i det nordlige Ishav, paa Grønland, i den nordlige Del af det Atlantiske Ocean, i Nordamerika, undtagen Kalifornien og den vestlige Del af Alaska, samt i den vestlige Del af Mellemamerika. Formørkelsen er total for et smalt Bælte, der gaar gennem Nordamerika, Grønland, det Atlantiske Ocean, Nordskandinavien, Finland, Rusland og ind i Asien.

4. Total Maaneformørkelse den 19. December, synlig i hele sin Udstrækning i Danmark (med Færøerne). Formørkelsen begynder Kl. 1t 37m og ender Kl. 5t 3m; den er total fra Kl. 2t 40m til Kl. 4t 0m.

Planeterne i Aaret 1945.

Merkur er i Almindelighed Solen saa nær, at den ikke kan ses med blotte Øjne. Den 13. Januar, 11. Maj, 6. September og 26. December er den længst vest for Solen og staar omkring disse Dage i København op henholdsvis $1\frac{3}{4}$, $\frac{1}{4}$ Time, $1\frac{1}{4}$ Time og 2 Timer før Solen. Den 26. Marts, 23. Juli og 17. November er Merkur længst øst for Solen og gaar omkring disse Dage i København ned henholdsvis 2 Timer, $\frac{3}{4}$ Time og $\frac{3}{4}$ Time efter Solen.

Venus er i Begyndelsen af Aaret Aftenstjerne. Den 2. Februar er den længst øst for Solen og gaar da i København ned $4\frac{1}{4}$ Time efter Solen. Den 13. April er Venus i nedre Konjunktion med Solen. Den 24. Juni er den længst vest for Solen og staar da i København op 2 Timer

før Solen. Venus lyser stærkest den 10. Marts og den 21. Maj.

Mars staar ved Aarets Begyndelse i Skytten. Den vander derfra gennem Stenbukken, Vandmanden, Fiskene, Vædderen, Tyren og Tvillingerne ind i Krebsen, hvor den opholder sig ved Aarets Slutning. Mars staar i Syd: ved Aarets Begyndelse Kl. 11, i Slutningen af Maj Kl. 9, i Begyndelsen af September Kl. 7, i Slutningen af November Kl. 4 og ved Aarets Slutning Kl. 1 $\frac{2}{3}$.

Jupiter opholder sig hele Aaret i Jomfruen. Den 14. Marts er Jupiter i Opposition med Solen. Den staar i Syd: i Begyndelsen af Januar Kl. 5, i Begyndelsen af Februar Kl. 3, i Begyndelsen af Marts Kl. 1, i Slutningen af Marts Kl. 23, i Slutningen af April Kl. 21, i Begyndelsen af Juli Kl. 17, i Begyndelsen af Oktober Kl. 12, i Slutningen af November Kl. 9 og ved Aarets Slutning Kl. 7.

Saturn opholder sig hele Aaret i Tvillingerne. Den staar i Syd: Ved Aarets Begyndelse kort før Midnat, i Slutningen af Februar Kl. 20, i Begyndelsen af Maj Kl. 16, i Begyndelsen af Juli Kl. 12 $\frac{1}{2}$, i Begyndelsen af September Kl. 9, i Begyndelsen af November Kl. 5 og ved Aarets Slutning Kl. 1.

Uranus og **Neptun** er ikke synlige for blotte Øjne. Uranus opholder sig hele Aaret i Tyren. Den 7. December er Uranus i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 57 $^{\circ}$ over Københavns Horisont. Neptun opholder sig hele Aaret i Jomfruen. Den 26. Marts er den i Opposition med Solen og staar da omkring Midnat i Syd 34 $^{\circ}$ over Københavns Horisont.

Pluto opholder sig hele Aaret i Krebsen. Den er kun synlig i store Kikkerter.

Højvandet ved Vestkysten.

Højvandet er ligesom i Fjor og de tidligere Aar her i Almanakken beregnet for Havneby paa Rømø. Udgangspunktet for Beregningen er Højvandet ved Esbjerg, der er den af de Højvandstider, som Observatoriets Almanak angiver, der ligger nærmest ved Havneby. Det er jo som sagt Højvandet ved Havneby, der her angives. Vil man kende Vandtiden ved andre Punkter, maa man ved Odden paa Rømø (Padborg) lægge 10 Minutter, ved Højer Sluse 40 Minutter, ved Koldby 30 Minutter, ved Ballum Sluse 30 Minutter, ved Rejsby Sluse 30 Minutter, ved Vester Vedsted Sluse 20 Minutter og ved Esbjerg 30 Minutter. Ved Sønderho maa derimod trækkes 5 Minutter fra.

Lavvandet indtræder i Reglen 6 $\frac{3}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Thade Petersen.

Januar 1945

O.C.N.

Glugmaaned. 31 Dage.

Se Anm. 35.
Høivande1. Uge. **Kristi Omskærelse**, Luk. 2, 21.

2. Række, Matth. 6, 5—13.

		Op		Fm.	Em.
M.	1	Nytaa	19 2	Solen nærmest Jorden	3.40 16.04
Ti.	2	Abel	20 14	Sol. op 8.42' n. 15.47'	4.16 16.42
O.	3	Enoch	21 26		4.50 17.20
T.	4	Methusalem	22 36	Tusmørket varer 52'	5.23 17.58
F.	5	Simeon	23 45	☾ fjernest Jorden	5.57 18.38
L.	6	Hellig 3 Konger	—	☾ s. Kv. 13.47'	6.36 19.23

2. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel**, Luk. 2, 43 til Enden

2. Række, Mark. 10, 13—16.

S.	7	1. S. e. H. 3 K.	0 55	Knud Hertug	7.23 20.18
M.	8	Erhardt	2 5		8.21 21.20
Ti.	9	Julianus	3 17	Sol. op 8.37' n. 15.58'	9.31 22.27
O.	10	Paul Eremit	4 31		Tusmørket varer 51'
T.	11	Hyginus	5 45		11.58 —
F.	12	Reinhold	6 56	Hilarius	0.29 12.58
L.	13	Marie	8 0		Merkur st. vestl. Elong

3. Uge. **Brylluppet i Kana**, Joh. 2, 1—11.

2. Række, Luk. 19, 1—10.

			Ned		
S.	14	2. S. e. H. 3 K.	16 20	Felix. ☉ n. M. 6.6'	2.07 14.36
M.	15	Maurus	17 39		2.50 15.20
Ti.	16	Marcellus	19 4	Sol. op 8.30' n. 16.10'	3.32 16.02
O.	17	Antonius	20 31		Tusmørket varer 49'
T.	18	Vilh. Marie	21 58	☾ nærmest Jorden	4.50 17.25
F.	19	Pontianus.	23 24	Prisca	5.29 18.08
L.	20	Fab. og Sebast.	—		6.11 18.55

4. Uge. **Jesus gik ned af Bjerget**, Matth. 8, 1—13.

2. Række, Luk. 17, 5—10.

S.	21	3. S. e. H. 3 K.	0 48	Agnis. ☽ f. Kv. 0.48'	6.58 19.49
M.	22	Vincentius	2 12		7.54 20.53
Ti.	23	Emerentius	3 34	Sol. op 8.20' n. 16.24'	9.03 22.06
O.	24	Timotheus	4 58		Tusmørket varer 48'
T.	25	Pauli Omv.	6 4		11.40 —
F.	26	Polycarpus	7 5		0.20 12.43
L.	27	Chrysostomus	7 54		1.14 13.37

5. Uge. **Arbejderne i Vingaarden**, Matth. 20, 1—16.

2. Række, Matth. 25, 14—30.

			Op		
S.	28	Septuagesima	16 45	Fred. 6 Føds.	2.01 14.24
M.	29	Chr. 7. Føds.	17 56	Carolus Magnus	2.44 15.07
Ti.	30	Lovise	19 8	☉ f. M. 7.41'	3.23 15.46
O.	31	Vigilius	20 19	Valerius	3.57 16.24
				Adelgunde	
				Sol. op 8.8' n. 16.39'	
				Tusmørket varer 46'	

Februar 1945		O. C. N.	Blidemaaned. 28 Dage.	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
		Op		Fm.	Em.
T.	1 Brigida.	21 29	☾ fjernest Jorden Venus st. østl. Elong	4.28	16.55
F.	2 Kyndelmisse	22 39		4.57	17.28
L.	3 Blasius	23 48		5.26	18.01
6. Uge. De fire Slags Sædejord, Luk. 8, 4—15.					
2. Række, Mark. 4, 26—32.					
S.	4 Sexagesima	—	Veronica	5.59	18.98
M.	5 Agathe	0 59	☾ s. Kv. 10.55'	6.98	19.22
Ti.	6 Dorothea	2 10	Sol op 7.55' n. 16.54' Tusmørket varer 45'	7.27	20.15
O.	7 Richard	3 29		8.90	21.21
T.	8 Corintha	4 34		9.52	22.38
F.	9 Apollonia	5 41		11.21	23.52
L.	10 Scholastica	6 39		—	12.92
7. Uge. Kristi Daab, Matth. 3, 13 til Enden.					
2. Række, Luk. 18, 31 til Enden.					
S.	11 Fastelavn	7 26	Quinquagesima	0.54	13.28
		Ned	Esto mihi. Euphrósyne		
M.	12 Eulalia	16 35	☉ n. M. 18.33'	1.45	14.18
Ti.	13 Hvide Tirsdag	18 4	Benignus	2.91	15.08
			Valentinus		
O.	14 Aske Onsdag	19 34	Sol. op 7.40' n. 17.9'	3.14	15.45
T.	15 Faustinus.	21 4	Tusmørket varer 44'	3.54	16.26
F.	16 Juliane	22 32	☾ nærmest Jorden	4.92	17.06
L.	17 Findanus	23 59		5.11	17.47
8. Uge. Jesus fristes af Djævelen, Matth. 4, 1—11.					
2. Række, Luk. 22, 24—32.					
S.	18 1. S. i Fasten	—	Quadragesima	5.51	18.29
			Invocavit. Jul. Sophie		
			Concordia		
M.	19 Ammon	1 29	☽ f. Kv. 9.38'	6.95	19.18
Ti.	20 Eucharías	2 43	Samuel	7.28	20.17
O.	21 Tamperdag	3 57	Sol. op 7. 24' n. 17. 24'	8.90	21.32
T.	22 Peders Stol	5 1	Tusmørket varer 43'	10.03	22.54
F.	23 Papias	5 52		11.24	—
L.	24 Matthias	6 32		0.01	12.28
9. Uge. Den kananæiske Kvinde, Matth. 15, 21—28.					
2. Række, Mark. 9, 17—29.					
S.	25 2. S. i Fasten	7 2	Reminiscere. Victorinus	0.57	13.20
M.	26 Inger	7 26		1.43	14.06
		Op			
Ti.	27 Leander	18 5	☉ f. M. 1. 7'	2.25	14.47
O.	28 Øllegaard	19 16	Sol. op 7.6' n. 17.39' Tusmørket varer 42'	3.02	15.24

Marts 1945		O. C. N.	Tordmaaned. 31 Dage.	<i>Se Anm. 3.S. Højvande</i>	
		Op		Fm.	Em
T.	1 Albinus	20 28		9.35	15.58
F.	2 Simplicius	21 35	☾ fjernest Jorden	4.04	16.29
L.	3 Kunigunde	22 45		4.31	16.58
10. Uge. Jesus drev en Djævel ud , Luk. 11, 14—28. 2. Række, Joh. 8, 42—51.					
S.	4 3. S. i Fasten	23 56	Oculi. Adrianus	4.58	17.27
M.	5 Theophilus	—		5.27	17.59
Ti.	6 Godfred	1 7	{ Sol. op 6.49' n. 17.54'	6.02	18.96
O.	7 Perpetua	2 18	{ Tusmørket varer 42'	6.47	19.23
T.	8 Beata	3 26	{ ☾ s. Kv. 5. 30'	7.47	20.45
F.	9 40 Riddere	4 27		9.10	21.47
L.	10 Ædel	5 17	Venus lyser stærkest	10.48	23.16
11. Uge. Jesus bespiser 5000 Mand , Johs. 6, 1—15. 2. Række, Joh. 6, 35—51					
S.	11 Midfaste	5 57	{ Lætare	—	12.05
M.	12 Gregorius	6 28	{ Krp. Frederik	0.25	13.04
Ti.	13 Macedonius	6 52	{ Thala	1.20	13.54
		Ned	{ Sol. op 6.31' n. 18.8'		
O.	14 Eutychius	18 31	{ Tusmørket varer 42'	2.07	14.40
T.	15 Zacharias	20 3	{ ☉ n. M. 4. 51'	2.51	15.23
F.	16 Gudmund	21 34	{ ☾ nærmest Jorden	3.92	16.04
L.	17 Gertrud	23 3	{ Jupiter i Opp. m. Solen	4.12	16.44
12. Uge. Gabriel Engel udsendes , Luk. 1, 26—38. 2. Række, Luk. 1, 46—56.					
S.	18 5. S. i Fasten	—	Judica. Alexander	4.51	17.23
M.	19 Joseph	0 29		5.31	18.03
Ti.	20 Gordius	1 48	{ ☽ f. Kv. 20. 11'	6.15	18.48
			{ Sol. op 6.13' n. 18. 23'		
O.	21 Benedictus	2 57	{ Tusmørket varer 42'	7.07	19.43
T.	22 Paulus	3 52	{ Jævndøgn	8.16	20.58
F.	23 Fidelis	4 35		9.44	22.27
L.	24 Ulrica	5 8		11.04	23.38
13. Uge. Jesus Indtog i Jerusalem , Matth. 21, 1—9. 2. Række, Mark. 14, 3—9.					
S.	25 Palmesøndag	5 33	Mariæ Behudelse	—	12.06
M.	26 Gabriel	5 52	{ Neptun i Opp. m. Solen	0.34	12.57
Ti.	27 Kastor	6 8	{ Merkur st. østl. Elong	1.20	13.42
		Op	{ Eustachius		
O.	28 Krpsse Ingrid	18 15	{ Sol. op 5. 54' n. 18. 37'	2.01	14.22
			{ Tusmørket varer 42'		
			{ ☽ f. M. 18. 44'		
T.	29 Skærtorsdag	19 25	Jonas. ☾ fjernest Jorden	2.37	14.58
F.	30 Langfredag	20 35	Quirinus	3.10	15.31
L.	31 Fred. 5. Føds.	21 46	Balbina	3.39	16.01

April 1945

O.C.N.

Faaremaaned. 30 Dage.

Se Anm. 3 S
Højvande14. Uge. **Kristi Opstandelse**, Mark. 16, 1—7.

2. Række, Matth. 28, 1—8.

		Op		Fm.	Em.
S.	1 Paaskedag	22	57	Hugo	4.07 16.29
M.	2 2. Paaskedag	—		Theodosius	4.34 16.57
Ti.	3 Nicætas	0	8	Sol. op 5. 36' n. 18. 51' Tusmørket varer 43' ☾ s. Kv. 20. 18'	5.03 17.26
O.	4 Ambrosius	1	16		5.38 18.01
T.	5 Irene	2	18		6.23 18.46
F.	6 Sixtus	3	12		7.23 19.47
L.	7 Egesippus	3	55		8.45 21.09

15. Uge. **Jesus kom ind ad lukte Døre**, Joh. 20, 19 til Enden.

2. Række, Joh. 21, 15—19.

S.	8 1. S. e. Paaske	4	28	Quasimodo Chr. 9 Føds. Janus	10.19 22.39
M.	9 Procopius	4	54		11.36 23.52
Ti.	10 Ezechiel	5	15	Sol. op 5. 18' n. 19. 5' Tusmørket varer 44' ☉ n. M. 13. 29' ☾ nærmest Jorden	— 12.46
O.	11 Leo	5	33		0.50 13.28
T.	12 Julius	18	58		1.40 14.15
F.	13 Justinus	20	31		2.26 14.59
L.	14 Tiburtius	22	2		3.09 15.40

16. Uge. **Jesus er en god Hyrde**, Joh. 10, 11—16.

2. Række, Joh. 10, 22—30.

S.	15 2. S. e. Paaske	23	28	Misericordia Domini Chr. 5 Føds. Olympia	9.51 16.21
M.	16 Mariane	—			4.32 17.00
Ti.	17 Flyttedag	0	45	Anicetus	5.14 17.39
O.	18 Eleutherius	1	48	Sol. op 5. 1' n. 19. 19' Tusmørket varer 46' ☽ f. Kv. 8. 46'	5.59 18.21
T.	19 Daniel	2	37		6.50 19.19
F.	20 Sulpicius	3	13		7.56 20.22
L.	21 Florentius	3	39		9.18 21.50

17. Uge. **Kristi Bortgang til Faderen**, Joh. 16, 16—22.

2. Række, Joh. 21, 15—19.

S.	22 3. S. e. Paaske	4	0	Jubilate. Cajus	10.35 23.04
M.	23 Georgius	4	17		11.36 —
Ti.	24 Albertus	4	31	Sol. op 4. 44' n. 19. 33' Tusmørket varer 47' ☾ fjernest Jorden	0.01 12.97
O.	25 Mark. Evang.	4	44		0.49 13.12
T.	26 Cletus	4	57		1.31 13.53
				Op	
F.	27 Bededag	19	35	Charl. Amalie. Ananias	2.09 14.29
L.	28 Vitalis	20	46	☉ f. M. 11. 33'	2.43 15.03

18. Uge. **Den Helligaands Sendelse**, Joh. 16, 5—15.

2. Række, Joh. 8, 28—36.

S.	29 4. S. e. Paaske	21	59	Cantate. Peter Martyr	3.16 15.35
M.	30 Severus	23	9		3.47 16.05

Maj 1945		O C N	Majmaaned. 31 Dage.	Se Anm. 3. S. Hejloande	
		Op		Fm.	Em.
Ti.	1 Phil og Jakob	—	Voldermisse	4.18	16.33
O.	2 Athanasius	0 14	Sol. op 4. 28' n. 19. 46'	4.50	17.04
T.	3 Korsmisse	1 10	Tusmørket varer 50'	5.27	17.89
F.	4 Florian	1 56	☾ s. Kv. 7. 2'	6.13	18.25
L.	5 Gothard	2 31	De lyse Nætter begynder	7.12	19.25

19. Uge. **Beder i Jesu Navn**, Joh. 16, 23—28.
2. Række, Joh. 17, 1—11.

S.	65. S. e. Paaske	2 58	Rogate, Joh. a. Port.	8.27	20.41
M.	7 Flavia	3 20		9.50	22.03
Ti.	8 Stanislaus	3 38		11.04	23.15
O.	9 Caspar	3 55	Sol. op 4. 13' n. 20. 0'	—	12.06
			Tusmørket varer 53'		
T.	10 Kr. Himmelf.	4 13	Gordianus	0.17	13.00
		Ned	☾ nærmest Jorden		
F.	11 Mamertus	19 26	☽ n. M. 21. 21'	1.11	13.49
L.	12 Pancratius	20 57	Merkur st. vestl. Elong.	2.01	14.34

20. Uge. **Naar Trøsteren kommer**, Joh. 15, 26 til Enden,
og 16, 1—4. 2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.

S.	13 S. e. Paaske	22 21	Exaudi. Ingenuus	2.47	15.18
M.	14 Kristian	23 34		3.32	15.59
Ti.	15 Sophie	—		4.16	16.18
O.	16 Sara	0 31	Sol. op 4. 0' n. 20. 13'	5.00	17.18
T.	17 Bruno	1 13	Tusmørket varer 56'	5.45	17.59
F.	18 Erik	1 44	☽ f. Kv. 23. 12'	6.34	18.46
L.	19 Potentiana	2 7		7.31	19.44

21. Uge. **Hvo mig elsker**, Joh. 14, 23 til Enden.
2. Række, Joh. 14, 15—21.

S.	20 Pinsedag	2 25	Angelica	8.40	20.57
M.	21 2. Pinsedag	2 40	Helene	9.52	22.13
Ti.	22 Castus	2 53	Venus lyser stærkest	10.55	23.17
			Desiderius		
O.	23 Tamperdag	3 6	Sol. op 3. 48' n. 20. 25'	11.50	—
T.	24 Esther	3 18	Tusmørket varer 60'	0.10	12.37
F.	25 Urbanus	3 33	☾ fjernest Jorden	0.56	13.20
L.	26 Beda	3 49		1.39	14.00

22. Uge. **Kristus og Nikodemus**, Joh. 3, 1—15.
2. Række, Matth. 28, 18 til Enden.

S.	27 Trinitatis	21 0	Lucian	2.18	14.37
M.	28 Vilhelm	22 8	☽ f. M. 2. 49'	2.55	15.12
Ti.	29 Maximinus	23 8		3.32	15.45
O.	30 Vigand	23 57	Sol. op 3. 39' n. 20. 36'	4.08	16.18
T.	31 Petronella	—	Tusmørket varer 63'	4.45	16.53

Juni 1945		O.C.N.	Skærsommer. 30 Dage	<i>Se Anm 3.S. Højvande</i>	
		Op		Fm.	Em.
F.	1 Nikomedes	0 35		5.25	17.30
L.	2 Marcellinus	1 4		6.10	18.16
23. Uge. Den rige Mand , Luk. 16, 19 til Enden. 2. Række, Luk. 12, 13—21.					
S.	3 1. S. e. Trin.	1 27	Erasinus. Fred. 8 Fødsel	7.04	19.10
M.	4 Optatus	1 45	☾ s. Kv. 14. 15'	8.08	20.14
Ti.	5 Grundlovsdag	2 2	Bonifacius	9.19	21.27
O.	6 Norbertus	2 18	Sol. op 3. 32' n. 20. 45'	10.30	22.49
T.	7 Jeremias	2 35	Tusmørket varer 67'	11.35	23.46
F.	8 Medardus	2 55	☾ nærmest Jorden	—	12.32
L.	9 Primus	3 20		0.46	18.24
24. Uge. Den store Nadvere , Luk. 14, 16—24. 2. Række, Luk. 14, 25 til Enden.					
S.	10 2. S. e. Trin.	21 12	Ned { Onuphrius	1.40	14.20
M.	11 Barnab. Apost.	22 18	{ ☉ n. M. 5. 26'	2.30	14.51
Ti.	12 Basilius	23 8	{ Sol. op 3. 28' n. 20. 51'	3.17	15.40
O.	13 Cyrillus	23 45	{ Tusmørket varer 69'	4.02	16.20
T.	14 Rufinus	—		4.46	16.59
F.	15 Valdemarsdag	0 11	Vitus	5.29	17.37
L.	16 Tycho	0 32		6.13	18.18
25. Uge. Det fortabte Faar , Luk. 15, 1—10. 2. Række, Luk. 15, 11 til Enden.					
S.	17 3. S. e. Trin.	0 48	{ Botholpus	7.00	19.04
M.	18 Leontius	1 1	{ ☽ f. Kv. 15. 5'	7.54	20.00
Ti.	19 Gervasius	1 14	☾ fjernest Jorden	8.56	21.05
O.	20 Sylverius	1 26	{ Sol. op 3. 28' n. 20. 54'	10.00	22.16
T.	21 Albanus	1 40	{ Tusmørket varer 70'	11.00	23.21
F.	22 10 000 Martyrer	1 56	Solhverv, længste Dag	11.55	—
L.	23 Paulinus	2 15		0.08	12.44
26. Uge. Værer barmhjertige , Luk. 6, 36—42. 2. Række, Matth. 5, 43 til Enden.					
S.	24 4. S. e. Trin.	2 39	{ St. Hansdag	1.09	19.30
M.	25 Prosper	3 19	{ Venus st. vestl. Elong.	1.55	14.12
		Op	{ ☉ f. M. 16. 8'		
Ti.	26 Pelagius	21 55	{ Sol. op 3. 30' n. 20. 55'	2.38	14.52
O.	27 7 Sovere	22 37	{ Tusmørket varer 70'	3.18	15.30
T.	28 Car. Amalie.	23 9	Eleonora	3.58	16.07
F.	29 Petr. Paulus	23 33		4.38	16.44
L.	30 Lucina	23 53		5.18	17.23

Juli 1945

O. C. N.

Ormemaaned. 31. Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

27. Uge. **Jesus lærer af Skibet**, Luk. 5, 1—11.

2. Række, Matth. 16, 13—26.

		Op		Fm.	Em.	
S.	1	5. S. e. Trin.	—	Theobaldus	6.01	18.04
M.	2	Mariæ Besøg.	0 10	☉ s. Kv. 19. 13'	6.49	18.52
Ti.	3	Cornelius	0 26	Sol. op 3. 35' n. 20. 52' Tusmørket varer 68'	7.44	19.48
O.	4	Ulricus	0 42		☉ nærmest Jorden	8.47
T.	5	Anshelmus	1 0	Solen fjernest Jorden	9.56	22.07
F.	6	Dion	1 22	Villebaldus	11.05	23.20
L.	7	Lovise Aug.	1 50		—	12.08

28. Uge. **Parisværnes Retfærdighed**, Matth. 5, 20—26.

2. Række, Matth. 19, 16—26.

S.	8	6. S. e. Trin.	2 27	Kjeld	0.27	18.04
M.	9	Sostrata	20 59	☉ n. M. 14. 35' Solformørkelse	1.25	18.54
Ti.	10	Vilh. Caroline	21 41		Knud Konge	2.16
O.	11	Josva	22 12	Sol. op 3. 43' n. 20. 46' Tusmørket varer 65'	3.04	15.23
T.	12	Henrik	22 35		4.47	16.03
F.	13	Margarethe	22 53	4.28	16.39	
L.	14	Bonaventura	23 8	5.08	17.13	

29. Uge. **Jesus bespiser 4000 Mand**, Mark. 8, 1—9.

2. Række, Matth. 10, 24—31.

S.	15	7. S. e. Trin.	23 21	Apost. Del.	5.46	17.48
M.	16	Susanne	23 33	☉ f. Kv. 8. 1' ☉ fjernest Jorden	6.25	18.25
Ti.	17	Alexius	23 46		Sol. op 3. 53' n. 20. 38'	7.07
O.	18	Arnolphus	—	Tusmørket varer 61'	7.56	18.00
T.	19	Justa	0 1	8.54	21.06	
F.	20	Elias	0 18	10.00	22.23	
L.	21	Evenus	0 40	11.05	23.37	

30. Uge. **De falske Profeter**, Matth. 7, 15—21.

2. Række, Matth. 7, 22 til Enden.

S.	22	8. S. e. Trin.	1 10	Maria Magd.	—	12.06
M.	23	Apollinaris	1 50	Hundredagene begynder Merkur st. østl. Elong.	0.89	13.00
Ti.	24	Christina	2 44		Sol. op 4. 4' n. 20. 27'	1.32
O.	25	Jacobus	21 8	Tusmørket varer 58'	2.19	14.33
T.	26	Anna.	21 38	☉ f. M. 3. 25'	3.00	15.14
F.	27	Martha	21 59	3.44	15.52	
L.	28	Aurelius	22 17	4.24	16.80	

31. Uge. **Den 'ntro Husfoged**, Luk. 16, 1—9.

2. Række, Luk. 12, 32—48.

S.	29	9. S. e. Trin.	22 33	Oluf	5.04	17.08
M.	30	Abdon	22 49	☉ nærmest Jorden	5.45	17.48
Ti.	31	Germanus	23 6	☉ s. Kv. 23. 30'	6.28	18.31

August 1945

O.C.N

Høstmaaned. 31 Dage

Se Anm 3.S.
Højende

		Op		Fm.	Em
O.	1 Peders Fængsel	23 26	Sol. op 4. 16' n. 20. 14'	7.17	19.22
T.	2 Hannibal	23 51	Tusmørket varer 54'	8.14	20.25
F.	3 Nikodemus	—		9.23	21.41
L.	4 Dominicus	0 25		10.38	23.03

32. Uge. **Jesus græder over Jerusalem**, Luk. 19, 41 til Enden.
2. Række, Matth. 11, 16—24.

S.	5 10. S. e. Trin.	1 9	Osvaldus	11.48	—
M.	6 Kristi Forklar.	2 6		0.19	12.47
Ti.	7 Donatus	3 14		1.11	13.38
		Ned			
O.	8 Ruth	20 38	Sol. op 4. 29' n. 20. 0'		
T.	9 Romanus	20 58	Tusmørket varer 51'	2.00	14.24
F.	10 Laurentius	21 14	☉ n. M. 1. 32'	2.47	15.05
L.	11 Herman	21 27	De lyse Nætter ender	3.29	15.42
				4.07	16.16

33. Uge. **Farisæeren og Tolderen**, Luk. 18, 9—14.
2. Række, Luk. 7, 36 til Enden.

S.	12 11. S. e. Trin.	21 40	Clara	4.42	16.47
M.	13 Hippolytus	21 52		5.16	17.16
Ti.	14 Eusebius	22 6	☾ fjernest Jorden	5.48	17.48
O.	15 Mar. Himmelf.	22 22	Sol op. 4. 43' n. 19. 44'	6.23	18.25
T.	16 Rochus	22 41	Tusmørket varer 48'		
F.	17 Anastatius	23 7	☽ f. Kv. 1. 27'	7.03	19.10
L.	18 Agapetus	23 42		7.51	20.09
				8.53	21.26

34. Uge. **Den Døve og Stumme**, Mark. 7, 31 til Enden.
2. Række, Matth. 12, 31—42.

S.	19 12. S. e. Trin.	—	Sebaldus	10.08	22.57
M.	20 Bernhard	0 29		11.28	—
Ti.	21 Salomon	1 31		0.10	12.31
O.	22 Symphorian	2 46	Sol. op 4. 56' n. 19. 23'	1.08	13.24
		Op	Tusmørket varer 47'		
T.	23 Zachæus	20 2	☉ f. M. 13. 3'	1.57	14.10
F.	24 Sophie Fred.	20 22	Hundredagene ender	2.42	14.52
L.	25 Ludvig	20 39	Bartholomæus	3.24	15.38

35. Uge. **Samaritaneren og Leviten**, Luk. 10, 23—37.
2. Række, Matth. 20, 20—28.

S.	26 13. S. e. Trin.	20 56	Irenæus. ☾ nærm. Jorden	4.05	16.11
M.	27 Gebhardus.	21 12		4.44	16.49
Ti.	28 Lovise	21 31	Augustinus	5.24	17.28
O.	29 Joh. Halsh.	21 54	Sol. op 5. 10' n. 19. 10'	6.04	18.11
T.	30 Benjamin	22 25	Tusmørket varer 45'	6.49	19.00
F.	31 Bertha	23 6	☾ s. Kv. 4. 44'	7.42	20.02

September 1945

O.C.N.

Fiskemaaned. 30 Dage

Se Anm 3.S.
Højvande

L.		Op		Fm.	Em.
1	Ægidius	23	57	8.51	21.24

36. Uge. **De 10 Spedalske**, Luk. 17, 11—19.
2. Række, Joh. 5, 1—15.

S.	2	14. S. e. Trin.	—	Elisa	10.15	22.50
M.	8	Seraphia	1 1		11.30	24.00
Ti.	4	Jul. Maria	2 13	Theodosia	—	12.30
O.	5	Regina	3 29	Sol. op 5. 23' n. 18. 52'	0.55	13.20
			Ned	Tusmørket varer 44'		
T.	6	Magnus	19 20	☉ n. M. 14. 43'	1.44	14.04
F.	7	Louise	19 34	Merkur st. vestl. Elong	2.27	14.43
L.	8	Mariæ Fødsel	19 47	Robert	3.06	15.19

37. Uge. **Ingen kan tjene to Herrer**, Matth. 6, 24 til Enden.
2. Række, Luk. 10, 38 til Enden.

S.	9	15. S. e. Trin.	19 59	Georgonius	3.42	15.50
M.	10	Burchardt	20 12		4.15	16.19
Ti.	11	Hillebert	20 26	☾ fjernest Jorden	4.44	16.47
O.	12	Guido.	20 44	Sol. op 5. 37' n. 18. 34'	5.13	17.15
T.	13	Cyprianus	21 6	Tusmørket varer 43'	5.43	17.48
F.	14	† Ophøjelse	21 36	☽ f. Kv. 18. 38'	6.17	18.30
L.	15	Eskild	22 17		7.00	19.26

38. Uge. **Enkens Søn af Nain**, Luk. 7, 11—17.
2. Række, Joh. 11, 19—45.

S.	16	16. S. e. Trin.	23 11	Euphemia	7.58	20.44
M.	17	Lambertus	—		9.15	22.20
Ti.	18	Chr. 8. Føds.	0 19	Titus	10.45	23.40
O.	19	Tamperdag	1 38	Constantia	11.58	—
T.	20	Tobias	3 5	Sol. op 5. 50' n. 18. 16'	0.40	12.55
			Op	Tusmørket varer 42'		
F.	21	Matthæus	18 42	☉ f. M. 21. 46'	1.30	13.43
L.	22	Mauritius	18 59		2.17	14.27

39. Uge. **Den Vatersøttige**, Luk. 14, 1—11.
2. Række, Mark. 2, 14—22.

S.	23	17. S. e. Trin.	19 16	Linus. Jævndøgn	3.00	15.09
M.	24	Tecla	19 34	☾ nærmest Jorden	3.42	15.49
Ti.	25	Cleophas	19 56	Adolph	4.21	16.29
O.	26	Chr. 10. Føds.	20 24	Sol. op 6. 4' n. 17. 58'	5.00	17.09
T.	27	Cosmus	21 2	Tusmørket varer 42'	5.40	17.52
F.	28	Venceslaus	21 51	☾ s. Kv. 12. 42'	6.22	18.42
L.	29	St. Michael	22 52		7.13	19.46

40. Uge. **Hvis Søn er Kristus**, Matth. 22, 34 til Enden.
2. Række, Joh. 15, 1—11.

S.	30	18. S. e. Trin.	—	Hieronimus	8.22	21.09
----	----	------------------------	---	------------	------	-------

Oktober 1945		O. C N	Sædemaaned. 31 Dage	<i>Se Anm 3.S. Højvande</i>		
		Op		Fm.	Em.	
M.	1 Remigius	0 2	{ Sol. op 6. 17' n. 17. 39' Tusmørket varer 42'	9.51	22.33	
Ti.	2 Ditlev	1 17		11.08	23.40	
O.	3 Mette	2 32		—	12.08	
T.	4 Franciscus	3 46		0.37	12.57	
F.	5 Placidus	4 59		1.21	13.40	
		Ned				
L.	6 Fred. 7 Føds.	18 6	Broderus. ☉ n. M. 6. 22'	2 02	14.19	
41. Uge. Den Værkbrudne , Matth. 9, 1—8.						
2. Række, Joh. 1, 35 til Enden.						
S.	7 19. S. e. Trin.	18 18	Amalia	2.40	14.53	
M.	8 Ingeborg	18 32	☾ fjernest Jorden	3.15	15.25	
Ti.	9 Dionysius	18 48	{ Sol. op 6. 31' n. 17. 21' Tusmørket varer 42'	3.46	15.54	
O.	10 Gereon.	19 8		4.15	16.22	
T.	11 Fred. 4. Føds.	19 33		4.42	16.50	
F.	12 Pr. Frederik	20 9		5.09	17.28	
L.	13 Angelus	20 57		5.41	18.04	
42. Uge. Bryllupsklæderne , Matth. 22, 1—14.						
2. Række, Matth. 21, 28—44.						
S.	14 20. S. e. Trin.	21 58	Calixtus ☾ f. Kv. 10,38	6.22	19.00	
M.	15 Hedevig	23 11	{ Sol. op 6. 46' n. 17. 4' Tusmørket varer 42'	7.19	20.16	
Ti.	16 Flyttedag	—		Gallus	8.35	21.47
O.	17 Florentinus.	0 33		10.03	23.07	
T.	18 Lukas Evang.	1 59		11.20	—	
F.	19 Balthasar	3 29		0.10	12.21	
L.	20 Felicianus	5 1	1.03	13.13		
43. Uge. Den kongelige Mand , Joh. 4, 46—53.						
2. Række, Joh. 4, 34—42.						
		Op	11,000 Jomfru			
S.	21 21. S. e. Trin.	17 35	☉ f. M. 6. 32'	1.51	14.00	
M.	22 Cordula	17 56	☾ nærmest Jorden	2.35	14.45	
Ti.	23 Søren	18 21	{ Sol. op 7. 0' n. 16. 47' Tusmørket varer 43'	3.18	15.28	
O.	24 Proclus	18 55		3.58	16.11	
T.	25 Crispinus	19 41		4.38	16.54	
F.	26 Amandus	20 40		5.18	17.38	
L.	27 Sem	21 49		☾ s. Kv. 23. 30'	6.00	18.29
44. Uge. De 10,000 Pund , Matth. 18, 23 til Enden.						
2. Række, Matth. 18, 1—14.						
S.	28 22. S. e. Trin.	23 4	Simon og Judas	6.49	19.30	
M.	29 Narcissus	—	Caroline	7.53	20.47	
Ti.	30 Louise Charl.	0 20	Marie Soph. Frederikke	9.16	22.06	
			Absalon			
O.	31 Louise.	1 35	{ Sol. op 7. 15' n. 16. 31' Reform. Beg. Tusmørket varer 44'	10.35	23.11	

November 1945

O.C.N.

Slagtemaaned. 30 Dage

Se Anm 3.S.
Højvande

		Op		Fm.	Em.
T.	1 Alle Helgen	2 48		11.86	—
F.	2 Alle Sjæle	4 0		0.05	12.27
L.	3 Hubertus	5 11		0.53	13.12

45. Uge. Jesus prædiker om Salighed, Matth. 5, 1—12.

2. Række, Matth. 5, 13—16.

S.	4 23. S. e. Trin.	6 22	Otto. ☽ fjernest Jorden	1.35	13.51
		Ned			
M.	5 Malachias	16 54	● n. M. 0. 11'	2.13	14.28
Ti.	6 Leonhardus	17 12		2.48	15.02
O.	7 Engelbrecht	17 36	Sol. op 7. 30' n. 16. 16'	3.20	15.34
T.	8 Claudius	18 8	Tasmørket varer 46'	3.50	16.05
F.	9 Theodor	18 50		4.18	16.36
L.	10 Luther	19 46		4.56	17.11

46. Uge. Den blodsottige Kvinde, Matth. 9, 18—26.

2. Række, Joh. 5, 17—29.

S.	11 24. S. e. Trin.	20 54	Morten Bisp	5.19	17.53
M.	12 Torkild	22 10		6.00	18.47
Ti.	13 Arcadius	23 32	☽ f. Kv. 0. 34'	6.55	19.55
O.	14 Frederik	—	Sol. op 7. 44' n. 16. 3'	8.04	21.14
T.	15 Leopold	0 58	Tasmørket varer 47'	9.23	22.31
F.	16 Othenius	2 26		10.39	23.36
L.	17 Anianus	3 56	Merkur st. østl. Elong.	11.45	—

47. Uge. Ødelæggelsens Vederstyggelighed, Matth. 24, 15—28

2. Række, Luk. 17, 20—33.

S.	18 25. S. e. Trin.	5 29	Hesychius	0.33	12.43
M.	19 Elisabeth	7 4	☉ f. M. 16. 13'	1.24	13.35
		Op	☽ nærmest Jorden		
Ti.	20 Volkmarus	16 47		2.11	14.24
O.	21 Mariæ Oftring	17 27	Sol. op 7. 58' n. 15. 52'	2.55	13.11
			Tasmørket varer 49'		
T.	22 Fred. Ferdin.	18 22	Cecilia	3.38	15.56
F.	23 Clemens	19 29		4.19	16.40
L.	24 Chrysogonus	20 44		5.00	17.26

48. Uge. Jeg priser Dig, Fader, Matth. 11, 25 til Enden.

2. Række, Matth. 25, 31 til Enden.

S.	25 26. S. e. Trin.	22 4	Catharina	5.41	18.14
M.	26 Conradus	23 21	☽ s. Kv. 14. 28'	6.26	19.09
Ti.	27 Facundus	—		7.20	20.13
O.	28 Soph. Magd.	0 35	Sol. op 8. 12' n. 15. 43'	8.28	21.25
T.	29 Saturnius	1 48	Tasmørket varer 50'	9.43	22.32
F.	30 Chr. 6. Føds.	2 59	Andreas	10.52	23.29

December 1945		O.CN.	Kristmaaned. 31 Dage	<i>Se Anm. 3 S. Højvande</i>	
L.		Op		Fm	Fm.
	1 Arnold	4 10	☾ fjernest Jorden.	11.50	—
49. Uge. Jesu Indtog i Jerusalem , Matth. 21, 1—9. 2. Række, Luk. 4, 16—30.					
S.	21. S. i Advent	5 21	Bibiana	0.19	12.40
M.	3 Svend	6 34		1.03	18.24
		Ned			
Ti.	4 Charl.Freder.	15 40	Barbara. ☉ n. M. 19. 6'	1.44	14.05
O.	5 Sabina	16 8	Sol. op 8. 23' n. 15. 37'	2.22	14.48
T.	6 Nikolaus	16 47	Tusmørket varer 51'	2.57	14.59
F.	7 Agathon	17 39	Uranus i Opp. m. Solen	3.31	15.54
L.	8 Mariæ Undf.	18 43		4.03	16.29
50. Uge. Tegn i Sol og Maane , Luk. 21, 25—36. 2. Række, Matth. 25, 1—13.					
S.	9 2. S. i Advent	19 57	Rudolph	4.35	17.07
M.	10 Judith	21 17		5.10	17.48
Ti.	11 Damasus	22 39	Sol. op 8. 32' n. 15. 34'	5.50	18.36
O.	12 Epimachus	—	Tusmørket varer 52'	6.39	19.34
T.	13 Lucia	0 8	☽ f. Kv. 12. 5'	7.37	20.41
F.	14 Crispus	1 29		8.45	21.43
L.	15 Nikatius	2 57		10.00	23.00
51. Uge. Johannes i Fængsel , Matth. 11, 2—10. 2. Række, Luk. 1, 67 til Enden.					
S.	16 3. S. i Advent	4 28	Lazarus	11.11	—
M.	17 Albina	6 0	☾ nærmest Jorden	0.03	12.16
			Nemesius		
Ti.	18 Lovise	7 32	Sol. op 8. 39' n. 15. 35'	1.00	13.15
O.	19 Tamperdag	8 54	Tusmørket varer 53'	1.49	14.08
		Op	☉ f. M. 3. 17'		
T.	20 Abraham	17 4	Maaneformørkelse	2.36	14.57
F.	21 Thomas	18 19		3.20	15.43
L.	22 Japetus	19 57	Solhverv, korteste Dag	4.02	16.27
52. Uge. Johannis Vidnesbyrd , Joh. 1, 19—28. 2. Række, Joh. 3, 25 til Enden.					
S.	23 4. S. i Advent	21 0	Torlacus	4.42	17.11
M.	24 Dr.Alexandr.	22 18	Adam	5.21	17.54
Ti.	25 Juledag	23 32	Sol. op 8. 42' n. 15. 39'	6.00	18.40
O.	26 St. Stephan	—	Tusmørket varer 53'	6.44	19.32
T.	27 Joh. Evang.	0 45	☾ s. Kv. 9. 0'	7.36	20.31
F.	28 Børnedag	1 56	Merkur st. vestl. Elong	8.38	21.36
L.	29 Noah	3 7	☾ fjernest Jorden	9.50	22.40
53. Uge. Simeon og Anna , Luk. 2, 33—40. 2. Række, Luk. 2, 25—32.					
S.	30 S. im. J. og N.	4 19	David	11.02	23.38
M.	31 Sylvester	5 32		—	12.03

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26 September 1870, tiltraadte 14 Maj 1912, formælet 26 April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24 December 1879.

Sønner: 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, født 11 Marts 1899, formælet 24 Maj 1935 med **Ingrid** Victoria Sofia Louise Margareta, Prinsesse af Sverige, født 28. Marts 1910. Døtre: a) **Margrethe** Alexandrine Thorhildur Ingrid, født 16. April 1940. b) **Benædikte** Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. April 1944. 2) **Knud** Christian Frederik Michael, født 27. Juli 1900, formælet 8 Sept. 1933 med **Caroline-Mathilde**, (se nedenfor) Børn: a) **Ellisabeth** Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Desirée, født 8 Maj 1935. b) **Ingolf** Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage, født 17 Februar 1940. c) **Christian** Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik, f. 22. Okt. 1942.

Søskende: 1) **Haakon VII.**, Norges Konge, født 3 August 1872, formælet 22 Juli 1896 med **Maud**, Datter af Kong Edvard VII af England, født 26. Nov. 1869, død 20 Nov. 1938. 2) **Harald**, født 8 Okt. 1876, formælet 28 April 1909 med **Helena**, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1 Juni 1888. Børn: a) **Feodora**, født 3 Juli 1910, formælet 9 Sept. 1937 med **Christian**, Frins af Schaumburg-Lippe, født 20 Februar 1898. b) **Caroline-Mathilde**, født 27 April 1912, formælet 8 Sept. 1933 (se ovenfor). c) **Alexandrine-Louise**, født 12 Dec. 1914, formælet 22 Jan. 1937 med Greve **Luitpold Alfred** til Castell-Castell, født 14 Nov. 1904, død 8 Nov. 1941. d) **Gorm**, født 24 Febr. 1919. e) **Oluf**, født 10 Marts 1923. 3) **Ingeborg**, født 2 August 1878, formælet 27 August 1897 med **Carl**, Prins af Sverige, Hertug af Vestergötland, født 27 Febr. 1861. 4) **Thyra**, født 14 Marts 1880. 5) **Gustav**, født 4 Marts 1887. 6) **Dagmar**, født 23 Maj 1890, formælet 23 Novbr. 1922 med Hofjægermester **Jørgen Castenskiold** til Kongstedlund, født 30 Novbr. 1893.

Faders Broder: **Valdemar**, født 27 Oktbr. 1858, død 14 Jan. 1939, formælet 22 Oktbr. 1885 med **Marie Helene**, Prinsesse af Orleans, født 13 Jan. 1865, død 4 Dec. 1909. Børn: a) **Aage** (se nedenfor). b) **Axel**, født 12 August 1888, formælet 22 Maj 1919 med **Margaretha**, Prinsesse af Sverige, født 25. Juni 1899. Sønner: **Georg**, født 16. April 1920, og **Flemming**, født 9. Marts 1922. c) **Erik** (se nedenfor), d) **Viggo** (se nedenfor), e) **Margrethe**, født 17 Sept. 1895, formælet 9 Juni 1921 med **René**, Prins af Bourbon-Parma, født 17 Okt. 1894.

Aage, født 10 Juni 1887, Prins, Greve af Rosenborg, død 29 Februar 1940, formælet 17 Jan. 1914 med Grev Calvi di Bergolos Datter **Mathilde**, Prinsesse Grevinde af Rosenborg, født 17. Sept. 1885.

Erik, født 8 Novbr. 1890, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 11. Febr. 1924 med Mr. Fred. Booths Datter **Lois**, født 2. August 1897, død 26. Febr. 1941. Ægteskabet opløst 12. Febr. 1937.

Viggo, født 25 Dec. 1893, Prins, Greve af Rosenborg, formælet 10 Juni 1924 med Dr. med. James O. Greens Datter **Eleanor**, Prinsesse, Grevinde af Rosenborg, født 5. Nov. 1895.

Kromandens Døtre.

Af Sigurd Elkjær.

For Hundrede Aar siden laa Lindknud Kro, hvor den ligger endnu, midt imellem de to gamle Studeveje. Den trak derfor ikke mange Vejfarende til sig, men blev mest søgt af Egnens Folk. Der kunde godt være Aftener,

Jes Kromand og hans Døtre holdt Aftensæde i Skænkestuen

hvor slet ingen Gæster mørknede Krodøren, især om Vintren. Saa holdt Jes Kromand og hans Døtre Aftensæde i Skænkestuen, der skulde alligevel være Lys og Varme.

Jes havde ikke mindre end seks Døtre, og det var ikke Vantrivninger, men store, friske Piger. De sad og kartede og spandt, smaasnakkede og smaasang. Jes var

godt tilfreds med det Selskab, Desuden havde han sin Pibe og en gammel Avis, som han søgte at tyde lidt af i Skæret fra Tællelyset.

Saadan sad de en blæsende December Aften i al Ro-
lighed, da der skramlede af Træsko ude i Rejsestalden. Pigerne standsede deres Arbejde, Jes sin Avistrydning, og de saa alle mod Døren, der gik op og viste en Karl i rød-
tavlet Islandstrøje, et uldent Mundklæde om Halsen og en rød Toplue om Ørene. De ikke mere end saa ham, for nu fulgte et Vindpust med, som blæste Lyset ud.

„Tag en Glød med Ildklemmen, Ann' Katrin“, sagde Jes.

Ann Katrin var allerede paa Vej, inden det blev sagt. Og da Lyset blaffede igen, skubbede den fremmede sig ind paa Bænken med Ryggen til det sorte Vindue, mens de fem Piger saa paa ham, den sjette bøjede sig over Rokken og traadte Hjulet, som havde hun forsømt det.

„Gaa ind i Mellemstuen, Kirsten, og fyr op i Kakkello-
oven — og tag din Rok med!“ sagde Jes.

Spindepigen rejste sig og gik. Hun saa ikke til Gæsten og han ikke til hende. Derimod forlangte han et Krus Øl med en Pind i. Ann Katrin hentede Drikkelsen. Karlen strøg sin Lue af og drak. Pigerne gav sig i Lag med deres Arbejde, men nu hverken sang eller snakkede de. Jes spyttede paa Gulvet og lod Avisen passe sig selv.

Det varede ikke længe, inden der skramlede Træsko udenfor igen. En ny Karl i Islandsstrøje, Mundklæde og Toplue lukkede Døren op. Jes holdt Haanden for Lyset, saa det ikke blæste ud. Da han tog Haanden væk, saa der fire Piger paa Gæsten, den femte klemte paa med Kar-
terne, som havde hun forsømt dem.

„Gaa ind i Mellemstuen med dit Arbejde, Karen!“ sagde Jes.

Karen gik uden at se op. Gæsten kantede sig ind paa Bænken ved Siden af den førstankomne, forlangte og fik et Krus Øl med Pind i. Jes spyttede igen paa Gulvet, Pigerne havde travlt.

Det skramlede i Stenbroen for tredie Gang. En Karl, klædt som de to første, kom ind, og nu saa der tre Piger paa ham, mens den fjerde spandt Blaar. Hun blev derfor sendt ind i Mellemstuen. Jes spyttede fortrædeligt, men lige meget hjalp det. Der kom en fjerde Karl, og en femte. Den fjerde og femte Pige blev sendt væk. Nu var der kun den sjette og yngste tilbage.

„Du kan passe Skænken, Ann Katrin“, sagde Jes, „nu kommer der ikke flere, skulde jeg tro“. Saa gik han ogsaa ind i Mellemstuen.

De fem Karle sad paa Rad med Ryggen til de sorte Ruder og drak Øl med Pind i, men skaalede ikke, det saa næsten ud, som om Øllet smagte surt. De trak deres Piber op af Lommen, og Ann Katrin satte Tobakstønden frem. Hun saa noget haanligt paa dem, mens de stoppede og tændte. Hun var bare femten Aar, men lige saa høj og drøj som en Karl.

„Det er en køn Redelighed“, sagde den første af Gæsterne, og nu var det ham, der spyttede paa Gulvet.

„Ja“, sagde Ann Katrin, „der er ikke noget at prale af, Eske. I er vist af enkeltvis, og nu bliver I vist af i en Slump. Hvad siger nu min Far, til jer?“

„Ja, hvad siger han! At det ikke er for Medgiftens Skyld. Han holder ikke paa sine Penge, for dem kan han faa flere af. Men han holder paa sine Døtre, for dem kan han ikke faa flere af.“

„Nej, det kan han ikke“, sagde Ann Katrin, „siden min Mor døde i Barselseng med mig.“

„Derfor er han vel ikke gift med sine Døtre.“

„Paa en Maade“, sagde Ann Katrin, „undtagen med mig. Han kan ikke slippe, hvad der minder om min Mor. Ingen ligner hende helt, siger han. Men Kirsten har hendes Øjne, Karen hendes Mund, Mette hendes Haar, Line hendes Hænder og Stine hendes Gang. Taget i en Slump udgør de min Mor. Derfor kan han ikke slippe dem. Det er en anden Sag med mig. For jeg ligner hende ikke i noget. Jeg har bare faaet hendes Navn. Jeg maa godt gifte mig. Men jeg vil ikke. Jeg vil have de andre ud af Huset. Naar jeg bliver ene med ham, kommer jeg nok til at ligne min Mor — paa den rigtige Maade.“

„Det var en god Mor, du havde.“

„Jeg kan ikke selv huske hende“, sagde Ann Katrin; „men siden I hver vil nøjes med et Stykke af hende, har hun nok været en god Mor.“

Karlene tyggede paa deres Pibespids og raadførte sig uden Held med Øllet.

„Vi har alle fem tjent Kongen, og vi kan alle fem forsørge en Kone. Men hvad hjælper det, naar din Far er helt urimelig!“

„Jeg kan hjælpe jer“, sagde Ann Katrin og satte Hænderne i Siden.

„Du kan en god Støvle!“

„Jeg kan hjælpe jer“, sagde Ann Katrin lige sikker; „men I skal selv vove jeres Skind, det kan koste baade tørre Prygl og hvad der er værre“.

„Tørre Prygl!“ Karlene saa paa hinanden og smilede. „Hvem kan give os tørre Prygl?“

„Det kan Store Jep og hans Toldkarle.“

„Hvad kommer de os ved?“

„Byd min Far til, at I vil hente ham fem Læs Brændevin i Skodborg, ufortoldet. Nu har vi længe nok solgt fortoldet Brændevin, og det er lovlig dyrt.“

„Vil din Far saa give sig?“

„Det skal I ikke forlange af ham. I skal bare forlange det femte Læs for jeres Umage. Han tjener nok paa de fire.“

Karlene tyggede paa Ann Katrins Forslag, og det varede noget, inden hendes Mening gik op for dem. Men det kom, og nu syntes de, det blev hedt i Krostuen. De viklede Mundklæderne af og skaalede med hinanden. Øllet smagte ikke længer surt.

„Kald paa din Far“, sagde de.

Da Jes kom tilbage, saa Karlene mere kæphøje ud, end da han vendte dem Ryggen.

„Hør, Jes Jessen“, sagde Eske, „vi sidder og snakker om, hvordan vi skal tjene en Skillings Penge ud over vor Vinterløn.“

„Hvad kommer det mig ved?“

„Jo, vi tænkte, om du ikke havde Brug for os.“

„Ikke det jeg ved af“, sagde Jes mistæksom.

„Hvor køber du din Brændevin?“

„I Skodborg. Det er det største Brænderi Nord for Haderslev. Er den ikke god nok?“

„Jo,“ sagde Eske, „den smager af Skillingen. Men den smagte lige saa godt, selv om du ikke betalte Told af den.“

„Det gjorde jeg aldrig i min Velmagt. Men nu er jeg for gammel til de Kunster.“

„Det er de halve Penge at spare.“

„Det ved jeg godt“, sagde Jes med noget, der lignede

de et Suk; „men siden Store Jep blev Toldkarl i Andst, er der ikke noget at lave. Han er lige saa durkdreven, som han er stærk. Der gaar aldrig noget hans Næse og Næver forbi.“

„Vi vil prøve at hamle op med ham og hente fem Læs i Skodborg.“

Jes glemte sin Mistænksomhed. Han kom i en stor Fristelse. Der sad fem vejrbitte Karle i deres Islandsktrøjer og bovnede af Kræfter. Hvad kunde de ikke udrette i Fællesskab!

„Før i Tiden kunde en Toldkarl blive blind, naar han fik en Dukat paa det ene Øje og et Pund Tobak paa det andet. Men Store Jeps Øjne er for stærke.“

„Det bliver vor Sag,“ sagde Eske.

Over for den Sikkerhed gav Jes tabt. Han blev helt oprømt. Fem Læs Brændevin var nok til Kroens Forbrug i fem Aar. Det kunde blive en god Handel.

„Hvad forlanger I for den Rejse?“

„Aa,“ sagde Eske, „vil du give os, hvad der er paa den ene Vogn, saa er vi godt fornøjet, og saa har du selv de fire Læs til søndenaas Pris.“

Fire Læs var til fire Aar. Jes slog til.

„Det har I mit Ord og min Haand paa,“ sagde han; „jeg kan ligefrem godt lide jer, naar I kommer i et andet Ærinde end det gamle.“

Ann Katrin stod med Hænderne i Siden og saa paa. Men ingen kunde se paa hende, at hun stod bag ved Handelen.

„Det er ellers ved den Tid, vi skulde i Seng,“ sagde hun.

Karlene viklede deres Mundklæder om Halsen, trak Topluerne ned over Ørerne, rejste sig fra Bordet og bød

Godnat. Det skramlede i Rejsestalden af fem Par Træsko paa een Gang, de traadte fast, naar de fulgtes ad.

*

Den Aften, Brændevinen skulde hentes i Skodborg, var Jes og Ann Katrin ene i Lindknud Kro. De fem Døtre havde faaet Lov til at besøge deres Moster i Læborg. De maatte endda blive der Natten over, hvis det bød sig. For en Gangs Skyld vilde Jes gerne være dem kvit.

Det lod ogsaa til, de føjede ham. Det blev langt over Sengetid, og der kom ingen. Ann Katrin sad og spandt, som skulde hun spinde for seks, nu hun var ene. Jes sad og krammede med Avisen, men fik ikke noget ud af den. Han kunde heller ikke holde sin Pibe tændt. Af og til gik han nu i Rejsestalden, hvor Bliklygten hang og lyste rødt under de sorte Loftsbjælker. Den kunde ikke vise Vej ret langt, men kunde altid vise Karlene Staldporten, naar de kom. Han gik ogsaa ud i den aabne Port og søgte at skelne Vejen. Naar han stod der lidt, kunde han lige skimte en graahvid Stribe. Aa jo, Vejen klarede de nok. Det var værre med Broen ved Skodborghus. Klarede de den, saa var det ingen Sag.

Jes led i sin Uvirksomhed. For at bøde lidt paa den satte han Lyset hen i Vinduet, ligesom det skulde hjælpe Karlene, at en Smule Lysning trængte ud. Ann Katrin spandt i Halvmørke.

„Du kan godt lægge dig,“ sagde han.

„Nej,“ sagde hun, „de skal have varmt Øl, naar de kommer.“

„Ja, naar de kommer,“ gentog Jes. Han begyndte at nære en Tvivl.

„Det er vist en gal Handel, jeg er gaaet ind paa. Ikke

for mine Penges Skyld, men for de fem Karles“.

„De hytter sig nok,“ mente Ann Katrin, „de har ti gode Næver.“

„Det kunde hænde, Store Jep har Pistoler, og de vejer mere end ti Næver op.“

Ann Katrin traadte rolig sit Rokkehjul. Hun var ikke ræd.

Til sidst holdt Jes op med at gaa ud. Han sad ved Bordet og glippede med Øjnene.

„I skulde sove,“ sagde Ann Katrin. „Jeg skal nok holde mig vaagen.“

„Nej jeg vil ikke,“ sagde Jes, lagde Hovedet ned paa Armene og snorkede højt.

Alligevel var han paa Benene, da Vognene dundrede ind i Rejsestalden. Baade han og Ann Katrin gik ud. I Lygteskæret kunde de se fire Vogne med Sejldug over. Hestene dampede, og Karlene kravlede stivbenede ned for at spænde fra.

„Hvor er Eske?“ spurgte Jes.

„Han blev taget af Store Jep. De kørte vistnok til Andst med hans Læs. Vi skulde nok lade være med at komme dem for nær.“

„Det var et slemt Tab“, sagde Jes.

„Ja“, sagde Karlen, „det var slemt nok — for os.“

„Vi er vel fælles om det?“

„Nej“, sagde Karlene“, de fire Læs her er til dig.“

Ann Katrin var ikke nær saa betænkelig som sin Far.

„Kom nu ind“, sagde hun oprømt“, og faa en Drik varmt Øl. Det kan I trænge til.“

Da Hestene var spændt fra og havde faaet deres Foder, kom Karlene ind. De bankede Liv i Armene, og Kul-

den dampede af Islandskrøjerne i den varme Stue. Ann Katrin bar Øllet frem, og Karlene drak. Jes vilde have mere at vide om Turen. Men der var ikke noget videre. Eske var kørt forud mod Broen ved Skodborghus, og der blev han nappet. Det var baade godt og ondt. Godt nok for de fire andre, der slap uhindret over Broen, mens Store Jep kørte ad Andst til med sit Bytte. Ondt for den gode Brændevin, der gik i den gale Hals.

„Hvad skal vi nu gøre?“ spurgte Jes.

Karlene mente, de skulde vente paa Eske. Han kom nok inden Dag. Naar han fik sine Ankere læsset af i Andst, gik Vognen lettere, og han var godt kørende.

„Gav han sig godvillig?“

„Det kunde næsten tyde paa det“, sagde Karlene. „Det gik helt stille af for os at høre. Men vi var ogsaa et godt Stykke bagude.“

„Jeg havde ventet mig noget mere af Eske — og af jer. I var store nok i Munden, inden I drog ud. Da kunde I sagtens hamle op med Store Jep.“

Karlene saa ikke rigtig flove ud.

„Det kan være, du faar bedre Tanker om Eske — og om os, naar han kommer. Det er jo ikke sikkert, han kommer med en tom Vogn.“

Jes delte ikke deres gode Tro. Han var ærgerlig og lagde ikke Skjul paa det. Det var godt nok, Karlene undte ham de fire Læs. Men han kunde ogsaa godt have undt dem eet for deres Umage.

„Det skulde have været i min Velmagt“, sagde han, „saa skulde jeg nok have gjort det bedre end Eske.“

Det tvivlede Karlene ikke om. De indrømmede føjeligt, at der havde været bedre Karle til før i Tiden, i de gode gamle Dage.

Nu kom Eske. Og han kom ikke luskende. Han slog Skrald og kørte, saa Ruderne klingrede. Jes var den første ude af Døren for at tage imod. Hestene skummede, og Vognen var spændt over med, Sejldug ligesom de fire andre.

Der sad Kromandens Iem Døtre —

„Har du reddet noget?“ spurgte Jes.

„Nok til at holde Gilde med“, raabte Eske uforknytt.
„Staar du saa ved, hvad du har lovet?“

„Jeg gaar aldrig fra mit Ord. Det er ikke min Skik. Det Læs, du kommer med, har I ærligt og redeligt fortjent for jeres Umage.“

Eske kom ned fra Agestolen og rev Sejldugen af. Der sad Kromandens fem Døtre, byltet ind i Dækkener for Kuldens Skyld. Lygten under Loftet skinnede paa deres blege Ansigter.

Jes tabte Mælet i første Omgang. Pigerne havde heller ikke noget, de skulde have sagt. Karlene tøvede med at hjælpe dem af Vognen. Men Ann Katrin satte Hænderne i Siden og hoverede.

„Kunde I saa have gjort det bedre i jeres Velmagt?“ spurgte hun sin Far.

Jes saa paa hende og vidste nu, hvad han ikke før havde vidst.

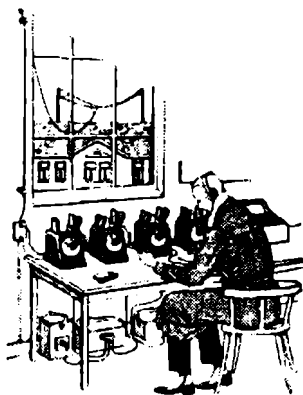
„Det er dig, der staar bag ved Karlene, Ann Katrin. Det kan jeg høre paa dig. Din Mor var ogsaa god til at støbe Kugler og lade mig skyde dem ud. Nu ved jeg, du ligner hende — indvendig. Lad saa dine Søstre blive gift. Dig vil jeg beholde.“

Fra Radioens første Dage.

En Radiotransmission
fra Königswusterhausen til Hejmdals
Generalforsamling i 1923.

Af
Telegrafingeniør cand. polyt. F. C. Wamberg.

I Slutningen af Aaret 1922 begyndte man for Alvor at interessere sig for Radiofoni her i Danmark. Inden den Tid havde nok en mindre Kreds af det vi nu kalder Radioamatører interesseret sig for dette Problem, de havde selv fremstillet Radiomodtagere af saadanne Dele, som man kunde fremskaffe enten ved Køb eller ved at lave dem

selv. De fleste foretrak dog at lave Delene selv dels af Interesse for Sagen og dels fordi der ikke fandtes ret meget anvendeligt Stof hertil i Handelen. Ved Hjælp af de Apparater, man paa den Maade indrettede sig, var det spændende at gennem søge Æteren, for at finde hvad ligesindede og med endnu bedre Apparater forsynede Meningsfæller i andre Lande, nemlig saadanne som havde Lov til at bruge Apparater ogsaa til Udsendelse, fandt paa

at sende ud i Æteren. I Begyndelsen var det vel nærmest de begunstigede, der havde lært at tyde Telegraftegnenes Hemmeligheder, som fik noget videre ud af deres Søgen. Selv at tænke paa at svare paa en telegrafisk Kalden var der desværre den Gang ikke Tale om, fordi det ifølge Loven om Radiotelegrafi af 1907 var strengt forbudt at have Sender eller Radiomodtager uden Tilladelse fra Ministeren for offentlige Arbejder, og Risikoen var Konfiskering af Apparaterne og maaske en stor Bøde. Derfor var der i Aarene før 1922 ikke ret mange herhjemme der beskæftigede sig med det.

Men kort efter den forrige Verdenskrig tog Udviklingen af Radiofonien Fart ude i Verden. Der var under Krigen sket en meget stærk Udvikling af Radiotelefonen, og i Lande som Amerika og England, hvor Lovens Bestemmelse paa Radioområdet ikke var saa strenge, som de var her, var der adskillige Private, ja ogsaa adskillige Radiofirmaer, som indrettede sig Forsøgsstationer, først med det Formaal at udsende Tale og derefter indrettet paa at sende Sang og Musik. Det rygtedes jo ret hurtigt, naar en af de ovennævnte Radioamatører opfangede noget fra en eller anden af disse Stationers Udsendelser, og saa sørgede Konkurrencen og Interessen for Teknikken i Radiomodtagning for, at flere og flere kom til at lytte, og det blev saaledes uoverkommeligt for Statstelegrafen at haandhæve Lovens strenge Bogstav. Jeg erindrer da heller ikke, at der nogen Sinde er antruffet nogen Radioamatør, som har faaet sine hjemmelavede Radioapparater konfiskeret langt mindre faaet Bøde, fordi hans Interesser havde ledet ham til at bygge og benytte en Radiomodtager i de Dage.

Men i Midten af Aaret 1922 begyndte Indehaverne af

Radiomodtagere at organisere sig, og det bevirkede, som saa ofte før og navnlig senere, at ogsaa Agitationen begyndte at røre paa sig, der blev dannet Radioklubber, og for at agitere for Tilslutning foretog man Demonstration af Radiomodtagning for større Forsamlinger. En af de mest bekendte fra den Tid er den, der fandt Sted i Teknologisk Instituts Festsal i København den 29. Oktober 1922. Den Sendestation, som man benyttede hertil, var en af de Radiostationer, som Det Forenede Dampskibsselskab havde anskaffet til en af sine Rutebaade, og som for dette Formaal blev opstillet et Sted i Frihavnen. Dog havde man til yderligere Sikkerhed faaet Statstelegrafens Tilladelse til ogsaa at benytte Lyngby Radiostation. Men karakteristisk for Tiden er det, at man ikke maatte sige noget til Forsamlingen om dette sidste. Statens Station maatte aabenbart ikke benyttes til den Slags Udsendelser. Den var bestemt til alvorligere Formaal, nemlig til den Radiotelefonforbindelse som i Maj 1923 blev sat i Drift mellem København og Bornholm.

Men den ovennævnte Organisering af Radioamatører bevirkede dog, at ogsaa Rigsdagen maatte interessere sig for Spørgsmaalet Radiofoni. Der maatte bringes Orden i hele det overhaandtagende Forhold med alle de ulovlige Radiomodtagere. Der blev da ogsaa af Statstelegrafen foretaget en Demonstration af Radiofoni for samtlige Rigsdagens Medlemmer, idet der under en Professors Overopsyn i Rigsdagens Fællessal blev installeret en Radiomodtager med Højtaler. Den sidste blev dog efter en Prøve kasseret, og en hel Mængde Telefonhørerør installeret i Stedet, en ved hver Plads, saaledes at samtlige Medlemmer kunde høre Udsendelsen af Sang og Musik fra Statstelegrafens Sendestation i Lyngby.

Demonstrationen blev indledet af et Orienteringsforedrag for Medlemmerne, holdt af Statstelegrafens Overingeniør, om det der her skulde foregaa. Aarsagen til denne Forevisning for Rigsdagen var den, at der i Tinget var fremlagt Forslag til en Lov, som skulde give Staten Eneret paa Oprettelse og Drift af Radiosendanlæg og Radiomodtageanlæg for Radiotelefoni, idet en saadan Lov for Radiotelegrafi allerede som nævnt ovenfor eksisterede siden 1907. Loven blev vedtaget 1. Maj 1923 og gav Statstelegrafens Midler i Hænde til at faa indregistreret samtlige Indehavere af Sendeanlæg og Modtageanlæg for Radiotelefoni, det vi nu kalder Radiolyttere, og en Bekendtgørelse om at anmelde Besiddelsen af saadanne Anlæg blev da ogsaa udstedt i Begyndelsen af Juni 1923. Der meldte sig det første Aar vel omkring 7000 Radiolyttere, skønt Antallet af Radioamatører maa antages at beløbe sig til omkring 30,000 paa det Tidspunkt, men det var i hvert Fald Begyndelsen til Indregistrering af Radiolyttere, hvis Antal jo nu er vokset til Millionen.

Pressen havde selvfølgelig interesseret sig for denne nye Gren af Teknikken lige fra de første svage Tegn paa Radiofoni viste sig. Og det var da ganske naturligt, at man ogsaa tænkte paa at benytte sig af Radiotelefonien i det daglige Arbejde paa Redaktionerne. Hidtil havde man modtaget de daglige Meddelelser af Nyhedsstof over Telefonen, men det maatte jo være meget lettere og billigere at sprede disse Nyheder ud fra en Radiostation og modtage dem paa Radiomodtagere, der var opstillet paa Redaktionerne ude i Provinsen. Noget saadant var man allerede inde paa flere Steder i Udlandet, og Pressen henvendte sig nu til Statstelegrafens, for at faa en lignende Ordning startet herhjemme. Radiostationen, hvorfra Ny-

hedsstoffet kunde spredes, havde man jo allerede i Lyngby, og det tyske Radiofirma Telefunken havde fremstillet Radiomodtagere, der var bestemt til dette Formaal. Saavel i Tyskland som ogsaa i England havde man nemlig allerede begyndt paa denne Art Pressetjeneste pr. Radio.

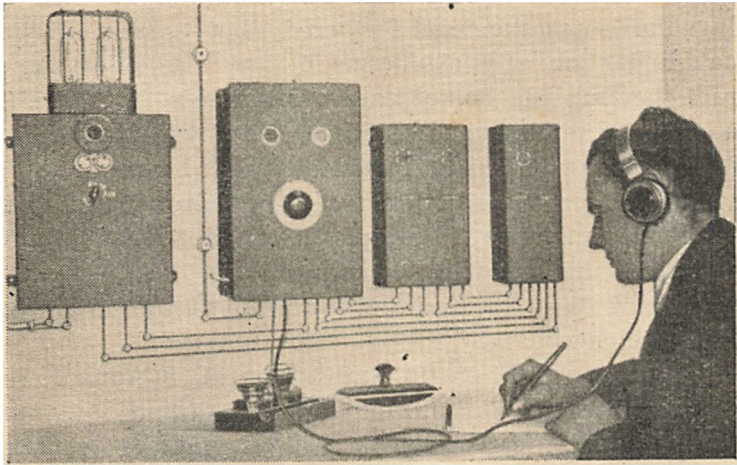
Efter Aftale med Pressens Repræsentanter bestilte Statstelegrafens derfor nogle Stykker af den Slags Modtagere hos Telefunken, og Aftalen blev, at man skulde forsøge sig frem ved at sætte Modtageanlæg op paa en halv Snes Redaktioner rundt om i Landet, blandt andre ogsaa paa Hejmdals Redaktion i Aabenraa.

Det blev af Statstelegrafens Overingeniør overdraget mig at sætte disse Modtagere op sammen med Ingeniør Müller fra Telefunken. Jeg var i Efteraaret 1922 vendt hjem fra Paris, hvor jeg havde gennemgaaet et Kursus i Radioteknik med afsluttende Eksamen efter 9 Maaneders Undervisning, og var derefter tiltraadt Tjeneste i Telegrafdirektoratet for at tage mig af Radioafdelingen, og da Ingeniør Müller var uddannet i Radio ved dette Firmas Afdeling i Berlin, havde vi jo begge gode Betingelser for at faa noget godt ud af disse Radioanlæg.

Efter at have fuldendt Installationen forskellige andre Steder, ankom vi til Aabenraa den 1. Marts 1923. Vi fik indrettet os en Antenne mellem en vældig Mast paa Taget af Hejmdals Bygning og et Telefonstativ paa Raadhuset, og i et af Redaktionens Lokaler blev den paa hостаende Billede viste Modtager installeret, dog med en noget anden Opstilling af de enkelte Apparater. Det hele tog os en Uges Tid, men saa var Installationen ogsaa i Orden til at modtage Udsendelserne fra Lyngby Radiostation. Disse foregik paa Bølgelængden 2700 Meter 3 Gange dag-

lig en halv Time, men lod ofte betydeligt tilbage at ønske baade i Klarhed og Styrke.

Dagen gik med Travlhed, Aftenen ofte med behageligt Samvær og undertiden Aflytning af anden Radiofoni. En af de fornøjeligste Aftener erindrer jeg foregik paa Ho-

Modtagerapparatet

tel Danmark — selv boede vi paa Hotel Royal paa Nørretorv — og det var Hejmdals Redaktion der var Vært. Vi havde haft en meget hyggelig Aften sammen, og Tiden var løbet fra os, saa det var blevet efter Midnat. En af Deltagerne var af Naturen daarlig til Bens og kunde umuligt gaa hjem. En Bil var ikke til at opdrive i Byen. Hvad skulde vi saa gøre? Vi drøftede Sagen meget nøje, og fik saa Distriktsingeniør S. A. Petersens Tilladelse til at hente en Trækvogn fra Statstelegrafens Depot. Den satte vi en Lænestol op paa, og i den tog Manden Plads, og saa

trak vi ham i Optog gennem de heldigvis ret øde Gader til hans Bopæl, et Optrin der aldrig glemmes, og som viser det gode, hjælpsomme og kammeratlige Forhold, der var etableret mellem Radioens Folk i Aabenraa, og som burde have dannet Forbillede for al Fremtid.

Men der skete ogsaa det den Aften, at Telefunktens Ingeniør — maaske noget for beredvilligt — lovede Hejmdals Redaktion, at vi skulde møde op ved Hejmdals Generalforsamling paa Folkehjem Lørdagen den 26. Maj 1923 og vise Forsamlingen, hvad der kunde bydes paa af Radiofoni. Han vilde faa Apparater fra sit Firma stillet op paa Folkehjem og lade Radioens Højttaler, (som i Parantes bemærket ikke var særlig god, hørt med Nutidens Øre) spille og synge et for Anledningen særlig tilrettelagt Program med danske Melodier for Forsamlingen ved Kaffen efter Middagen.

Vi havde lavet en fin Antenne og stillet Apparaterne fint op, afprøvet dem meget nøje om Formiddagen med fint Resultat. Det skulde nok gaa glat og glæde de mange Mennesker, som her kom til Stede. Men vi havde ikke haft saa megen Tid, saa vi havde prøvet Anlægget af paa den Tid af Aftenen, hvor Forevisningen skulde ske, og paa det Tidspunkt var der desværre saa umenneskeligt Spektakkel i Æteren, at det var ganske umuligt at faa brugelig Musik og Sang ud af Apparaterne. Vi maatte, til stor Skuffelse for os selv og med et overbærende Smil fra den store Forsamling, et Par Hundrede Mennesker, opgive det hele som uigennemførligt. Men næste Formiddag, en Søndag, maatte vi dog prøve Anlægget igen. Og straks, da Kontakten var sluttet, smeldede „Deutschland, Deutschland über alles“ ud fra Königswusterhausen i de faa Tilhøreres Øren!

Jeg formoder at dette Forsøg, som saa mange andre Forevisninger i den Tid, ogsaa ved den Lejlighed gav Ofrene Indtryk af, at Musik og Sang lyder nu alligevel bedre fra Pianoet og Sangeren i selve Salen. I hvert Fald omtales denne „Radiobegivenhed“ ikke med et Ord i Referatet fra Generalforsamlingen, som findes i „Hejmdal“ for 28. Maj 1923.

Do var min Glæj og ålt, Jens.

Do var min Glæj og ålt, Jens,
lig' fro vi føsst bløv kæend —
så sollbrænd, mørk og stolt, Jens.
Di villest Dav' er æend.
No er di Tjavs, do hæ, Jens,
som Rim o styned Pil.
Dit Håndtryk er kun hielt det samm
og varmt eno dit Smil.

Vi fulds fro tidle Vår, Jens,
og mens e Suel stov højt.
No hæ vi itt så brå, Jens,
og somti er e drøjt.
Men indte di vil ligg voss
hielt Sid' om Sid' i Frej,
da er do Jens, som var do ung,
eno min Trøest og Glæj,

Fra Skotsk efter Robert Burns.

Martin N. Hansen.

brå: travlt.

Mordet paa Claus Esmarch.

Af Morten Kamphøener.

Større Modsætninger end de to Personer, der Eftermiddagen, Fredag den 18. Maj Aaret 1610 befandt sig i Slottet Gottorps pragtfulde nye Bibliotek, kan næppe tænkes. Bred, svær, korthalset og undersætsig, tungt henslængt i en mægtig Stol, sad Hertug Johann Adolph og lyttede spændt til et Foredrag af en Mand, som stod ved en Læsepult i Nærheden af det høje Vindue med de farvestraalende Ruder.

Der faldt et gyldent Solstrejf ind i Værelset og hen over det svære Bord ved Siden af Hertugens Stol. Om Rubens havde været til Stede, havde han haft et herligt Motiv til et Portræt. Hertugens Ansigt, som i Lysskæret fik en ejendommelig Lød, der bortjagede Indtrykket af bleg Laskefedme, beherskedes af et Par kloge, mørke, lidt skævtstillede Øjne og var indrammet af et mørkeblondt Haar samt en Moustache og et Hageskæg af samme Farve. Hans Dragt var smagfuld. Fra Halsen faldt en mægtig kniplingskantet Krave ned over en Silkebrokades Trøje, og de svære Ben prydedes af et Par voluminøse Pluderhoser og af svære Silkestrømper. Skospænderne var af gennembrudt, ciselaret Sølv, gedigent nederlandsk Arbejde.

Ved Siden af ham paa Bordet stod et stort Ølkrus. Det var tomt og vidnede om, at Fyrstelig Naade altid led af „Nachdurst“ efter Taflet. Han lyttede interesseret, og nu og da oplystes hans joviale Træk af et Glimt, der viste, at han ogsaa kunde bruse op. Men han afledte Tankerne ved at lade højre Haand, hvis Pegefinger prydedes af en

vægtig Signetring, glide gennem Hageskægget, samtidig med, at han løftede Blikket og betragtede de pompøse Loftmalerier. Væggene var af svært Panel og indrettet med Fordybninger, i hvis Reoler var anbragt Bøger og Folianter.

— Det er en Raahed uden Lige, sagde Manden ved Vinduet, og med disse Ord havde han ogsaa begyndt sit Foredrag. Han var høj, ranglet og duknakket. Selv om han endnu maatte være en ung Mand, saa han allerede temmelig affældig ud. Haar og Skæg bar han efter Moden, men dets lyse, blege Farve bidrog til yderligere at fremhæve hans svagelige Udseende.

Mest af alt lagde man dog Mærke til denne Mands Øjne, der under hans Tale og Oplæsning brændte med en sær Glød, men ogsaa gav Udtryk for deres Ejermands Klogskab og Snedighed. Han var sirlig klædt. Dragten var en Blanding af Prælatens og Hofmandens, af fin sort Klæde.

Det var Hertugens Hofraad, den højtlærde og mægtige Johann von Wowern, den fungerende Amtmand over Aabenraa Amt.

Hans Foredrag afbrødes hyppigt af en kort, tør Hoste, hvorved han hver Gang med en elegant Bevægelse førte Haanden til Munden. Det var som om Ryggen krummedes til et undskyldende Buk, medens der samtidig gik et smerteligt Drag over hans Ansigt.

— Det er er en Raahed uden Lige, Fyrstelig Naade, gentog han. Tænk paa al den Udaad, der er begaaet i det lille idylliske Aabenraa i de senere Aar. Ondskab og Had er ligesom groet frem af Tiden og har søgt at kvæle alt det gode. Ondt og godt, de tvende Modsætninger, har aldrig staaet hinanden saa haardt imod som netop i vor

Tid.... Dette bestialske Mord paa Borgmesteren, Cla u s E s m a r c h, skal søge sin Lige i djævelske Paafund og Ryggesløshed. Denne Wolff Kalundt....

Det er en Raahed uden Lige, Fyrstelig Naade!

Hertugen havde rejst sig og var med hastige Skridt gaaet hen til Vinduet. Wowern holdt inde. Han saa, at Hertugen havde rynket Brynene, grebet af stærk Sindsbevægelse. Saadan blev han staaende en Stund, indtil der atter faldt Ro over ham. Saa udbrød han:

— En samvittighedsløs Slyngel, en Skurk, har han altid været, denne Kalundt. Snød han mig ikke saa ublu

for to Aar siden med en Drift Stude? Det var saa sandt ikke uden Grund, jeg saa haardt maatte straffe ham i Fjor for de begaaede Overgreb og Uregelmæssigheder, hans Medborgere anklagede ham for. . . . Men der stikker mere under denne Udaad. Den maa opklares til Bunds.

Hertugen, der, mens han talte, havde paabegyndt en Vandring op og ned i det store, langstrakte Rum, var standset og slog flere Gange med knyttet Haand i Bordet.

— Hører I, Hr. Raad, til Bunds, siger jeg.

Wowern bøjede sig, og der tegnede sig Skyggen af et kynisk Smil om hans smalle Læber.

— Som Fyrstelig Naade befaler. Raadet i Aabenraa har ganske vist allerede dømt Wolff Kalundt og hans Hustru til Døden, men der ligger meget andet til Grund for Udaaden, som bør belyses. Om Fyrstelig Naade erindrer, saa er Margrethe Kalundt en Datter af salig Paul von Eitzen, Superintendenten her i Staden. At han dog skulde faa saa syndigt et Barn! Men jeg kan ikke andet end erindre om hans Bekendelser mod vor pardon mod den calvinistiske Nadverlære, om hans ortodokse Edsformular. . . . Ja, det være mig naturligvis langt fra at angive det som Aarsagen til Datterens Syndighed. Men det, at han som „Filipiner.“*) alligevel syntes at staa den reformerte Bekendelse nær, minder mig noget om en vis Uselvstændighed, en Karakterbrist. . . .

Arvesynden er ogsaa et Moment, skønt det her er de indviklede Forhold, der maa opklares. Men Fyrstelig Naade har jo allerede tilskrevet Raadet i Aabenraa og opfordret det til med Flid at overveje, om de dømte skal be-

*) Tilhænger af Philip Melanchtons særlige Synspunkter ang. Nadverlæren.

handles med Tortur, eller om de skal fritages derfor. . . .

— Men nu! Hertugen afbrød Wowern og kastede sig atter i Stolen. Nu tilskriver vi Borgmester og Raad i Aabenraa og anmoder om, at Wolff og Margrethe Kalundt maa blive angrebet med skarpe Spørgsmaal, saa man kan faa Grunden til denne Ugerning opklaret. De har ikke godvilligt, villet rykke ud med Sandheden. Nu maa deres Hukommelse komme paa Prøve i Torturkammeret.

Wowern bøjede sig ærbødigt for Hertugen og anbefalede sig. Han vilde straks begive sig til Brevkammeret for at koncipere Skrivelsen til Aabenraa. Ved Døren bøjede han sig endnu engang, og der laa atter omkring hans smalle Læber et mærkeligt maliciøst Smil.

*

Den Begivenhed, som var Aarsag til denne hertugelige Beslutning, som Johann von Wowern saa stærkt bifaldt, bl. a. fordi han ganske umærkeligt selv havde inspireret den, havde vakt voldsom Opsigt ud over Landet, og naturligvis ikke mindst i Aabenraa.

Søndag den 22. April om Middagen, altsaa kun 26 Dage inden Hertugen og von Wowern tog afgørende Stilling til Dommen over Wolff Kalundt og Hustru, var deres Svigersøn, Borgmester Claus Esmarch blevet dræbt ved Jørgensgaard Led*) af en Vildtskytte ved Navn Jørgen Skytte. Borgmesteren, der boede i Huset nordfor Raadhuset, havde netop overværet Gudstjenesten i St. Nicolai Kirke, og umiddelbart derefter havde han taget sin Vogn for at køre til Løjt. Kort efter blev han ramt af den snigmorderiske Kugle.

*) Jørgensgaard Led maa have været i Nærheden af, hvor nu Folkehjem ligger.

Harmen over denne Ugerning var stor i Byen. Geringsmanden lykkedes det at undslippe paa et Skib. Om han nogensinde blev fanget, fortæller Historien intet om. Syv Aar senere efterlystes han i hvert Fald stadig. Men snart gik det fra Mund til Mund, at det var Wolff Kalundt og hans Kone, der stod bag ved Mordet. Det var dem, der havde lejet Jørgen Skytte til at skyde deres Svigersøn ned. Og nu voksede Ophidselsen næsten til en Orkan. Borgmester Esmarch, der var en from og retsindig Mand, havde været meget afholdt og respekteret i Byen. Han havde taget Initiativet til, at den nye Skibbro, som endnu ikke var helt færdig, blev bygget og havde saaledes bidraget meget til Byens Fremgang.

Man vidste, at hans Ægteskab med Kalundts Datter var meget ulykkeligt. Esmarch var som ganske ung kommet i Tjeneste hos Kalundt, der beklædte Stillingen som Amtsskriver, og her var han avanceret til Kopist og Skriver, og da han var baade stræbsom og begavet, blev der lagt Mærke til ham. Kalundt havde selv ønsket, at den unge Skriver skulde ægte hans Datter Anna, skønt det var meget mod hendes Vilje, og den 6. September Aar 1600 stod Brylluppet. Tre Aar senere blev Svigersønnen hans Efterfølger.

Claus Esmarch, der var flyttet ind til Byen*), var blevet indvalgt i Byens Raad og 1608 blev han Borgmester.

Med Kalundts gik det stadig ned ad Bakke. De levede over Evne, og da Claus Esmarch ikke ønskede at understøtte dem og heller ikke tillod sin Hustru at hjælpe dem, vendte deres Had sig mod Svigersønnen. Derudover

*) Han har indtil da formentlig boet i samme Ejendom som Svigerforældrene, det nuværende Possekjær ved Sønder Chaussé.

gik der ogsaa Rygter om, at Samlivet med Borgmesteren var uudholdeligt for hans Hustru. Der hviskedes ogsaa om, at hun stod i Forhold til en anden, en Mand, der hed Didrich Prippen, om at det havde faaet Følger, og at hun havde indladt sig paa Fosterfordrivelse.

Alt dette var nok til at rejse Mistanke mod Ægteparret, og den myrdedes ældste Broder, Præsten i Fahrenstedt, Nicolaus Esmarch, rejste Sagen mod Kalundt, der forsvaredes af Paul Cyprius, som var gift med en Datter af afdøde Superintendent Paul von Eitzen, altsaa en Søster til den anklagede Fru Kalundt.

Det gavnede ikke Kalundts Sag, da det rygtedes, at Præsten i Hellevad, Jørgen Lund, et upaalideligt og forsumpet Individ, var rømt fra begge sine Kirker.*) Ej heller, at det kom for Dagens Lys, at Kalundt havde laant 1000 Daler af Herredsfoged Bartram Jensen i Bedsted.

Retten blev sat, og Wolff og Margrethe Kalundt dømtes til at have deres Liv forbrudt.

Alt dette havde Johann von Wowern berettet for Hertug Johann Adolf, og samme Dag, Fredag den 18. Maj, afsendtes der et ridende Bud fra Gottorp til Aabenraa med det hertugelige Reskript om, at de dømte skulde underkastes et pinlig Forhør i Torturkammeret.

*

Dagen derpaa, da Hertugens ridende Bud naede til Aabenraa, stod Byen i Flamme. Han holdt Hesten an og forfærdedes af det grufulde Syn. Det var blæst op til Storm fra Øst, og den piskede Flamme fra det ene

*) Denne Meddelelse findes i Fladsten-Bogen og er optegnet af Mads Poulsen.

Straatag til det andet. Rytteren sporede sin Hest og red ind til Brundlund Slot for at aflevere Hertugens Skrivelse til Amtsskriver P e t e r M o r i t z e n. Efter at han havde bundet sin Hest, ilede han ind mod Slotsgade for om muligt at være til Hjælp.

Det var en eneste Jammer. I Løbet af faa Øjeblikke stod de smaa pyntelige Gavlhuse af Bindingsværk i lys Lue og sank snart efter sammen. Intet blev reddet. Løjt Sogns Karle var ilet til Hjælp, og ved deres Hjælp lykkedes det at redde den nordlige Del af Byen og Kolstrup. Ilden havde da bredt sig til Peter Gregersens Hus i Øst og Peter Andersens Hus i Vest i Ramsherred.*) Hele den øvrige By laa i Ruiner. 156 Borgerhuse med alle tilhørende Stald- og Ladebygninger var blevet Flammernes Bytte. Ilden havde fortæret Raadhuset, Præsteboligerne, Skolen, Kirkens Tag og Taarn. Paa Kirkegaarden stod de forkullede Stammer af de smukke Asketræer, som „Sorte Hans“ 1565 havde plantet.

En hel Mil inde i Landet fandt man efter Branden Stumper af brændt Straatag, som Stormen havde ført med sig. M a d s P o u l s e n fra Fladsten, der ogsaa var kommet til Stede, skrev senere i sin Dagbog, at han aldrig havde set Magen til Brand med saa stor en Skade.

De allerfleste havde kun formaaet at redde det, de havde paa Kroppen, og skønt det var midt paa Dagen, omkom flere Kvinder og Børn i Luerne.

Et tragisk Syn var det om Aftenen at se de brandlidte søge Tilflugt i de omliggende Skove eller paa Markerne. Andre havde søgt Husly i Omegnens Landsbyer. Det gjaldt om at bjerge sig saa godt, man kunde. Hvor man kom hen, var der Jammer og Elendighed.

*) Fladsten-Bogen.

Det ridende Bud fra Gottorp fik straks et Bønskrift med hjem til Hertugen, i hvilket Borgmester og Raad underdanigst anmodede om Hjælp til den brandlidte By. Man ønskede tillige Træ til Opførelsen af nye Huse. Men først den 30. Juni, efter at man havde indsendt et nyt Bønskrift, kom der Svar. Det første var ikke blevet besvaret, fordi Pinsen stod for Døren. Nu lod Hertugen udgaa et Opraab til alle sine Undersaatter om at komme Aabenraas nødstedte Indbyggere til Hjælp.

En Maaned senere blev Peter Baadebygger og Niels Ovsen kendt skyldig i Mordbrand. De havde hin 19. Maj, da det meste af Byen blev lagt i Aske, tændt Ild ude paa den nye Skibbro, hvor de var beskæftiget med Tjærearbejde. Tre Borgere var gaaet ud for at advare dem, men de havde overmodigt svaret:

— Har I ikke andet at bestille, saa gaa hjem og pust paa jeres Kaal!

Men straks derpaa havde Ilden taget fat i en Staldbygning og begyndte at brede sig. Blæsten blev til Storm og sprang om fra Øst til Sydøst.

Dommen over Peter Baadebygger og Niels Ovsen var haard. Da de ikke havde ænset den Advarsel, der var givet dem, blev de dømt „til Ilden og anden skarp Straf“.

*

I de Dage havde Hertug Johann Adolph og Johann von Wowern lange Samtaler om det ulykkelige Aabenraa. Det fattige Borgerskab bad i Bønskrifter om Fritagelse for Skat og Skyld og om Ophævelse af Accisen for det hjemmebryggede Øl. Hertugen gav sit Samtykke. Da man havde hørt, at den danske Enkedronning Sophie

i Nykøbing paa Falster vilde lade sine Undersaatter yde Bidrag til Hjælp for de Brandlidte, hvis der kom et Andragende fra Hertugen, bad man ham underdanigst tilstille hende et saadant.

Der var nok at tage Vare paa, ogsaa for Hertugen. Han udstedte en Forordning om, at de nye Bygninger skulde forsynes med Tegltag og forbød Straatagene. Han forærede Træer fra Nybøl Skove til Byen, men da der mod Slutningen af Aaret blev indsendt et nyt Bønskrift, svarede Johann von Wowern, at Fyrstelig Naade af skellig Grund ikke kunde opfylde det fremsatte Ønske.

Han havde for det meste selv for faa Penge i Kassen.

Den store Brand følte længe som en Straf fra Himlen for begaaede Synder, og maaske ogsaa for Mordet paa den gode og fromme Borgmester. Den 22. Februar 1611, da Borgmester og Raad bad den danske Konge, Christian IV, om Tilladelse til at foretage en Indsamling i Kongeriget, skreves der i det i den Anledning udstedte aabne Brev: „Efterdi Gud allermegtig, med sitt faderlige Riisz och Korsz nu senisten forleden Sommer, Otte Dage for Pingszdagh, haffuer hordeligen och ynkeligen straffit osz fattige Indbyggere sammestedz“.

*

Men da dette blev skrevet, havde Wolff Kalundt og hans Hustru forlængst sonet Mordet paa deres Dattermand. Retten skulde trods den voldsomme Omvæltning gaa sin Gang, og den tiende Dag efter Branden blev Torturkammeret paa Brundlund Slot gjort klar til at modtage Wolff Kalundt til pinligt Forhør. Bøddelen og hans Hjælpere var mødt med deres Redskaber; ved et lille Bord sad en Skriver, parat til at nedskrive de Svar, Of-

feret skulde give, og Byens Raad havde taget Opstilling. Ingen havde noget tilovers for Wolff. Alligevel følte de fleste sig ilde til Mode. Men Fyrstelig Naades Bud kunde ikke siddes overhørig.

Beddølen havde spændt Wolff Kalundt paa en Stige og strakt hans Lemmer.

Kort efter hørte de Nysgerrige, der havde taget Opstilling udenfor Slottet hjerteskerende Skrig. Bøddelen havde spændt Wolff Kalundt paa en Stige og strakt hans Lemmer. En grufuld Haandtering. Saa holdt man inde, for at give ham Lejlighed til at svare paa de første Spørgsmaal.

Wolff var mere end villig til at fortælle om, hvor-

ledes han havde søgt en klog Kone i Flensborg.*) Heinrich Low sen skulde ordne den Sag og havde først faaet 7 Mark i Tærepenge, og dernæst 3 Alen Tøj, hvorpaa han havde ledsaget ham til Fruentimmeret i Flensborg. Men da hun krævede baade Aar og Dag for at aflive Borgmesteren med sine Kunster, opgav han og forærede hende 3 Alen Tøj.

Han forklarer, at hans Kone nu og da havde været ude om at pleje Raad. Navnlig havde hun opsøgt Pastor A n d r e s B e y e r h o l m i Øster Lindet. Han kendte dog ikke noget til, hvad hun havde udrettet undervejs.

Jo, han havde lejet Jørgen Skytte. Det bekendte han frivilligt. Aftalen fandt Sted lige før Paaske, og Beløbet var 380 Daler.... Hans Kone havde ofte løjet for ham, men da hun havde fortalt, at Datteren ikke kunde forliges med sin Mand, havde han svaret, han skulde nok mage det saaledes, at han (Claus Esmarch) ikke længe vilde været i Stand til at høre Kukkeren.

Saa snart Mordet havde fundet Sted, havde hun spurgt om, hvorledes det var foregaaet, hvortil han havde svaret, at det skulde hun bare lade ham om....

Men da Bøddelen efter Ordre tog haardere fat paa ham, bekendte han, at han straks efter havde fortalt hende, at det var ham, der havde anstiftet det hele.... Han havde ogsaa fortalt det til sin Datter, som havde svaret: „Gud tilgive Jer, Fader, at I har anrettet sligt“.

Paa Spørgsmaalet om han havde henvendt sig til Hellevad-Præsten Jørgen Lund om Hjælp og Raad, nægtede han, men da Bøddelen satte To:nmelskrueerne paa ham, tilstod han klagende, at han havde spurgt Lund, om

*) Denne Skildring bygger paa Protokoludkastet, som findes i det sønderjydske Landsarkiv.

han ikke vidste Raad for, hvorledes Claus Esmarch kunde berøves Livet, fordi han og hans Kone levede saa daarlign sammen. Lund vilde ikke, men otte Dage senere var de mødtes i Flensborg, hvorfra de skulde rejse til Gottorp. De havde spist og drukket godt sammen, og da havde Lund endelig sagt, at han nok skulde finde paa Raad. Han kunde godt tænke sig, at Lund havde haft en Aftale med Gerningsmanden.

— Om Lund havde haft nogen Fortjeneste som Mellemmand?

— Nej, nej! Kalundt vilde sværge ved sin Sjæls Salighed, at det ikke var Tilfældet.

Men da Tommelskruerne faar en ny Omgang, og efter at Bøddelen havde stukket ham „den gyldne Pære“ i Munden for at dæmpe Skrigene, bekender han, at han havde givet Lund Tilsagn om 100 Daler, men han havde ikke fortalt Lund noget om sin egen Aftale med Jørgen Skytte.

Han nægter først at Herredsfoged Bartram Jensen fra Bedsted har haft noget med Sagen at gøre, men under Torturen forklarer han, at Bartram i Herredsfogedriet havde meddelt ham, at Jørgen Skytte vilde have Sikkerhed for sine Penge, og han havde saa givet Bartram en Forskrivning paa 200 Daler.

Kalundt bliver nu villig til at fortælle. Han havde lovet Bartram en Foræring, naar Claus Esmarch var død, og han havde stjaalet en Stud fra en Bonde paa Kolding-Eggen, og han vidste godt, at Jørgen Lund og Bartram var Venner.

Under fornyet Tortur forklarer han, at han efter Mordet har givet sin Hustru 120 Daler, som hun saa har ladet sin lille Datter bringe til Gerningsmanden. Han beken-

der videre, at han har brændt Borgmesterens Testamente sammen med andre Papirer, deriblandt et Brev til Broderen J a c o b E s m a r c h i Ølsby og et til Hertugen. Testamentet havde indeholdt en Fortegnelse og en Disposition over hans Midler, der var opført til 15,000 Mark, alt med Hus, Løsøre o. s. v. . . . Claus Esmarch havde opstillet Testamentet, efter at han havde mærket, at man tragtede ham efter Livet. . . . Det var lige før en Rejse til Hamborg, som han maaske ikke vilde vende tilbage fra. . . . Jo, der stod ogsaa noget om, at den Person, der tragtede ham efter Livet, var hans Hustrus Moder. . . . Jo, jo, jo, ogsaa, at han selv, Kalundt, var vidende derom. . . . det havde Borgmesteren hørt fortælle fra flere Sider. . . .

Wolff Kalundt talte nu saa hastigt, at Raadmændene havde vanskeligt ved at følge ham. I v e r J a c o b s e n, der ellers hele Tiden havde lukket Øjnene og trods sin Døvhed ogsaa, hvis det ikke havde været for Skams Skyld, havde ønsket at stikke Fingeren i sine Øren, stirrede nu paa ham med store Glugger.

Claus Esmarchs Kone skulde, stod der i Testamentet, have sit Sølv og Guld, som var givet til Brylluppet samt hvad hun havde medbragt i Ægteskabet af Gods og Klæder. Karlen Nis skulde have Lindsnakke. Tjenestedrengen J e s skulde have 200 Mark. Barnet skulde have Halvdelen af Formuen, men hvis han ikke vendte hjem fra Rejsen, skulde de Fattige have 100 Mark, Kirken 200 Mark, Præsten og Kapellanen Renter af 300 Mark til evige Tider, og hvad der var tilovers, skulde Hertugen have.

— Men hvor er Sølvtøjet?

— Sølvtøjet, aah Sølvtøjet, jo, det havde min Datter jo laant mig det er hos C l a u s v o n A h l e f e l d t.

Iver Jacobsen lukkede atter Øjnene, thi Bøddelen var igen gaaet i Gang med sine Redskaber, og Spørgsmaalet lød ganske stilfærdigt, men Iver syntes, det var et Raab:

— Skulde din Datter have et Barn med Didrich Prip-pen?

— Det ved jeg intet om, intet, skreg Kalundt. Jo, Claus Esmarch har engang sagt det . . . det var da Marcus Hansen og hans Kone fra Tønder var her . . . i hans eget Hus . . . at hun var med Barn. . . . Men jeg ved ikke, om hun havde søgt at faa det bort med mærkelige Urtedrikke. . . . Hans Kone havde aldrig sagt et Ord derom, men *A n n a F r i e d r i c h s e n* havde efter Fødslen sagt: „Tak Gud, at det er gaaet saadan. Jeg havde ikke troet, hun vilde staa det igennem“.

Kalundt var nu saa medtaget, at man nøjedes med at lade ham gentage i Sammenhæng, hvad han tidligere havde sagt, at specielt hans Hustru ikke vidste, at han havde lejet Gerningsmanden til at ombringe Claus Esmarch. Men han havde lovet hende, at han vilde skaffe ham af Vejen.

Retten var hævet, Kalundt blev baaret bort paa Stigen, og Iver Jacobsen gik udenfor og brækkede sig.

Da Margrethe Kalundt tretten Dage senere kom paa Pinebænken, indviklede hun sig i en Række Udsagn i Modstrid med hendes Mand. Hun havde været af den Opfattelse, at Wolff havde søgt den kloge Kone i Flensborg med det Formaal, at hun skulde hjælpe dem til at faa deres Hus solgt. Han derimod tilstaar, at den kloge Kone havde givet ham Tilsagn om at forgøre Esmarch, saa han skulde blive Dødens. Hun bekender straks efter under Tortur, at hun havde været vidende om, at Mordet skulde finde Sted, og at Wolff havde planlagt det.

Efter at hun havde besvaret en Række Spørgsmaal, adspurgtes hun igen, og denne Gang under Tommelskruernes Indflydelse, hvad hun vidste om den kloge Kone i Flensborg.

— Jo, jo, skreg hun, jeg vidste det, jeg vidste det!

— Om hun vidste noget om, at hendes Datter havde et Barn med Didrich Prippen?

— Nej

Forhøret gaar videre, og Margrethe Kalundt fortæller, at Claus Esmarch først havde faaet at vide, at Barnet var født, 3 eller 4 Dage efter at Fødselen havde fundet Sted hos hans Kones Forældre. Men han havde troet, at Barnet var hans.

Paa det 42. pinlige Spørgsmaal forklarede hun, at Bartram Jensen før Forbrydelsen havde vidst, hvordan det stod til med hendes Datter. Dog, da Spørgsmaalene paany, uden Tortur, blev foreholdt hende, tilstod hun, at det var med hendes Samtykke, Wolff skulde skaffe Claus Esmarch af med Livet. Wolff havde med hendes Vilje og Vidende opsøgt de kloge Koner ved Viborg og i Flensborg. Og hendes Datter havde mange Gange under Taarer og Bønner tryglet om, at hun og Wolff skulde skaffe hende af med Esmarch. Tilsidst havde hun ogsaa lovet Datteren det. Endelig sagde hun, at hendes Datter vel nok havde været vidende om, at Jørgen Skytte var købt til at ombringe Esmarch.

Dommen var Døden. Samme Dag tog Sognepræsten Johannes Generanus Wolff Kalundt og Hustru til Alters, og Dagen derpaa blev han stejlet og lagt paa Hjul paa Arnsbjerg. Da Folk, der havde overværet Eksekutionen, vendte hjem, saa de fra Højden ud over den hærgede By ved den skønne Fjord. Mærkeligt

nok var den nye Skibsbro, den Claus Esmarch Aaret før havde ladet paabegynde Opførelsen af, uskadt. Hans Hus ved Nordsiden af Raadhuset var derimod blevet Flam-mernes Bytte. Besynderligt, var der en, der udbrød, den Bro er det eneste Minde om den gode Mand.

Margrethe Kalundt blev af særlig Naade henrettet med Sværd. Det skete samme Dag paa Kirkegaarden, hvor hun af samme Aarsag og af samme Naade maatte stedes til Hvile. Her knælede Paul von Eitzens Datter, og hendes sidste Indtryk af denne Verden var den store Brands Ødelæggelse. Alt omkring hende var Aske og sværtede Ruiner, og Kirkegaardens forkullede Træer strakte deres afsvedne Grene som mørke Fingre op mod den klare Himmel I samme Sekund forrettede Me-stermanden med forbløffende Sikkerhed sin Haandtering.

*

To Dage senere stod Johann von Wowern i Gottorps nye Bibliotek bøjet over Pulten, hvor Forhørsakterne fra Aabenraa laa udbredt. Hertug Johann Adolph havde just forladt ham. Sært utaalmodig og hastig havde han vandret frem og tilbage i det store Rum. Han havde øjensynligt været Genstand for et voldsomt indre Oprør, som den, der et Øjeblik stærkere end ellers føler, at han har Retten og Magten i sin Haand.

Med stejle Træk stod endnu hans Navn under Anna Esmarchs Benaadning. Wowern tog Sandbøssen og rystede den over Papiret, medens han samtidig gennemlæste det endnu engang: Paa Claus Esmarchs Venners Forbøn skal hans efterlevende Hustru ikke straffes paa Livet, men al hendes Ejendom skal fratages hende, og hun er at bortvise fra vore Lande. Claus Esmarchs og hendes ægte-

fødte Søn, Paul, født den 13. September 1607 i Aabenraa, er at overlade til hans Formyndere. Givet paa vort Slot Gottorp

Wowern bladede som i Tanker i de fremlagte Dokumenter. Herredsfoged Bertram Jensen af Bedsted — entlediget fra sit Embede. Og der en Indberetning om, at Jørgen Lund var forsvundet fra sine Kirker, efter at han havde været med til at foraarsage et voldsomt Opløb, hin Aprildag, da Claus Esmarch blev myrdet. Det hele skulde se ud som et Slagsmaal, ja, ja. Han var Døden vis.*)

Og saa nu dette pinlige Forhør. Johann von Wowern stirrede stift hen over de mange Bogrygge i Biblioteket. Han var faldet i dybe Tanker. En nagende Tvivl greb ham om Hjærtet, nu ved Læsningen af dette blodige Forhørs Akter. Hvad var Retfærdighed? Aa, dette sjælesplittende Spørgsmaal, denne Tankegift. Wowern talte ganske højt: alt dette forbandede modstridende, alt dette — dette kontrapunktiske. Han greb Pennen for at nedskrive dette Ord, han selv mente at have skabt, men standsedes brat af et voldsomt Hosteanfald. Han bøjedes og krummedes under det uhyggelige Anfald. Pennen var faldet paa Gulvet. Han lod sin rystende Haand glide over Munden og det tynde lyse Hageskæg og blegnede. Inder siden af hans Pegefinger var plettet af Blod

*) Jørgen Lund henrettedes den 22. Oktober 1610 i Flensborg.

Historiske Fejl og poetiske Friheder.

Af Forstander **Kr. la Cour Pedersen.**

Ren og skær skal Nutid føre
Fortids Røst til Fremtids Øre.
Svend Grundtvig.

Med disse Linjer har Svend Grundtvig givet sit Motto for Folkeviseforskning og Eventyrfortælling, men de passer endnu bedre som Motto for den almindelige Historiefortælling i vore Skoler. Og saa kan man glæde sig, naar et kendt historisk Ord, der er bleven draget i Tvivl, dog ved indgaaende Undersøgelse stadfæstes, som det i Sprogforeningens Almanak i Fjor stadfæstedes, at Gustav Johannsen virkelig har brugt det ændrede Goethe-Citat: »Balde, balde findest auch Du Dein Friedrichs-ruh!«

Langt oftere møder man Unøjagtigheder, der virker irriterende, fordi de gør en usikker. Der har jo alle Dage været et Begreb, der med et smukt Ord kaldes *licentia poetica*. Men naar den benyttes i for udstrakt Grad, kan det gaa, som det gik Manden, der hentede Tørv i Mosen og sagde:: »Kan Hestene trække dem, saa kan de ogsaa trække dem!« — og saa blev Enden den, at Vognen tilsidst blev siddende i Dyndet. — Ganske oplivende virker det i »Den danske Rimkrønike«, at det er Kongerne selv, der fortæller hele deres Liv og Levned; især husker man Olav Hungers sidste Ord: »Jeg døde den samme Julenat!« — Men A. Fabricius ved det bedre; han siger: »Olav Hunger døde 18. August 1095«.

Carl Plougs ypperlige Digt om Peder Griffenfeld er desværre saa stærkt præget af den romantiske Tilbøjelighed for poetisk Frihed, at vi ikke længer uden Kommentar kan bruge det i Skolen. — Og endnu længere ud i Mosen kom han med sit prægtige Digt om Povl Vendelbo Løvenørn, hvori det hedder:

»Paa Poltavas blodstænkte Snemark
han sine Riddersporer vandt.«

Slaget ved Poltava udkæmpedes 27. Juni 1709, saa man fristes til at citere Løjtnant v. Buddinge: »Ja, — saa var det en

meget kold Sommer!« — Der er dog adskillige nyere Forfattere, der tager sig endnu større Friheder, uden at jeg derved kan se, at der vindes synderligt for Poesien. Hvad skal man sige til den »Frihed«, Kaj Munk har taget sig i sit lille Drama: »Kristian II«. — Her lader han Sten Sture være med i det skæbnesvangre Rigsraadmøde paa Stockholm Slot, 7. Novbr. 1520. I den Bogen er gaaet i Trykken, har Kaj Munk dog opdaget, at Sten Sture da var død for godt 9 Maaneder siden, og derfor satte han som Fodnote: »At den historiske Sten Sture da var død, kommer ikke Dramaets Sten Sture ved!«

Aa nej, maaske ikke! Men saa kommer hele Dramaet heller ikke os ved, naar vi ønsker, at Fortidens Røster skal lyde rent og klart til os. — Hele Dramaet »Egelykke« er jo ved en hel Række »Friheder« af tilsvarende Virkning blevet en meget forvirrende Fremstilling af en Brydningstid i Grundtvigs Historie, der i ingen Henseende har varig Værdi ud over den Sensation, som de historisk kendte Navne har skabt. — Ogsaa her er Vognen bleven siddende i Dyndet.

Mange historiske Fejl har dog en mere prosaisk Oprindelse, selv om Sætternissen vel har noget Siægtskab med gammel Folkepoesi. Og hertil maa vel det kedelige Uheld regnes, der er sket i Bogen: »Haabets Mænd«, hvor Overlærer Christian Ferdinand Monrad har faaet Navnet D. G. Monrad. Om det er Sætternissen i Flensborg Avis' Trykkeri eller den paagældende Medarbejder, der bærer Skylden, er ikke til at afgøre. — Nu, Slægten Monrad har ogsaa tidligere givet Anledning til Forvekslinger, om vi ellers kan tro Anekdoten om Christian IX, der ved en Audiens i Anledning af Marmorkirkens Indvielse spurgte J. H. Monrad, om han var Søn af Biskoppen, og fik til Svar: »Langt ude, Deres Majestæt!« — J. H. Monrad var saa vant til at blive spurgt, om han var i Slægt med D. G. Monrad, at han ikke opfattede Kongens Spørgsmaal rigtigt. —

Værst er det selvfølgelig at rette saadanne Fejl, hvor Answeret maa deles med en Redaktion, der giver en Fejl en Troværdighed, den ellers vilde savne. — Det har ofte ærgret mig at se Begivenheder, der er omtalt i Danmarks Riges Historie VI, som om det var A. D. Jørgensen, der havde skrevet hele dette Tidsrum, skønt han kun naaede til 1852, og de sidste 287

Sider er skrevet af N. Neergaard. — Det gør jo mindre til Sagen, vil man maaske siige, naar ellers Citatet er rigtigt; men det er dog den Slags Hurtigskriveri, der fører til en Mængde Fejl.

I 5. Udgave af et smukt lille Hefte om Skamlingsbanke, udgivet af Kolding Turistforening, trykt 1939, findes følgende rent fejlagtige Oplysninger. Under Billedet af Mindesmærket for N. F. S. Grundtvig staar der: »Talte ved den anden Sprogfest paa Skamlingsbanke 29. Marts 1844«.

Man aner jo, at Aarsagen til denne Fejl er, at Mødet paa Skamling 4. Juli 1844 var en Protest mod Sprogpatentet af 29. Marts 1844.

Lidt vanskeligere har man ved at gætte, hvorfor Th. A. J. Regenburg nævnes som den, der »gennemførte Sprogreskriptet af 14. Maj 1840, hvorved Dansk skulde indføres i alle offentlige Forhold i de Egne, hvor Skole- og Kirkesproget var dansk«. — De Sprogreskripter, Th. A. Regenburg var Fader til, gjaldt derimod de 49 Sogne i Angel og Mellemslesvig, og de blev udstedte i Aarene 1851—52. — Her er det Sprogets Magt over Tanken, der maa give Forklaringen til den tankeløse Forveksling af det bekendte Sprogreskript af 14. Maj 1840 og de mindre kendte, men dog saa skæbnesvangre Sprogreskripter fra Tiden mellem Krigene.

Men en af de Unøjagtigheder, der har berørt mig mest personlig, fordi jeg kender den Familie, den angaar, er dog den Omtale, som den ellers altid saa paalidelige og nøjagtige H. V. Clausen har givet i sit Bidrag til »Festskrift for H. P. Hansen,« under Titlen: »Fra Køllerpolitikkens Dage«, Side 333. Der staar der: »Kendt er Valdemar Rørdams Digt om Jens Gram, der blev fulgt til Jorden af 8 Sønner; inden 24 Timer maatte de igen være ude af Landet; de havde haft Lov til at bære Faderen til Graven og skrive under paa Ejendommens Overgang til en Tysker.«

Jeg husker jo den omtalte Begivenhed saa godt, da det var min gode Ven Hans Grams Fader, der blev dræbtovre i Københoved Mølle. Maaske var det af Hensyn til Familien, at Valdemar Rørdam i sit Digt gav ham Navnet Jens Gram, men han hed nu Peder Gram, og i Augustheftet af »Sønderjydske Maanedsskrift 1933« har Marie Boesen givet følgende Skildring

af Peder Gram: »Blandt dem, der varmt og trofast sluttede sig til Pastor Svejstrup og hans personligprægede Forkyndelse, var Peder Gram. Han boede paa sine Fædres Gaard og var gift med Dorthe Dall. De havde mange Børn, og deres Hjem var præget af Sparsommelighed, Arbejdsomhed og megen Alvor. I 1874 døde deres ældste Datter, Kirstine, 18 Aar gammel. Hun havde været paa Rødding Højskole og var i det hele fremmelig af sin Alder. Da denne unge Pige skulde begraves, var Svejstrup afsat som Præst, fordi han ikke vilde aflægge Ed til den preussiske Konge, og var nu bleven Præst i Vejen, men det var ham forbudt at forrette kirkelige Handlinger i Sønderjylland. Han talte i Hjemmet, og Cornelius Appel var ogsaa til Stede, men han var endnu ikke ordineret til Præst, saa ingen af dem maatte foretage Jordpaakastelsen. Peder Gram vilde ikke paa nogen Maade bruge den tyske Præst; han var udmeldt af Landskirken, og saa maatte der hverken ringes med Kirkeklokken, synges eller tales paa Kirkegaarden, og der skulde derfor kastes Jord paa i Hjemmet. Man sømmede en Krans fast til Kistelaaget, satte et Fad med Jord ind ved Siden af Kisten, og saa blev de tre Spadefulde Jord kastet paa Kisten i den fastsømmede Krans, med de Ord, vi alle kender. Men her i Peder Grams Hjem var der altsaa ingen Præst, der kunde foretage denne Handling. Da traadte Peder Gram hen til Kisten med Husets Sølvpotageske i Haanden og kastede selv Jord paa sin Datters Kiste«.

Jeg synes, at denne sønderjydske Bonde, der i saa stor Sorg og Alvor udtaler det kristne Haab om Opstandelse, fortjener at kendes i vor Historie under sit rette Navn. Han svarer fuldt ud til Navnet Peder, som han staar der, udførende det Kald, det almindelige Præstedømme giver ham.

Alle Sønnerne i dette Hjem: Andreas, Jens Peter, Uffe, Kristian, Viggo, Frode, Hans og Aksel var udvandrede som 17-aarige. De fik Lov til at komme hjem til Begravelsen, og de bar deres Far til Graven; men Kirkeklokken blev ikke rørt, og derfor virker det saa irriterende, at Valdemar Rørdam bruger Klokkeklangen saa stærkt i sit Digt. Men værre er det, at H. V. Clausen fortæller, at »de havde haft Lov til at bære Faderen til Graven og skrive under paa Ejendommens Overgang til

en Tysker!« Det passer ikke. Marie Boesen skriver: »Nu var gode Raad dyre, for der var ingen til at tage sig af Gaarden, og saa satte man Himmel og Jord i Bevægelse for at faa Lov til, at den ældste af Sønnerne foreløbig kunde være hjemme for at passe Bedriften. Desværre viste det sig, at han slet ikke magtede Opgaven; han tabte Modet, og allerede i April 1896 solgte han Gaarden til en Tysker. Naar jeg tænker tilbage paa den Tid, lever jeg med det samme om igen den Sorg og Harme, der da greb os alle, baade gamle og unge.«

Jeg har kendt alle Peder Grams otte Sønner og ved, at de havde kun givet Andreas Fuldmagt til at styre Gaarden, og ikke til at sælge den, og da paa ingen Maade at sælge den til en Tysker; derfor maa jeg gøre Indsigelse mod H. V. Clausens unøjagtige Fremstilling.

Den næstyoungste af Peder Grams Sønner, Overbanemester Hans Gram, Roskilde, var en af mine bedste Venner. Han forvandt aldrig den Sorg og Skam, at hans Faders Gaard var blevet solgt til en Tysker. Sidste Gang han besøgte mig, var han her paa Vej til Skrave Kirkegaard for at besøge Faderens Grav paa Hundredaarsdagen for hans Fødsel. Jeg fulgte ham over til Københoved; men senere hørte jeg, at da han kom over paa Kirkegaarden, fandt han vel Stedet, hvor Kisten blev sænket i Jorden i Decbr. 1895, men — Graven var sløjftet.

9
/

Edmée.

Af Amtslæge Dr. med. **H. Lausten-Thomsen.**

Landskabet vest paa fra Noyon i Picardiet løfter sig i Bakker og sænker sig i Dale. Det minder i mange Maader om Østjylland, selv om Bakkerne kanske er lidt højere. Først kommer man til Landsbyen Larbroy og saa til Suzoy og midt imellem dem ligger til højre Bjergaasen Porquericourt med gamle Ruiner og det vide Udsyn helt ind i Isle de France imod Sydvest, den store Landevej til Roie i Nord; der gror kun Lyng og Smaabuske oppe paa Bakkekammen, men nedad Skrænterne staar der Skove, der ogsaa lige saa godt kunde være danske.

Saa kommer man til Landsbyen Cuy (udtales Kyi), og lige til venstre for den hæver sig et andet skovklædt Bjerg, med en Skovbund, der i den tidlige Sommer er lige saa vrimlende fuld af Liljekonvaller, som den om Foraaet myldrer med Anemoner. Til Højre, mod Nord, ligger Slottet Les Essarts med høje, hvide Mure i den reneste Empire, med et stort Cedertræ paa Parkens Midtplæne, og videre støder Parken op til Porquericourts Skove.

Ind igennem disse Landsbyer marcherede i Oktober 1914 det slesvigske Reserveregiment.. En Del af det blev i Cuy, anden Bataillon fik Kvarter i Dives, næste lille Landsby ved Vejen imod Vest.

I den største Gaard boede Bonden Charlemagne. Han hed virkelig Charlemagne, paa dansk Karl den Store. Det var dog langt fra ham, der raadede. det var hans arrige gamle Kvinde. Der var snavset ude og inde. Fra Møddingen midt paa Gaardspladsen flød Ajlen hen forbi Ind-

gangsdøren, og det kan nok være, at Madame var vred, da de nordslesvigske Bønderkarle satte Møddingen pænt op og ledte Ajlen en anden Vej. Det nyttede ikke det mindste, at hun skældte, Soldaterne forstod hende ikke og lod hende skænde og raabe, medens Charlemagne stod i Døren, røg paa sin korte Pibe og syntes at more sig stor-slaaet.

Inde var det mest Fluernes utalte Hære, der plagede os. At Madame ogsaa her skændte, naar Soldaterne trængte sig hen til den fritstaaende Skorsten, tog de med Ro.

Det var dog ikke længe, Bataillonon blev i Dives. Den skiftede i de følgende Maaneder mellem Fronten i Lassigny, 5—6 km længere ude, og Hviletiden i Cuy. Det var nu ikke lutter Hvile, der var ikke saa lidt Eksercits, og hyppigt gav det om Natten Skansearbejde ved Lassigny. Saa sneg Kompagnierne sig frem og tilbage i Sænkninger og Løbegrave, ud om Aftenen, trætte tilbage om Morgen.

Cuy ligger paa begge Sider af Landevejen med Sandstensmure ud imod denne, for det meste med Møddingerne midt paa Gaardspladsen, næsten alle uden Prydhaver. Stod der et Par Prydkaal med deres røde, krusede Blade i et lille Bed, var det det meste, og inde var Huse og Gaarde mange Steder prægede af, at der laa Skat paa Vinduer. Der var mørkt, og Renligheden kunde lade noget tilbage at ønske.

Der var ikke mange unge Mænd tilbage, og den bedste Del af Landsbyens Indbyggere var flygtet, inden de fremmede Tropper kom. Hist og her var der ogsaa Flygtninge fra andre Egne af Nordfrankrig. I den Gaard, hvor jeg havde mit Kvarter, boede der saaledes en Dame fra Maubeuge med sin 8-aarige Datter Madeleine, og det kunde naturligtvis ikke undgaas, at vi blev gode Venner.

Paa samme Maade fortæller Kresten Andresen i sine Breve hjem om lille Sous, der holdt til hos ham. Og ved otte Kompanis Køkken kom René hver Dag og fik sin Mad, sortkrøllet og smilende og 4 Aar gammel, men vi fik aldrig at vide, hvor han egentlig hørte til.

Edmée

Edmée var 16 Aar gammel og boede sammen med Moderen og en yngre Søster ved Sidevejen ned til Stationen Cuy. Hun stod pludselig en Morgenstund ved Madeleines Side, da hun som sædvanlig aflagde mig et Morgenbesøg. En Granat var Dagen i Forvejen slaaet ned i hendes Hjem, havde dræbt Moder og Søster, og nu stod hun ene tilbage; men Husmoderen, jeg boede hos, som i Forvejen havde taget mod Familien fra Maubeuge, havde baade Hus- og Hjerterum, og nu hørte altsaa ogsaa Edmée til hos hende, saas altid sammen med Ma-

deleine, i den første Tid som forstenet i sin Sorg, men uden Graad og siden altid med et Smil paa Læben, et rapt Svar til rede, og hendes Færd kunde være et Mønster for Landsbyens Ungdom. Den var langt fra altid saaren og saa frisk som Edmée.

I et helt Aar laa vi i Dives, Cuy og Lassigny, hyppigere og hyppigere slog Granaterne ind ogsaa i Cuy, en Tid lang boede vi i Skovhytter ude bag Les Essarts, til vi i September 1915 blev sendt nordpaa til Kampene ved Loretto og Vimy.

Krigen var endelig forbi, Genopbygningsarbejdet i fuld Gang, der var rejst en ny Trækirke i Lassigny. Ruiner var ryddede, ny røde Murstensgaarde rejste sig i Dives og Cuy i Stedet for de gamle Sandstensbygninger. Flygtninge vendte tilbage, Livet var ved at faa sin vante Gænge, da jeg atter kom paa Egnen. Jeg spurgte om Sous og René, om Edmée og Madeleine, intet fik jeg at vide om deres Skæbne. Kun i Lassigny traf jeg gamle Bekendte; men alle Vegne var man ivrig for at slette Krigens Spor. De smaa Haver, Tyskerne havde lavet sig, var borte, og i Lassigny var Haverne fra gammel Tid bragt i ny Orden. I Cuy var den gamle Slendrian øjensynligt flyttet med ind i de nye Gaarde, uryddeligt og rodet. Om det saa var det gode Friluftsbad, Soldaterne havde udgravet og sat i Stand, saa var det spørløst borte. Man søgte at knytte sig til de gamle Overleveringer og at lade, som om der aldrig havde været Krig.

Der gik igen nogle Aar, inden jeg atter kom til Egnen. Da var der kun enkelte Steder Mulighed for at se, at Krigen havde hærget. Kun gjorde hele Landsbyen et mærkeligt nybygget Indtryk.

Jeg stod atter ved Korsvejen i Dives, lige uden for den endnu ikke helt istandsatte Kirke. Da kom der en midaldrende Kvinde, statelig og velklædt, ud fra Charlemagnes Gaard. Jeg talte ikke med hende, men jeg syntes dog, jeg skulde kende hende, og først bagefter kom jeg i Tanker om, at det har været Edmée. Har hun været virkelig den Forældreløse, klarer sig gennem alle Vanskeligheder, og sidder hun som Efterfølgerske af Charlemagnes arrige Kone? Jeg ved det ikke; men det er jo slet ikke utroligt.

Et Sommerbal.

Af Rose Thyregod.

Der var stor Opstandelse ved det Dahlske Morgenbord. Et Brev var Skyld deri.

»Jeg ta'r altsaa ikke med denne Gang!« sagde Birgitte bestemt.

»Jamen, du er jo udtrykkelig inviteret,« indvendte Moderen, »hør blot!« Igen læste hun Brevet: Herved har vi Fornøjelsen at indbyde deres tre unge Døtre Birgitte, Maja og Jytte til Sommerbal den ottende Juli Klokken 20. Med venlig Hilsen, Deres Oda Malm.

»Du kan da ikke fornærme Overlægefruen ved uden Grund at sige Nej,« sluttede hun.

Fabrikant Dahl kikkede over Avisen paa sin ældste Datter. Han saa Birgittes store, blaa Øjne faa et haardt Udtryk, saa sagde han:

»Naturligvis tager Birgitte med — vi kan ikke finde os i de Luner!«

»Det er ikke et Lune!« Den attenaarige raabte nu højt og vredt: »Men hvorfor skal jeg dog sidde derude og varme Bænke, I ved jo lige saa godt som jeg, at ingen med sin gode Vilje bliver min Partner....«

Der faldt et Øjeblik Tavshed over Stuen, saa sagde Faderen:

»Jeg maa tilstaa, Birgitte, at du i allerhøjeste Grad forbavser mig. Har jeg ikke tidlig og silde lært jer Børn, at man skal gøre det, der er ubehageligt, maaske svært.... kun derved kan man vinde Karakterstyrke!«

»Jamen, jeg tror, at Birgitte blæser paa Karakterstyrke,« sagde den ene af Tvillingsøstrene, den syttenaarige

Jytte, »og lad hende saa bare blive hjemme og surmule. . . . men, Mor, hvad med vore Kjoler? Er det muligt at faa fat paa noget nyt?«

Faderen lagde Avisen fra sig, bøjede den sammen og saa alvorligt fra sin Kone til de tre Døtre:

»Vi maa til Bunds i dette her! Hvad er der i Vejen, Birgitte, hvorfor er der altid saa meget Besvær med dig, hvorfor kan du ikke glæde dig som andre?«

Birgitte svarede ikke straks. Hun saa ud gennem Vinduet; fra Spisestuen kunde man skimte Fjorden; den skar sig som en blaa Snor ind i den lille Provinsby. Solen skinne over Haverne og Skoven paa den anden Fjordbred.

»Naa, tal!« beordrede Faderen. Han saa paa sit Ur: »Eller kan det ikke siges paa 10 Minutter.«

»Det kan siges med ganske faa Ord!« Birgitte vendte sit smalle, alvorlige Ansigt mod Faderen: »Har du glemt, at jeg er halt?«

»Pyt! Det ses jo næsten ikke du svømmer som en Fisk, kører storartet paa Cykle, naa og Dans. . . .«

»Dans er nu en Gang noget andet« afbrød Birgitte. »Den fordrer Ynde og hvis du ikke ved, at jeg mangler det, saa«

Hun rejste sig, gik nogle faa Skridt hen over Gulvet og gav sig saa til at dreje rundt i den aabne Havedør.

Moderen og de to yngre Søstre saa det tydeligt; den medfødte Hofteskade gjorde Birgittes Gang slæbende. Men de havde vænnet sig til det, saa de ikke tænkte over, at hendes Dans blev grim og klodset.

Men Faderen raabte:

»Du skal med — netop ved at blive hjemme understreger du det, ingen tænker paa.« Han vendte sig til sin Kone: »Du, Hanne, sørger for, at Birgittes Kjole bliver saa

smuk som muligt. Find den, der klær hende allerbedst. Forstaaet?»

★

Den ottende Juli ved Tyvetiden opholdt Fabrikantens Døtre sig igen i Spisestuen — yndigt klædt var de alle tre, og Jyttes og Majas Øjne straaede i Forventning. Længselsfulde stirrede de ud gennem Ruden efter Vognmand Mogensen, der i sin Bil skulde bringe dem til Ballet.

Birgitte deltog ikke i sine Søstres Glæde; hun gik nervøst frem og tilbage i Stuen.

»Hør, Gitte,« raabte Maja, »jeg tror virkelig, at du med Vilje halter saa voldsomt i Aften er det for at ærgre Far?»

Birgitte svarede ikke. Den svagt rosa Kjole svøbte sig om hendes Skikkelse, og det store blonde Haar hang i tunge Krøller om den spinkle Nakke; men hendes Øjne var trætte af Graad.

»Du kan ikke vise dig med fortudet Ansigt,« sagde Jytte, »alle Gæsterne vil stirre paa dig. . . . naa, og hvad er saa det hele? Om nogle Timer er Herligheden ovre,« sukede hun, »og det kan da være, at du kommer til at more dig, ikke?»

»Vrøvl!« Birgitte standsede ved en Skaal med Vand, der stod paa Bordet. Hun dypede sit Lommetørklæde i den og trykkede det mod sine Øjne.

»Hej,« raabte Maja. »Der har vi Kareten nu et Smil til Ophavet,« hviskede hun til Birgitte, »saa bliver Far glad og tror, at hans Karakteropdragelse har sat Frugt.«

Men Birgitte vilde ikke sige Farvel. Hun gik ud i Hall'en, tog sin Cape paa og haltede ud til Bilen.

»Jeg er lidt sent paa det,« sagde gamle Mogensen til

Goddag. »Men vi skal nok komme tidsnok til første Dans. Stol paa det,« opmuntrede han.

Birgitte trak paa Skuldrene og satte sig ind. Et Øjeblik efter kørte de ad Landevejen ud mod Sanatoriet, hvor det gæstfri Overlægepar havde indbudt den halve By til Sommerbal.

★

Den hvide Havesal var straalende oplyst og uden for den laa den store Park. I Døraabningen stod Hr. og Fru Malm og sagde hjertelige Velkomstord til deres unge Gæster. De tre Søstre var virkelig mellem de sidste; hele Salen summede af Snak og Latter, og det lille Orkester var i Færd med at stemme Instrumenterne. Overlægefruen nikkede til Dirigenten, og et Øjeblik efter lød Tonerne til en March.

»Værsaagod at stille op,« raabte Hr. Malm, »vi begynder Ballet paa gammeldags Maner!«

Han greb Birgittes Arm, stak den ind under sin, og som første Par gik de Salen rundt et Par Gange. Birgitte var overrasket og glad. Hun smilte op til den høje Overlæge og tænkte, at naar Aftenen begyndte saa godt, kunde det jo være — —

Men da hendes Kavaller havde danset en Vals med hende, bukkede han og førte hende op mod Salens Midtvæg, hvor Stole var stillet frem. Birgitte satte sig og saa efter sine Søstre. Baade Maja og Jytte var allerede inde i en Kreds af unge; de nikkede til Birgitte, idet de dansede forbi hende. Nu kom andre og hilste paa hende, sad et Øjeblik, snakkede; men budt op til Dans blev hun ikke — — det gik altsaa, som hun havde ventet: som Baldame var hun en Fiasko.

4*

Eftersom Tiden gik, følte hun, hvorledes hun stivnede; hun fik ondt i Ryggen af at sidde saa stille, Øjnene smertede, og det blev sværere og sværere at holde Masken som interesseret Tilskuere. Imellem to Danse kom Tvillingerne hen til hende og hviskede, at hun ikke skulde blive siddende paa samme Stol, hvorfor gik hun ikke lidt rundt og gjorde Bekendtskaber — — det vakte ligefrem Opsigt, at hun sad der saa stiv som en Pind — —

Men Birgitte rystede paa Hovedet. Hun svarede, at hun sad godt nok, netop her kunde hun opøve sig i det, Faderen ønskede.

»Usch!« hviskede Maja til Jytte, »Birgitte er nu stadig... hun, som er saa klog, kunde godt overtrumfe os allesammen, hvis hun vilde...«

»Det kan være, hun nyder at lide,« svarede Jytte, »og la' hende saa det!«

★

I en Pause blev der budt kølende Drikke om. Ogsaa Birgitte greb et Glas, skønt hun ikke var det mindste varm — men hun tænkte, at den maaske vilde live hende op og faa den tørre, snærende Fornemmelse i Halsen til at svinde.

— Bare jeg dog kunde gaa, tænkte hun videre og kikkede hen paa den Klynge, som hendes Søstre stod som Midtpunkt i. Det var Skolekammerater, Venner og Veninder fra Byen og Omegn. Pludselig begyndte Birgitte at repetere for sig selv, hvad hun vidste om dem: en var saa dum, saa dum — hun havde været Oversidder i flere af Klasserne, en anden var sjusket og upaalidelig — — den unge Mand, der nu tog Majas Arm var Sportsidiot, og Jyttes bedste Veninde var en Pjattegaas — — aanej, Birgitte sukede uvilkaarligt. Det var alligevel for taabelig en Beskæftigelse at tænke grimt om de andre, fordi hun ikke selv

morede sig — igen kom Tanken om at slippe fra den pinlige Situation. En Tur hjem langs Fjorden vilde nok være henrivende — og til dem derhjemme vilde hun sige, at hun havde faaet Hovedpine, buldrende, stærk, ikke til at udholde —.

Da Dansen igen begyndte, rejste Birgitte sig; smilende banede hun sig Vej mod Havedøren — et Øjeblik blev hun staaende, som var det hendes Hensigt at snappe lidt frisk Luft. Saa løb hun hurtigt ned ad de brede Trapper, gled ind bag Syrenhækken og stod snart paa den smalle Fjordsti. Tilfreds og næsten lykkelig gik hun videre. Her var godt at være, her kunde hun dukke ned i sin Drømmeverden: dér var hun ikke halt; men overstraaede alle andre, og hun kunde mellem en Hær af Beundrere udvælge den, hendes Hjerte bankede for — —

Hun for sammen. Ved en Omdrejning af Vejen saa hun en Mandsskikkelse, hun ikke kendte. Han gik hurtigt imod hende, og Stien var saa smal, at de begge maatte træde til Side. Men idet hun var lige ud for ham, udbrød han:

»Ja, undskyld; men er det ikke for letsindigt at promenerer her uden Overtøj?«

Birgitte saa ned ad sig selv; hun havde i Skyndingen glemt sin Cape, og det maatte se underligt ud, at hun gik i nedringet Balkjole og tynde Silkesko.

»Aa, jeg fryser ikke!« svarede hun afvisende og vilde gaa videre.

»Men det vil De komme til. Nu er De varm efter Dansen . . . jeg gætter, De er en af Gæsterne; jeg selv var ogsaa indbudt, men blev forsinket . . . mit Navn er Gregers Iversen, yngste Kandidat paa Sygehuset. Jeg kom for otte Dage siden . . . jeg kender ikke en eneste!«

Ved en Omdrejning af Vejen saa hun en Mandsskikkelse

»Jeg hedder Birgitte Dahl,« svarede hun og tilføjede: »Saa skulde Ballet i Aften maaske være en Slags Præsentation!«

»Jeg tror netop, det var Overlægefruens Tanke. Hun sagde, at Byen havde saa megen henrivende Ungdom.«

»Det har den ogsaa og De vil finde dem allesammen i fuld Gang med at danse.... skynd Dem dog!«

Men Gregers Iversen blev staaende og spurgte: »Men De selv, hvorfor....«

»Aa jeg,« Birgitte mærkede til sin Fortvivlelse, at hendes Stemme skælvede en Smule, »jeg fik Hovedpine ja og saa er h e r saa smukt, synes De ikke?«

Dr. Iversen vendte sig og saa ud over Fjorden.

»De kan tro, jeg nyder Byens Idyl — min Barndom faldt i en helt anden Egn, saa forskellig fra denne her, at man næsten skulde tro, det ikke var samme Land....«

Birgitte kunde ikke lade være at spørge: »Hvor var det dog?«

»Ved Jyllands Vestkyst. Min Far var Fisker; han blev paa Søen en Stormnat. Det var drøjt for Mor, hun havde fem Drengene at sørge for!

»Og dog blev en af dem Læge?« Birgitte sagde det ganske sagte.

»Ja-a, Energi til at gøre det, vi vil, har vi allesammen men Lysten kom hos mig paa en mærkelig Maade. Vil De høre den men skal vi ikke gaa lidt?«

Birgitte vendte sig og saa op mod Overlægehuset. Musikken lød dæmpet ned til dem.

»Jo, det er maaske det klogeste, at jeg henter mit Overtøj, før jeg gaar hjem,« svarede hun.

»Jamen var det ikke meget bedre at kurere den Hovedpine, husk paa, nu har De næsten en Læge i Haanden.«

»Nej, nej der er nemlig ogsaa noget andet. Jeg kan ikke fordrage at danse!«

Han saa forundret paa hende:

»Saah! Og jeg kan slet ikke danse. Men det hører jo med til almindelig Dannelse at kunne det, ikke?«

»Joh, det gør det vist! Og det vil De hurtigt lære her i Byen, for man elsker at danse.«

»Men hvorfor gør De det da ikke? De ser ud, som kunde De være Ballets Dronning!«

Sommernattens lette Skumring havde lagt sig over Stien, de gik paa. Birgitte tænkte, at han altsaa endnu ikke havde opdaget, at hun haltede, ellers vilde han vel ikke have talt saadan. Men saa maatte hun sige det til ham:

»Jeg er halt; jeg er kun kommet med, fordi min Familie syntes, at. . . .«

»Men nu var De dog paa Flugt?«

Birgitte hørte til sin Forbavselse, hvordan hans Stemme blev dybere, varmere — —

»Naah, Flugt er saa stærkt et Ord!« svarede hun. »Jeg trængte til frisk Luft, og hvad — ingen savner mig!«

De var naaet helt op til Terrassen, uden at der var blevet sagt mere; nu rakte hun Haanden frem: »Men Tak for Følgeskab, Dr. Iversen.«

Han mærkede, hvor kold hendes Haand var; han tog den og varmede den mellem sine: »I Stedet for Balsalen skal De vise mig, hvor Deres Tøj hænger, saa følger jeg Dem hjem, hvis jeg da maa?«

»Nej, det kan der ikke være Tale om, saa gaar jeg hellere med ind og ser paa, hvor hurtigt de unge Piger faar lært Dem at danse« Hun smilte til ham.

»Jeg har tabt Lysten!« sagde han.

»Men hvad vil Overlægefruen sige, hvis De ikke viser Dem....«

»Oda Malm er min Mors Halvkusine, og naar jeg i Morgen fortæller hende, at jeg traf Dem, vil hun forstaa det hele....«

Birgitte mærkede, at Rødmen steg op i Kinderne: »Hvad er der at forstaa? Hvis det er Medlidenhed, saa....«

»Lille, blonde Pige!« sagde han. »Det, De vækker, er ikke Medlidenhed, stol paa det. Kom nu, hvor er Frakken? Naa, denneher! Saa sniger vi os igen ud i Sommernatten.«

Det var dejligt at være inde i den lune, silkeforede Cape, syntes Birgitte. Hurtigt trak hun sine Overtrækssko paa, og følte sig med et saa veltilpas. Da de igen gik paa den smalle Sti, spurgte Birgitte:

»De sagde, Dr. Iversen, at noget bestemt havde ført til, at De blev Læge. Vil De fortælle mig det, eller....«

»Jeg vil fortælle Dem alt om mig,« svarede han smilende, »men for Resten var det slet ikke en spændende Begivenhed; men en Bog den Sommer, da jeg fyldte 13 Aar lejede Mor vort Hus ud til Badegæster — vi andre laa paa Hylder i et Skur,« lo han, »naa, men hos den Familie laante jeg en Dag de Kruifs: M i k r o b e j æ g e r n e De kender den formodentlig ikke....«

»Ja«, svarede Birgitte, »og jeg forstaa....«

»Forstaa De virkelig, at en Bog kan forandre et Drenge-sind! Før vilde jeg være Fisker som min Far og mine Brødre; men saa glubende styrtede jeg mig ud i al Slags Læsning. Landsbylæreren blev fortvivlet, for han kunde ikke følge med i alle mine Spørgsmaal. Men Mor saa, at det var Alvor.... hun fik Folk til at interessere sig; jeg blev sat paa Aktier.... og saa kom de mange Hegn, jeg skulde sætte over — og helst saa elegant som muligt.«

»Hvordan var det at være Væddeløbshest?»

»Somme Tider syntes jeg, det var et anstrengende Job; men helt slidt op er Begejstringen ikke, det kribler stadig i mine Fingre efter at hjælpe eller sætte Mod i Menneskene.«

»... og nu har De maaske tænkt at sætte Mod i mig?»
Birgittes Stemme var forlegen.

»De er ikke Patient, Frøken Birgitte,« sagde han alvorligt, »De har blot nogle Vrangforestillinger ... og naar den Dag kommer, da en eller anden fortæller Dem, hvor yndig De er, hvor Deres Stemme er klar og ren, saa...«

»... og hvor min Halten er gratiøs,« afbrød Birgitte.
»Ja, men jeg tror bestemt, at det Menneske ikke findes.«

»Jeg har sagt det!« svarede han, »og jeg mener det...«

Han brød af og begyndte igen at tale om sin Barndom. Det var, som vilde han lede Birgittes Tanker ind paa nye Veje, bort fra hende selv — hen mod ham.

★

Da Fabrikant Dahl hørte Døren blev lukket op, kikkede han ud i Hall'en og saa, at det var hans ældste Datter, der vendte hjem fra Ballet: »Hvad vil det sige? Hvor er dine Søstre? Jeg syntes ikke, der var nogen Vogn?»

»Nej, Far, din Hørelse er skam god nok,« svarede Birgitte roligt, »jeg er gaaet hjem.«

»Gaaet? Den lange Vej!»

»Maaske er Vejen ellers lang; men i Aften — ja, det var vel Maaneskinnet, der gjorde den kort.«

»Jeg forstaar det ikke.« Han gik nærmere. »Du ser ud, som om du havde oplevet noget...«

»Gør jeg?« Birgitte vendte sig mod Hall'ens store Spejl:

»Ja, naar min Far siger det, saa...«

»Sig mig, har du saa ikke trods alt moret dig godt i Aften?»

»Trods alt?«

»Jamen, Herregud, du vilde jo ikke med, du troede ikke, du kom til at danse. Du paastod, at Folk kun havde Medynk tilovers for dig.... og alt det andet Vrøvl, du diskede op med.«

Birgitte blev staaende foran Spejlet. Men nu saa hun sig selv i Balsalen, uænsset, træt, fortvivlet — — saa gled et andet Billede frem: den smalle Fjordsti og to Mennesker, der talte og tav.

»Jo,« svarede hun, »»jeg husker det altsammen.«

»Naa, og var det saa ikke rigtigt, at jeg tvang dig til at tage ud mellem fremmede?«

»Fremmede er godt,« svarede hun, »men Godnat, Far. Gaa bare i Seng! Jytte og Maja vender hjem paa almindelig Maade — det er blot mig, der volder Overraskelser.«

»Ja, det skal jeg love for,« gabede han, »men nu kommer der vel heller ikke flere de første fireogtyve Timer.«

Birgitte vendte sig helt mod sin Far, saa kikkede hun hen paa Uret og lo: »Ja-a, jeg ved dog ikke, jeg tror nok, du kan vente endnu en, hvis du da er hjemme til Eftermiddagste.«

★

Gregers Iversen blev en velset Gæst i det Dahlske Hjem. Og derfra gled han ind i de fleste af Provinsens Familier — i Omgangskredsen. Udflugter, Skovture, Havefester eller blot en Snak over Villaernes Hække, saadan blev Fritiden for den unge Læge.

Aldrig holdt han op med at undres over Byens Skønhed: den friske, stærke Fjord, Skoven paa begge Sider med krogede Stier, som altid førte til nye Overraskelser, Rosenmuren om Kirkegaarden — og saa de gamle, snævre Gader....

— Joh, her var saamænd rigtig pænt, sagde de unge Piger og kikkede lidt forundret paa den begejstrede; men, tilstod de fleste: vi har jo set paa det lige fra bittesmaa, saa vi længes efter noget andet —

Gregers Iversen lod dem længes. Han nikkede til dem og begyndte at tale om andre Ting.

Saa kom Efteraaret og de første Vinterdage. Stadig kunde man møde ham paa Veje og Stier, og tit hændte det, at Birgitte Dahl var hans Ledsager. Ogsaa det vakte Forundring. Havde han virkelig valgt hende mellem alle de andre — — en sød ung Pige var hun naturligvis, Ansigtet var ogsaa kønt nok; men der var jo da denne Halten og saa hendes altfor stille, sky Væsen — — hun maatte da være let at »slaa ud«, hvis man blot gjorde sig Umage.

Og Ungpigeflokken gjorde sig Umage; som et leende og lysende Baand af Ynde og Munterhed snoede den sig om Gregers Iversen, der pludselig let fortunlet saa sig som feteret Midtpunkt.

Birgitte Dahl mærkede det. Hun trak sig tilbage, blev ofte borte fra Selskaber og Fester, undgik sin Ven, og en Dag sagde hun til ham:

»Jeg rejser en Maanedes Tid til København og bliver der Julen over.«

»Jamen, hvorfor? Birgitte, svar nu ærligt!«

Hun tav et Øjeblik, saa sagde hun:

»Jeg vil gi' de andre en Chance, de sværmer om dig.... og naar du ikke ser mig, kan det da tænkes....«

».... at jeg glemmer dig, ikke sandt?«

Birgitte bøjede sit Ansigt, han skulde ikke se Taarerne i hendes Øjne.

»Kom,« sagde Gregers Iversen, »tag fornuftigt Tøj paa, saa gaar vi din og min Tur — langs Fjordbredden ud til

Læser Du ikke Svaret?

Sanatoriet. Og dér, hvor vi mødtes, vil jeg sige dig noget.«

Regnen slog mod deres Ansigter, og Decemberblæsten var haard.

»Vi faar Medvind hjem,« sagde Birgitte forpustet.

Han nikkede. Nu skimtede de Sanatoriet. Den store Have laa bar og kold, og Fjorden bruste med skumhvide Bølger.

»Her var det,« Gregers Iversen standsede, »og hør saa godt efter, Pige! Ligesom jeg som Dreng fik Impuls til min Gerning ved et tilfældigt Møde med en Bog — saadan fik mit Liv Mening, da jeg mødte dig, Birgitte. Jeg vil prøve paa at gøre dig lykkelig. Og saa vil alt det, der ligger i dit Sind blomstre frem — aldrig behøver du at frygte for at du ikke er elsket . . . lille Birgitte!«

Hun saa alvorligt paa ham:

»Jamen Gregers, jeg maa sige det. Hvor kan du som Læge . . . som en, der netop maa beundre og har Forstand paa det sunde, det helt udviklede . . . ja, jeg mener, hvad tænker du om min Halten?«

Gregers tog om Birgittes Hoved, saa ind i hendes store, blaa Øjne, smilte og spurgte:

»Læser du ikke Svaret?«

Birgitte nikkede: »Der staar, at du elsker mig, og at alt andet er ligegyldigt.«

»Jamen hør, vil du saa ikke opgive den Rejse — og fejre Jul med mig her i din dejlige, lille By!«

Bakkegaardsfolkene.

Af Inger Bentzon.

Det er de særeste Ting, der kan føre til Held, og det, der ser ud som en Ulykke, kan lukke op for det Gode. Det maa man tænke paa, naar man skal tale om Bakkegaardsfolket, der var ved at gaa helt til i Nid og Nag og Sorg engang for mange, mange Aar siden. Men Historien lever i Slægten, og som jeg nu her skal fortælle den, skal den være gaaet til, for jeg har den fra en, der selv har talt med en gammel Kone, der har set det paa nært Hold!

De var velhavende Folk paa Bakkegaarden, og de havde kun to Børn, en Søn og en Datter. Men i Krigen i 48 maatte Bakkegaardsmænden af Sted, og selv om han kom hjem igen, havde han sat sin Helsen til, og hans Kone havde altid været svagelig af sig, saa Svend og Sine vænnede sig tidligt til at tage fat og sled aarle og silde. Men de holdt af Arbejdet, var smukke og velbyggede Folk, og saa skete det for dem begge, at de til et Bryllup i Slægten ikke saa nær hjemme ved traf to Mennesker, som de tabte deres Hjerter til: en Karl, der hed Anton, og en Pige, der hed Marie. Men de to fremmede Folk havde aldrig truffet hverandre før. Det er jo gerne saaledes, at ved den Slags Fester kommer Folk sammen, der vel er beslægtede eller besvoglede, men ellers intet har kendt til hverandre.

Men der blev festet i flere Dage, for naar man nu var kommet hjemmefra, skulde man have det mest mulige ud af det, og Brylluppet laa der mellem Høhøst og Kornhøst, saa der ikke var mere at gøre hjemme, end at de

gamle eller en og anden Husmand kunde klare det. Og Sine og Anton fandt hinanden den allerførste Dag, og det gik Svend og Marie ligedanne. Og inden de drog hver til sit havde de givet hinanden Jaord og alle fire været sammen og fundet ud af, at de passede godt sammen.

Men saa døde Bakkegaardsfolkene med kort Mellemrum, og der gik en Vinter, hvor de skrev sammen, men de syntes ikke, de vilde tænke paa Bryllup, før Sørgeaaret var omme. Og det blev saa bestemt, at de to andre skulde komme til Bakkegaarden og hjælpe til i Høst og sætte sig ind i Gaardens Skik og hinandens daglige Tankegang. Marie kom fra et mindre Sted, men Anton var Gaardmands-søn, og hans Forældre kunde nok tænke sig at gaa paa Aftægt og lade de Unge komme til, for Anton var Gammelmandsbarn og et meget forkælet Menneske.

Og de kom over til Bakkegaarden, og de gik da godt i Spænd allesammen. De to Piger hjalp godt til i Marken og lavede god Mad, og de fik Høsten godt i Hus, de to andre var der vel en fem Ugers Tid, og det blev bestemt, at de vilde holde Fællesbryllup til Mikkelsdag, og saa skulde det staa paa Bakkegaarden, der var stor nok til, at de kunde invitere Folk fra begge Slægter. Og Marie og Anton skulde komme lidt før Brylluppet og hjælpe med ved den Slagtning og Bagning, der maatte til i den Sag. Men først skulde de hjem, for der var jo meget at aftale med deres Forældre, og Marie var nok fra et lille Sted, men hun havde da et pænt Udstyr, hun skulde lægge sidste Haand paa.

Den sidste Aften, de var derovre, var de alle fire til Høstgilde i Sognets nærmeste Gaard, hvor der blev spist, drukket og danset den hele Nat. Men da de drog hjem, var Sine ikke rigtig i Humør, og Svend heller ikke, det

forekom ham og hende, at de andre havde ladet dem sidde en Del og mest danset sammen, og Svend vilde have skændt paa Marie for det, hvis hun havde givet ham Lejlighed til det. Men hun sagde, at hun var saa dødtræt, og de kunde snakke sammen næste Morgen.

Men det kom de ikke til, de kom aldrig til at udveksle et Ord i dette Liv, for næste Morgen, da Sine stod først op for at fyre op paa Arnen i Stegerset, var der et Brev paa Køkkenbordet, som Marie havde prentet. Og deri stod, at de maatte tilgive dem, saa godt som de nu kunde, for hun og Anton havde fundet ud af, at de vilde blive evig ulykkelige, om de ikke fik hinanden, for det var saadan, at de passede sammen i et og alt!

Svend tog det roligt nok, at se til i hvert Fald, men han gik rundt i dybe Tanker. Men Sine kunde ikke holde gode Miner, hun var mest som et sindssygt Menneske. Ingen vilde hun se, og ingen vilde hun tale med. Og Svend havde saa ondt af hende, fordi det var hans Pige, der havde stjaalet Lykken fra hende, at han føjede Søsteren i et og alt. Naar hun ingen vilde se, vilde han heller ikke. De arbejdede sammen paa Gaarden som to rasende, ingen fremmed Hjælp havde de, ingen saa de eller talte til. Kun maatte Svend have en Mellemand, naar han skulde sælge Sæd eller Kreaturer, og det blev da en gammel Slagter, der kørte rundt der paa Egnen. Og Gaarden led intet ved det, for Svend havde alle Dage været svært fingernem og kunde haandtere det meste Slags Værktøj.

Der gik otte Aar, og nu var de begge omkring de tredive, og Folk paa Egnen var holdt op at prøve at trække dem ud eller at tale til dem. For de var og blev jo „tullede“, mente man. Men naar nogen saa de to Søsken-

de paa Afstand, var de altid sirlige i Tøjet og holdt sig rankt. Men de kom ingen Steder, end ikke til Kirken.

Saa var det en Aften efter Høst først i September ved den Tid, hvor Græshopperne spiller, at de to Søskende var gaaet ud i Tasmørket at tage et Par Kalve ind, fordi de syntes, Luften var saa sval, og det let kunde blive koldt om Natten. Lige som de saa nærmede sig den Landevej, der løb forbi deres nederste Skel, hører de en Hest komme galoperende. Den løb saa sært, og Vognen slingrede bag den, og den foer forbi dem ned ad Vejen og forsvandt bag et Hegn.

— Jøsses, hvem har siddet i den Vogn? sagde Sine.

— Ja, vi bliver vel nødt at se, om der er nogen, der ligger deroppe? mente Svend, han var ikke saa bange for Folk som hun, og havde det staaet til ham, havde de vist opgivet deres Eneboertilværelse noget før.

Sine var ikke saa meget for det, men hun kunde ikke lade ham gaa alene, og saa gik hun med.

Og oppe i et Sving laa der en Mand i Grøften med Benene bukket saa sært ind under sig. Og han hverken klagede eller talte.

Ham maa vi bære hjem! sagde Svend — tror du, du kan tage ved, hvis vi løfter en Dør af?

Sine var ved at sige, at han kunde vel faa fat i en Nabo. Men deres Gaard var saa langt den nærmeste, og hun vilde nødigt have en Nabo med derind. Saa sad hun ved den Forulykkede, mens Svend gik ned efter en let Dør fra et lille Udhus.

Og de fik Manden op og bar ham hjem og ind i Stuen. Der blev han lagt paa Forældrenes Seng, der endnu stod i Hjørnet bag de hjemmevævede Gardiner som i deres Tid, for Sine sov i Kammeret og Svend paa Loftet.

Hun tog Lampen og saa ned paa hans Ansigt —

Og Svend satte sig paa en Hest og red efter Læge, og det var temmelig langt borte. Men først havde han rettet det brækkede Ben ud og lagt det til Rette mellem Puder.

Sine gik rundt i Stuen ved en Lampe og syntes, det var saa sært at have den stille Skikkelse liggende der. Og hun

tog Lampen og stod med den og saa ned paa hans Ansigt, der var stille og kønt, men saa blegt. Og der var Mudder i hans Pande og paa hans Tøj, og hun tog et Klæde og dypede det i koldt Vand og vaskede det forsigtigt bort.

Men det kolde Vand havde den Virkning, at han slog Øjnene op og saa lige paa hende. Det var tydeligt, at han ikke anede, hvor han var, men saa fortrøstningsfuldt paa hende.

Og hun sagde:

— Lægen kommer straks. Gør det meget ondt?

— Ja, det er vist da galt med et Ben? sagde han. — Men det værste er, at de venter mig hjemme og bliver bange —

— Hvor er hjemme? sagde Sine og syntes selv, det var saa sært, at hun talte til dette fremmede Menneske. Men de maatte jo vide, hvem der hørte ham til, at de kunde lade dem vide, hvor han var.

Han lukkede Øjnene — for han var i Pine og hviskede:

— Jeg er Sønnen fra Søndergaard!

Det var den største Gaard der i Sognet, men den laa ved den anden Side, og hverken Sine eller Svend havde Anelse om, at den var kommet paa nye Hænder. Der havde siddet et gammelt Ægtepar i den Tid, de omgikkes Mennesker. Maaske var det hans Bedsteforældre?

Hun sagde bare:

— Vil du ikke have lidt at drikke?

— Jo Tak, jeg er saa tør i Halsen som en Landevej. Og det dunker i det Ben, og der er vist ogsaa lidt med Ryggen! Det er det værste af det. Og jeg er ikke sikker paa, Hovedet er helt heller!

Og han følte paa det, men erklærede, at det vist in-

gen Skade havde taget. Hun gav ham Mælk med en Ske, for at han ikke skulde røre sig, og han tog den begærligt, og det var hende en sær Fornemmelse at sidde der og passe ham, som om han havde været et Barn. Men nu kunde de vel køre ham hjem, naar Lægen havde lagt noget om Benet! Naar de lagde godt med Halm i en Vogn, gik det vel.

Men Lægen kom og saa paa ham og lagde Benet i Skinner og sagde, flyttes maatte han paa ingen Maade. Men hans Forældre maatte underrettes.

Da blev Sine harm:

— Kan han ikke flyttes, passer vi ham, men jeg vil ingen andre have rendende her.

Det syntes Lægen jo, var haarde Betingelser, men den Syge sagde, hans Mor var saa kroget af Gigt, at hun ikke gik nogen Steder alligevel. Og han var jo i gode Hænder!

Det tiltalte Sine, at han holdt med hende og stemte hende mildere mod ham. Og Svend lagde sig paa Slagbænken og vaagede den Nat, og Lægen kom flere Gange og saa til ham. Han og Svend havde sammen faaet ham af Klæderne og i en af Svends Skjorter.

Og saa blev han der da i hele seks Uger, for det med Benet var ikke saa slemt, sagde Lægen, men de maatte tage deres Tid til at se, hvor meget der var i Vejen med Ryggen.

Den Syge hed Lars, og han laa naturligvis der og funderede paa, hvor slem Krøbling han vilde blive, hvis Ryggen var skadet. Og han kunde ikke lade være at sige til Sine, at han ønskede før, at han var død, da den tossede Krikke løb med ham, end han vilde krybe rundt Resten af sin Levetid.

— Ja, det hænder jo, man ønsker sig død! sagde Sine.

— Naah, da ikke saa smuk en Pige som du! sagde Lars, han kendte altsaa ikke hendes Historie! Det var rart for hende at tænke paa, og hun blev mere naturlig overfor ham.

De havde der i Huset et Par smaa Bøger med Æventyr af en Mand, der hed Andersen. Det var saa omtrent al den Lektüre, de havde ud over Biblen. Og Sine havde læst dem saa ofte, at hun kunde læse dem ganske flydende. Og hun satte sig ind ved Vinduet efter Middagen og læste højt for Lars og Svend, der sad og snittede Tøjrepæle og andet til Hus og Gaard. Og hun havde en behagelig blød Stemme, og det gjorde ikke noget, at den Syge efterhaanden kunde de smaa Æventyr næsten lige saa godt som hun. Bare fem smaa Æventyr, men Lars mente:

— Det er nu ikke nogen ren Torsk, der har sat det sammen!

Og deri kunde han jo nok have Ret!

Saa kom den Dag, hvor han skulde have Lov at hinke lidt omkring. Svend havde skaaret ham en Krykke, og hans Far kom til Leddet og hilste paa ham, og da Sine saa dem staa der, og hvordan Lars hang blegnende paa Krykken, kom hun hen og overvandt sig til at sige til Faderen:

— Kom dog hellere indenfor!

Og Manden kom indenfor og blev trakteret med hvad de havde — det var hjemmebrændt Rug, malet som Kaffe, og hjemmebagt Brød, og han tog godt til sig af det — og Svend var aabenbart svært tilfreds med at have hele to Mandfolk at snakke Landbrug med, for det lod jo til, at der var sket et og andet i de otte Aar, som han gerne vilde lære.

Men det sære var, at efter den Dag gik det saa sagte med Lars' Helsen! Han var ligefrem noget ynkelig. Og Lægen sagde, han skulde holde sig i Ro og skrev forskelligt op til ham, som han skulde tage, og sagde til Sine, at hun maatte se at kræse op for ham, for der var nu alligevel intet, der var saa god Medicin som almindelig god Mad.

Men da Lægen red derfra, sad han og lo saa smøret ved sig selv! Han kendte jo nemlig til Gavns de to Søskendes Historie, og han havde talt lidt med Svend ude ved Leddet:

— Lad det tage sin Tid! sagde Lægen til Svend — det vil være det bedste — for alle Parter.

Og det mente Svend da ogsaa!

Og den Dag gik Svend over til Søndergaard og snakkede rigtig med den værkbrudne Kone om hendes Søn og fandt megen Behag i den Datter, hun havde til at passe sig.

Ja, Resten af Historien er ikke svær at regne ud! Der blev virkelig et Par af Lars og Sine, og siden hen, men først et Par Aar senere, af Svend og den lille Hanne paa Søndergaard.

Men var ikke Lars væltet, saa tror jeg, de to Søskende var blevet særere og særere fra Aar til Aar og aldrig var kommet rigtig ud mellem Folk igen.

Søndergaard og Bakkegaard ligger her da endnu, og der er mindst halvhundrede Mennesker i og udenfor Sognet, der stammer fra de to Par. Og ranke og smukke Folk er de allesammen.

Chr. Ernst Christensen

R. a. D.

Den 20. April døde fhv. Folketingsmand Chr. Ernst Christensen, Asserballe, 72 Aar gammel.

Blandt de politisk fremtrædende Personligheder af det ældre Slægtled var Chr. Ernst — ved Siden af Peter Grau, saa forskellige de end var i flere Henseender — den mest typiske Alsinger. Blød af Sind, med et straalende Humør og et smittende Lune, lyrisk i Mund og Pen og dog med Alvoren gemt bag

Smilet, stod han som et ægte Udtryk for den Danskhed, der altid bliver sig selv baade i onde og gode Tider. Helst mindes vi Christen Ernst fra Tiden før den første Verdenskrig. Vi havde ingen festligere Taler ved vore Møder dengang, hvad enten det var folkelige eller politiske Møder. I Agitationen før Rigs- og Landdagsvalgene var han straalende. Han var paa Fornavn med alle. Hele Landsdelen over kendte man Christen Ernst. Men skarp og klog i Replikken var han overfor Modstanderne.

Født 25. November 1872 overtog han 25 Aar gammel Fødegaarden i Asserballe. Allerede i sine unge Aar kom han ganske naturligt ind i det nationale Arbejde. Men ret hurtigt blev der af de tyske Myndigheder sat en Stopper for hans politiske Virksomhed, idet han i 1902

blev erklæret for Optant. Det blev drøje Aar for ham, da han maatte sidde som Tilskuer. Men saa lysner det atter, da han i 1907 efter Optanttraktatens Vedtagelse fik sine statsborgerlige Rettigheder igen. Intet Under, at han sluttede sig nært til H. P. Hanssen, der havde faaet Optanttraktaten gennemført. Og han bevarede sin Trofasthed imod ham og hans politiske Opfattelse til sin Død.

Med Generhvervelsen af sine statsborgerlige Rettigheder som preussisk Undersaat kom han snart frem i de forreste Rækker i det nationale Arbejde. Han valgtes atter til Medlem af Kredsagen i Sønderborg og til Medlem af Provstisynoden, ligesom han ogsaa fik Sæde i Sprogforeningens Tilsynsraad, og senere i Vælgerforeningens Tilsynsraad. Han var en dygtig Landmand og stærkt optaget af det landbrugsfaglige Organisationsarbejde som Formand for Mellemskisk Landboforening og Næstformand for Smøreksporforeningen.

Saa kom den første Verdenskrig, og Christen Ernst var med fra Begyndelsen til Enden. Pragtfuld var hans Skildring af Hjemfærden fra Frankrig efter Revolutionen og Vaabenstilstanden, til Fods eller pr. Trillebør. Skildringen, som han maatte gentage fra mange Talerstole Landet over, blev bedre og bedre for hver Gang, præget som den var af hans lyriske Fantasi og overstadige Lune, som han her turde give frit Løb. Med et Blink i Øjet paastod han, at han talte saa overbevisende, at han selv troede paa de Enkeltheder, som hans Lune efterhaanden udstyrede Beretningen med!

Efter Genforeningen blev der lagt stærkt Beslag paa hans Evner og Kræfter. Han blev i 1920 opstillet som Venstres Kandidat til Folketingsvalget og valgt sammen med de tre andre af Venstres Kandidater, P. Refshauge,

Mads Gram og Anders Lebeck. Han fandt sig utvivlsomt godt til Rette paa Rigsdagen og udførte et godt Arbejde, ikke mindst i Udvalgene, til Gavn for Grænselandsdelen. Særlig havde Jordspørgsmaalet hans Interesse, og i Jordlovsudvalget, som han blev valgt ind i i 1921, har Arbejdet lagt stærkt Beslag baade paa hans Tid og Kræfter. Ved Valget i 1924, da Venstre maatte afgive 2 af sine 4 Mandater i Sønderjylland, gled Chr. Ernst Christensen ud, men valgtes igen i Valgperioderne 1926—32 og 1933—35. Sit Arbejde i Sønderborg Kreds dag før Verdenskrigen fortsatte han efter Genforeningen som Medlem af Sønderborg Amtsraad.

Men ved Siden af sin politiske Virksomhed var han stærkt optaget af det folkelige og kulturelle Arbejde, der laa ham lige saa varmt paa Sinde. Han var stærkt litterært interesseret og havde et nøje Kendskab til dansk Litteratur, havde vistnok i sin Ungdom tænkt paa litterær Produktion. Nogle Forsøg fra hans Skrivebordskuffe blev engang forelagt hans Bysbarn Hermann Bang, der var født i Præstegaarden „Det hvide Hus“ i Asserballe, og Digteren fandt heri virkelige Evner. Men det blev paa det nationale og politiske Omraade, at Christen Ernst Christensen kom til at yde sin Indsats i Grænselandsdelens Historie.

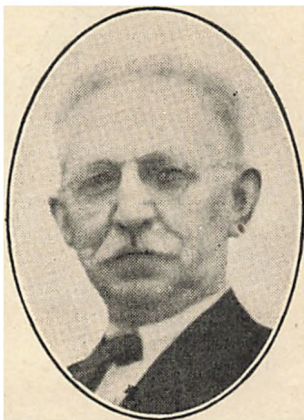
I det Hjem, som han sammen med sin udmærkede Hustru Anne Marie, der ligesom han var kendt under sine Fornavne Ann Maj, var Arbejdet for Danskheden det bærende, og denne Slægtsarv viser videre ud i Fremtiden. Han vil blive mindet som en af Sønderjyllands gode Sønner.

Niels Hansen.

A. M. Jacobsen Leide

Amtslandinspektør Leide er født i Lystrup ved Aarhus den 21. Decbr. 1876. Han døde i Toftlund den 19. Decbr. 1943. Leide var uddannet paa Landbohøjskolen i København og praktiserede derefter i 11 Aar i Vestbirk, hvor han sammen med Landmaalerpraksis'en var Lærer ved Højskolen. 1920 kom han til Toftlund og virkede her til sin Død.

I Toftlund var han Medstifter af Ungdoms- og Foredragsforeningen, hvis Formand han var i de første Aar. Han var Medlem af Sogneraadet i 8. Aar og i flere Aar Formand for Skolekommissionen. Af hans

andre Hverv skal nævnes: Formand for Kommunalforeningen, Medlem af Akkordudvalget for Haderslev Vesteramt og Sprogforeningens Tillidsmand. Leide var meget virksom for at faa Kartoffelmelsfabrikken til Sønderjylland, og opnaaede at faa den til at ligge i Toftlund.

Ved sin Død fik han et godt Eftermæle, og de der skrev om ham, kunde alle samles i dette, at han var en Mand, der havde den rette Forstaaelse for de Værdier, der laa gemt i dansk Folkelighed.

Jakob Petersen.

Hans Adam Ahrendt,

Bygmesteren, der har bygget Frimenighedskirkerne i Bovlund, Haderslev og Aabenraa samt en Række Forsamlingshuse, er død. Hans Liv var ikke alene at bygge Huse, men i lige saa fuldt Maal at være med, naar det drejede sig om at skabe folkeligt Liv indenfor de givne Rammer.

H. A. Ahrendt er født i Sillerup den 5. Juni 1870 og døde samme Steds den 27. Marts 1944. Som Haandværker nød han en god Uddannelse. Vinteren 1886—87 var han Elev paa Tek-

nisk Skole i Kolding. Vinteren efter paa Vallekildes Højskoles Haandværkerafdeling. 1888—89 var han paa Teknisk Skole i København. Efter endt Soldatertid var han Elev og Lærer paa Vallekilde Haandværkerafdeling om Vinteren, medens han om Sommeren arbejdede som Murer.

1897 overtog han Faderens Forretning i Sillerup. Blandt Fagfæller nød han afgjort Tillid, og havde indenfor deres Kreds en Række Tillidshverv.

Det folkelige Arbejde havde i ham en trofast Tilhænger, og han var Tillidsmand for forskellige Foreninger. Han var ikke nogen fremtrædende Mand, men rolig og besindig i al sin Færd, og han forstod at gøre sig gældende, naar en god Sag skulde fremmes.

Jakob Petersen.

Markus Callø

I mange Aar var det vanskeligt for Sprogforeningen at faa rigtig Fodfæste i den østlige Del af Tyrstrup Sogn, det lykkedes i Grunden først, da Markus Callø bosatte sig i Hvinderup. Markus Callø er født i Erlev den 19. December 1883, og døde paa Amtssygehuset i Haderslev den 11. Juni 1942. Som ung Mand havde han været paa Roskilde Højskole og kom under stærk Paavirkning af Thomas Bredsdorff. Vinteren efter, 1908—09, var han paa Dalum Landbrugsskole. Overtog derefter en Gaard i Fredsted, som han solgte i 1931.

M. Callø var en stille og rolig Mand. Grunden dertil var den Sygdom, som han havde lidt af i mange Aar, og som tilsidst lagde ham i Graven. Ved de nationale Fester tog han i Reglen Ordet, og Folk lyttede gerne til hans Tale. Han var en god dansk Mand, der paa mange Maader søgte at hjælpe dem, der var i Trang.

Jakob Petersen.

Christian Nicolai Schmidt

Chr. Schmidt er født i Nybøl ved Hjordkær den 21. Marts 1888 og døde den 12. Decbr. 1943 af et Hjerteslag paa Hjordkær Station. Som ung havde han været paa Landbrugsskole og paa en Del forskellige Kursus. Efter Verdenskrigen overtog han en Gaard i Mellerup, som han drev med stor Dygtighed.

Han var en af de unge, der før 1914 gjorde alt for at faa Gang i Ungdomsarbejdet i Hjordkær Sogn.

En Tid lang var han Formand for Ungdomsforeningen. Efter Genforeningen blev han Tillidsmand for Sprogforeningen og for Venstres Vælgerforening.

Det, der gjorde hans Navn kendt i vide Kredse i Aabenraa Amt, var hans lokalhistoriske Interesse. Han havde samlet mange Oplysninger om Mellerup, ja, om hele Bjolderup Sogn. En Del naaede han at faa offentliggjort i „Hejmdal“. Det er dog kun Brudstykker; havde

han faaet Lov til at leve, var det nok lykkedes ham at faa skrevet saavel Bjolderups som Hjordkær Sogns Historie.

Chr. Schmidt var ikke en Mand af mange Ord, det var ikke saa let at holde Samtalen i Gang med ham. Hans rolige Omdømme, hans sikre Blik og altid villige Sind, naar det drejede sig om folkelige Værdier, skaffede ham mange Venner.

Jakob Petersen.

Hans Jessen Jakobsen

Hans Jakobsen var en Mand, der kunde stoles paa, naar der var Tale om at gøre et Arbejde for Danskheden. Han var en faamælt Mand, der ikke sagde mange overflødige Ord. Kom han i Aande, hvad der sjældent hændte, da hans Sygdom, Sukkersygen, hindrede ham i det, saa var han ikke bange for at sige sin Mening. Den ellers saa rolige og stille Mand, kunde da komme med en saa afgørende Bemærkning, at der blev Stilhed.

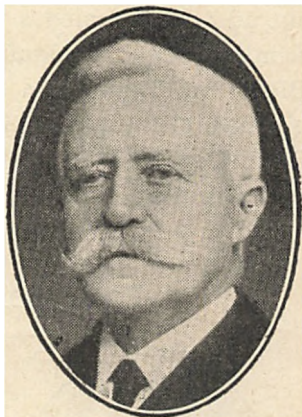
Han er født paa Bjerndrup Mark den 6. Novbr. 1892 og døde 13. Febr. 1944. Som ung Mand overtog han Fædrenegaarden paa Bjerndrup Mark. Paa Grund af ovennævnte Sygdom kunde han ikke overtage de Tillidshverv, der sikkert vilde være faldet i hans Lod, hvis han havde været rask. Kun Hvervet som Sprogforeningens Tillidsmand holdt han fast ved, da det ligesom Gaarden var en Arv fra Faderen, og begge Dele er nu gaaet i Arv til hans Søn. Det offentlige Liv øvede ingen Tiltrækning, men det rolige Arbejde havde hans varme Interesse.

Jakob Petersen.

Hans Christian Bladt

R. a. D.

H. C. Bladt er født i Humbæk, Lysabild Sogn, den 15. Februar 1862 og døde i Lysabild den 16. Januar 1944. Kort efter Konfirmationen kom han paa „Det teoretiske Landvæsensinstitut“ i Odense. Hjemkommen fra Odense skulde han som 17-aarig tage Stilling til Militærtjenesten. Han valgte efter mange Overvejelser at blive, og som Følge heraf maatte han aftjene Værnepligten. I 1887 overtog han en Forpagtning paa Tandshede og i 1895 overtog han Konens Fødegaard i Lysabild.

Sidst i Firserne var Bladt med iblandt dem, der gjorde en positiv Indsats ved at samle jævnaldrende i en lille Kreds, der afholdt regelmæssige Møder i hinandens Hjem, hvor Tidens nationale Spørgsmaal blev drøftet. Dette Arbejde gav sig Udslag i Oprettelsen af Foredragsforeningen „Fremad“ i 1895. Han var Foreningens første Formand.

H. C. Bladt var i en Aarrække Medlem af Sønderborg Kreds dag og Provstisynode. Da „Nordslesvigsk Kreditforening“ blev stiftet, valgtes han ind i Tilsynsraadet. Blandt hans andre Hverv kan nævnes, at han en Tid lang var Formand for Lysabild Mejeri, Kredsformand for Brandforsikringsforeningen for Bygninger paa Als, Sekretær i Brandforsikringen for Løsøre m. m.

Trods alle disse Hverv glemte han ikke sine Pligter som Landmand og overfor sit Hjem. Han var en udpræget Hjemmets Mand, og som han forstod at hævde sig ud ad til, saaledes var han ogsaa stadig det centrale Samlingsmærke indenfor Hjemmets fire Vægge. H. C. Bladt var Typen paa en alsisk Bonde, aaben og djærv gik han aldrig paa Akkord med det han mente, der var Ret. Der fandtes intet nationalt Arbejde indenfor Sognets Grænser, som han ikke tog virksom Del i.

Jakob Petersen.

Peter Rasmussen Petersen

Kun faa Aar blev det tilladt P. R. Petersen, som Afløser for Chr. Skytt at være Sprogforeningens Tillidsmand. Han var født i Maugstrup d. 11. Oktober 1895 og døde sammesteds den 18. September 1943. Efter endt Skolegang kom han paa Hejls Æfterskole og Sommeren 1921 var han paa Ribe Mælkerskole for at uddanne sig til Kontrolassistent. Efter i en Aarrække at have været Kontrolassistent paa Sjælland og paa Als overtog han Fødegården i Forpagtning og blev Ejer af den i 1938.

Han var Medlem af en Række Bestyrelser, af hvilke kun skal nævnes:

Kastvraa Andelsmejeri, Maugstrups og Omegns Kontrolforening og Maugstrup Vandværk. P. R. Petersen var i første Række en Hjemmets Mand, men naar det drejede sig om et dansk Arbejde, var han altid villig til at gaa i Lag med det. Det danske Arbejde ved vor Grænse var for ham en Hjertesag, og Retningslinien i hans Liv var, at Retten maa sejre tilsidst.

Jakob Petersen.

Hans Blad

R. a. D.

Den 4. Oktober 1943 meddelte Aviserne, at Hans Blad, Augustenborg, ved et Ulykkestilfælde Dagen forud var afgaaet ved Døden. Han er født den 13. April 1885 i Mindebjerg. Han hører til den Generation, der havde sin Ungdom i Tiden fra 1900 til 1914, og han hørte til dem, der gav rige Løfter. Han naede at indfri Løfterne og blev en Forgrundsfigur paa Als. Han havde nydt en god Uddannelse. 1899—1900

var han paa V. Vedsted Efterskole. 1908—1909 paa Grundtvigs Højskole ved Lyngby og 1909—10 paa Tune Landbrugsskole.

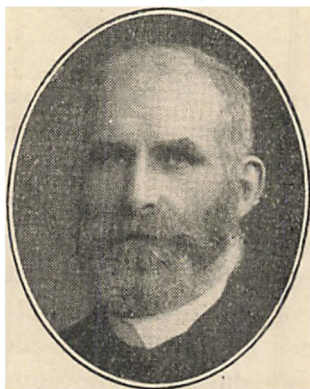
I 1911 overtog han Fædrengaarden i Mindebjerg. Efter Verdenskrigen traadte Hans Blad ind i det offentlige Liv, idet han 1920 blev valgt ind i Bestyrelsen for Sparekassen for det sydlige Als, og i Foraaret 1943 blev han valgt til Formand for samme. Midt i Tyverne blev han valgt til Formand for den alsiske Landboforening. Han var i en lang Aarrække Medlem af Skolekommissionen og Menighedsraadet i Hørup Sogn, han var ogsaa Medlem af Sønderjydsk Skoleforenings Tilsynsraad.

Hans Blad var ingen Kampnatur i dette Ords Forstand, han hørte til dem, der vilde jævne Vejen ved personlig Indsats. Han skyede ikke Arbejdet for en Sag, naar han ansaa den for god. Han var mild af Sind, tro-

fast overfor alt det, der var dansk, og derfor blev han et Samlingsmærke. Alle, der kendte Hans Blad, kom til at holde af ham, da han var en saare vennsæl Mand. Han døde som en forholdsvis ung Mand, midt i et økonomisk og folkeligt Virke. Da Ulykkesbudskabet om hans bratte Død gik ud over Landsdelen, blev der Sorg, for han var en Mand, der havde baade Evne og Raad til at gøre et Arbejde. Ja, han havde endog pagtet Gaarden i Mindebjerg ud for helt og fuldt at kunne hellige sig i Folkets Tjeneste.

Jakob Petersen.

Christian Frederik Jensen

C. F. Jensen var Arbejder, som saadan skrev han sig, dog var han nærmest Brøndgraver og senere Kirketjener og Graver ved Ketting Kirke. Hvorom alting er, han var en Mand, der ved sit trofaste Sindelag kom til at staa ens Hjerte nær. Han er født i Ketting den 12. Marts 1868 og døde samme Steds den 29. Maj 1943. I flere Aar var han Tillidsmand for den alsiske Brandkasse, Kasserer i Sygekassen og Sprogforeningens Tillidsmand.

Under Fremmedherredømmet kom han af og til i Konflikt med Myndighederne. Han havde flere Retssager med Læreren i Ketting. Da Ketting Kirke under sidste Verdenskrig maatte aflevere den ene Klokke og Orgelpiberne, formaaede han som Kirketjener at forsinke Arbejdet saa meget, at det ikke blev borttransporteret fra Sønderborg inden Krigens Slutning, saa saavel Klokke som Orgelpiberne kom uskadede tilbage.

Den danske Sag laa ham stærkt paa Sinde og han veg aldrig bort fra Rettens Vej og lod sig ikke bøje af Overmagten. Der var over hans Person det tilforladelige og uselviske, der gjorde,

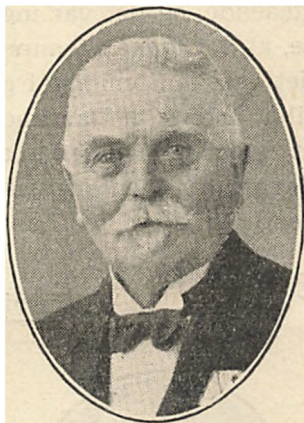
at enhver maatte faa Tillid til Manden. Ved Tillidsmandsmøderne i Sønderborg mødte han altid, og det var en Glæde at se den stovte Arbejder med de graanende Haar i Forsamlingen. En Samtale med ham gav sig ikke Udslag i store Ord, men i en fast Overbevisning om, at det gode og sande altid vil sejre.

Jakob Petersen.

Peter Andresen Andersen

R. a. D.

En af Sydals' ældste og mest kendte Mænd var P. A. Andersen, der er født den 24. Marts 1854 i Lysabild og døde samme steds den 30. Marts 1944. I 1870 opterede han for Danmark og opholdt sig Vinteren 1870 til 1871 paa Karise Højskole, hvor den kendte Børneven L. Budde den Gang var Forstander, og Hans Nissen, senere Gaardejer i Vibøge, var Lærer. I 1878 fik han Lov til at bosætte sig paa Als,

hvor han overtog en Gaard i sit Fødesogn. I 1891 lykkes det ham at blive præjsisk Statsborger.

Igennem mange Aar, helt til 1920, var P. A. Andersen Tillidsmand for Sprogforeningen. Blandt hans andre Hverv skal nævnes: Formand for Sønderborg Amts Smør-eksportforening, Medlem af Bestyrelsen for Sparekassen for det sydlige Als, Formand for „Dybbøl-Posten“, Medlem af Bankraadet for „Folkebanken for Als og Sundevad“, Medlem af Kommuneraadet, Menighedsraadet, Provstisynoden m. m.

Peter Andresen Andersen var en Mand af en sjæl-

den Støbning, idet han ikke alene var med, naar det gjaldt, men altid foran, og det kan med Rette siges om ham, at den danske Sag ingen trofastere Forkæmper har haft end ham. Det har for ham været et stort Øjeblik, da han ved Afstemningsfesten den 10. Februar 1920 holdt Festtalen og kunde meddele det glædelige Resultat, at der var afgivet 869 danske mod 97 tyske Stemmer i Lysabild Sogn. Dette smukke Resultat blev desværre ikke staaende, og det var med Sorg i Sind, at han oplevede at se, at det tyske Stemmetal i 1939 gik op paa 158, medens det danske Stemmetal gik ned til 750. Han fik dog Lov til at opleve, at Danskheden i Lysabild tog sig sammen, og at det nye Slægtled fik rejst et smukt Samlingssted i Sognet sammen med den nye Skole, et Samlingssted, der er en Pryd for Landsdelen.

Jakob Petersen.

Katrine Jakobsen

Den 5. August 1944 døde Katrine Jakobsen, født Hansen, i Augustenborg. Hun er født i Dybbøl den 18. Januar 1862. I sine unge Dage lærte hun Mejerivæsenet og havde Plads som Mejerske paa forskellige Herregaarde, deriblandt Augustenborg Herregaard. Her lærte hun sin Mand at kende, og i 1894 blev hun gift med Hans Jakobsen. De to stiftede et godt dansk Hjem i den lille næste fortysskede By. Den danske Sag laa dem begge stærkt paa Hjerter, og deres Glæde var at arbejde i Sagens Tjeneste.

Katrine Jakobsen var Medstifter af »Den nordslesvigske Kvindeforening« og dens Formand

indtil Genforeningstiden. Mange er de Gæster fra Kongeriget, som i Udlændighedsaarene og siden hen har boet hos Hans Jakobsens og modtaget Oplysning om den sønderjydske Sag og nye Impulser til Arbejde for den.

Fru Jakobsen var et levende og virksomt Medlem af den danske Menighed. Paa hende passer Ordet »fromme stærke Kvinder«. Over hendes Barndomshjem laa altid Skyggen af 1864, men hendes store Lykke blev, at denne Skygge veg for Genforeningens Sol i 1920.

Ingeborg Jessen.

Redaktør Harald Rud

Den 18. Marts afgik Redaktør Harald Rud, Lederen af Statsradiofoniens Pressekontor, ved Døden, 49 Aar gammel.

Han var Søn af Redaktør Bertel Jensen, Aarhus. Efter Studentereksamen valgte han Journalistikken som sin Livsgerning og havde indtil 1919 været ansat ved en Række Venstreblade, Aarhus Amtstidende, Sorø Amtstidende, Kolding Folkeblad og Vestkysten. Efter Krigen søgte

han i 1919 til Sønderjylland, fordi han saa, at der i de bevægede Tider ind under Genforeningen vilde være meget at gøre og meget at lære for en Pressemand netop der, hvor Begivenhederne udfoldede sig. Efter et kortere Ophold ved det nye konservative Blad Danskeren i Haderslev kom han i Eftersommeren 1919 til Hejmdal som Redaktionssekretær. De følgende Aar blev en frugtbar Læretid for ham i nationalpolitisk Henseende, og for Bla-

det blev han en værdifuld Medarbejder. Han oplevede Afstemningskampene og Genforeningsfestlighederne og tog levende interesseret Del i det nationale Liv, optaget og paavirket af den politiske Linje, som Hejmdal var Udtryk for. Fra Hjemmet var han meget interesseret i indre dansk Politik som Venstremand, saa han fik et vidt Arbejdsfelt, da Befolkningen i Grænselandet skulde tage Stilling til de partipolitiske Skillelinjer. Men han forstod altid, at de partipolitiske Synspunkter hernede ofte maatte træde tilbage for de nationalpolitiske. Den nationale Forstaaelse uddybedes ogsaa ved hans Giftermaal, da han i 1923 blev gift med Frk. Helene Meier, en Datterdatter af J. P. Junggreen.

Da Striden om Dannevirke i 1926 førte til Oprettelsen af Haderslev Amtstidende, blev Harald Rud Bladets Redaktør. I 1930, da Bladet gik ind som selvstændigt Organ, blev Rud Redaktionssekretær ved det nye Venstreblad København i Hovedstaden. Men dette Blad fik kun en kort Levetid, og i 1932 ansattes han som Pressesekretær ved Statsradiofonien, for senere at udnævnes til Chef for Pressekontoret.

Efter at være flyttet fra Sønderjylland bevarede Rud i høj Grad sin Interesse for det nationale og kulturelle Arbejde i Grænselandet. Han var i København Sprogforeningens Tillidsmand og blev i 1937 Medlem af Bestyrelsen.

Desværre hemmedes hans Arbejdskraft i de senere Aar af en snigende Sygdom. Men med en beundringsværdig, ukuelig Energi holdt han ud i sin Gerning og fuldførte sit Arbejde uden at give op, trods de svigtende Kræfter.

Harald Ruds Indsats i det nationale Grænsearbejde vil blive mindet med Ære.

Niels Hansen.

Hans J. Smidemand

Dnbmd.

blev født i Stolbrolykke i Egen Sogn den 1. Oktober 1852 som Søn af Boelsmand Jørgen Hansen Smidemand og afgik ved Døden den 6. September 1944. Han var udgaaet af et af Sognets bedste danske Hjem og løftede Arven herfra paa den smukkeste Maade. Han var en af de første Alsinger der tidlig meldte sig som Elev paa Askov Højskole i Schrøders og Nutzhorns Tid. Værnepligten aftjente han som Dragon i Odense. Som Optant var han i en

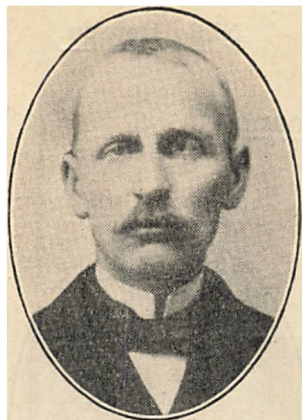

Aarrække afskaaret fra Deltagelse i det politiske Liv. Efter den Tid stod han djærvt, støt og fast som Danskhedens Mærkesmand. Foruden Tillidshverv paa Hjemegnen blev han 1921 Medlem af Skoleforeningens Tilsynsraad, et Hverv han varetog gennem 11 Aar og som afsluttedes med hans Udnævnelse som Foreningens Æresmedlem i 1932. Den 11. Juli 1931 udnævntes han til Dannebrogsmænd.

Paa Fødegaarden i Stolbrolykke fortsættes Slægten af en Dattersøn og af en Dattersøn i Lavensby.

Nis Nissen.

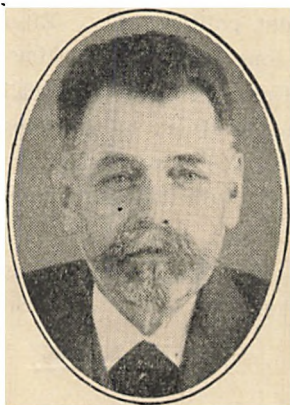
Hans Frederik Kipp

Det er ofte vanskeligt at tegne et Billede af en Mand, der gør en stille Gerning i vort Folk. Den Slags Mænd bliver i Reglen overset, og dog er det muligt, at deres Tanker og deres Interesser vilde komme til at betyde meget, hvis de kunde finde de rette Ord. Til disse stille Mennesker hørte Hans Kipp i Kolstrup. Han er født i Fovslet den 11. Februar 1870 og døde den 22. August 1943 paa Amtssygehuset i Haderslev. Som 30-aarig kom han til Kolstrup ved Stepping og overtog her et Husmandssted. Han var Sprogforeningens Tillidsmand i en Aarrække og gjorde som saadan en betydelig Indsats. Det var ham en Glæde at røgte dette Hverv, da han dermed vidste, at han tog aktiv Del i et folkeligt Arbejde. Han var, som der blev skrevet til mig, en god dansk Mand.

Jakob Petersen.

Jørgen Søgaard, Jaruplund

Paa Røhsminde i Jaruplund indfandt sig den 3. Februar 1944 en talrig Kreds af Landsmænd, deriblandt fremtrædende Repræsentanter for Nordslesvigs Landbrug, for at hilse paa Gaardejer Jørgen Søgaard, der den Dag fyldte 70 Aar. Han syntes da ingenlunde mærket af Aarene, men var frisk og rørig og fuldt optaget af sin Gerning. Blandt meget andet havde han faaet en særlig Opgave i Genrejsningen

af sine store Stald- og Ladebygninger, der faa Maaneder forinden var nedbrændt efter et Luftangreb. Endnu den 22. Maj ledede han et Møde i Landboforeningen. Den 16. Juli blev Søgaard revet bort efter en Blindtarmsoperation, han havde maattet gennemgaa paa St. Franciskus-Sygehuset i Flensborg.

Jørgen Søgaards Død betyder et overmaade smerteligt Tab for Danskheden i Sydslesvig.

Han var født den 3. Februar 1874 i Mastrup ved Haderslev. Efter at have aftjent sin Værnepligt besøgte han Malling Landbrugsskole og kom saa i 1900 som Forvalter til Røhsminde. Han indgik Ægteskab med Fru Røh og førte snart den store Gaard ind i en stærk og smuk Udvikling. Søgaard var en dygtig Landmand og fulgte med i alt, hvad der kom frem af nyt i dansk Landbrug. Det var ikke alene Gaardens Jorder, han i høj Grad forbedrede; han skabte efterhaanden en værdifuld Besætning, som der lagdes Mærke til baade paa Egnen og længere ud.

I 1920, da de nordlige Distrikter af Flensborg Amt var blevet udskilt af det Omraade, hvor Landboforeningen for Flensborg og Omegn havde sin Virkekreds, valgtes Jørgen Søgaard til den gamle Forenings Formand, en Post, han varetog indtil sin Død. Søgaard fik gennem Aarene mange Foredragsholdere herved nordfra og ordnede adskillige Forenings-Udflugter til Danmark. Blandt Landboforeningens Markvandring er Turene i Jaruplund til dem, der vakte mest Glæde.

Men der kom Bud efter Søgaard ogsaa fra anden Side; han havde fra første Færd indtaget et klart dansk Standpunkt og nærede en levende Interesse for alt nationalt Virke. Inden man fik et dansk Forsamlingslokale

i Oversø Sogn, stillede han ind under Valgene sine store Stuer til Raadighed til danske Møder, og det faldt naturligt, at han i Afstemningstiden tog sin Tørn inden for de danske Rækker. Efter 1920 var han opstillet som Kandidat ved flere politiske Valg, og i to Perioder valgtes han til Medlem af Flensborg Kredsday.

Jørgen Søgaard var en Mand med et uopslideligt dansk Humør; han lod sig hverken gaa paa af Aarene eller af Tidens Genvordigheder. Ingen Modgang var i Stand til at kue ham. Han var aaben og redelig samt hjælpsom over for hver den, der trængte til en Haandsrækning. Søgaard stedtes til Hvile under overordentlig stor Deltagelse, ogsaa fra tysksindede Egnsfolks Side.

Ved Sørgehøjtideligheden paa Fredshøj-Kirkegaarden fik den afdøde det Lov, at han var dansk til sin inderste Hjerterod; alt hans Arbejde var baaret af en glødende Kærlighed til Danmark.

L. P. Chr.

Carsten Marcussen, Brarup

Den 4. Januar 1944 døde paa Sygehuset i Nibøl Gaardejer Carsten Carstensen Marcussen fra Brarup i en Alder af 61 Aar. Efterretningen om hans Bortgang vakte Sorg langt ud, baade i danske og tyske Kredse. Marcussen var en ægte Grænselandets Søn. Fra lille af havde han været vant til at færdes, hvor Dansk og Tysk mødes; han forstod at hævde sit eget, rodfæstede Standpunkt, men viste tillige Takt og Rummelighed over for anderledesindede.

Carsten Marcussen var runden af god sønderjydsk Æt; paa møderne

Side tilhørte han Slægten Knudsen fra Trøjborg. Han var Halvfætter til Digteren Jakob Knudsen. Over sine Forældre satte han paa Brarup Kirkegaard Stedets eneste Gravsten med dansk Indskrift. Han var født den 28. April 1882 paa Gaarden i Brarup. Carsten Marcussen var en ivrig Deltager ved danske Møder.

Den stovte danske Mand bukkede under for en snigende Sygdom, netop som der var indløbet Budskab om, at hans eneste Søn var blevet haardt saaret paa Østfronten. Den 8. Januar stedtes han under meget stor Deltagelse til Hvile paa Brarup Kirkegaard.

L. P. Chr.

De, der blev derude

Mens Krigen gaar sin Gang og Indsatsen fra alle Sider øges til den højeste Anspændelse, maa vi Danske indridse Navn efter Navn paa den Bavgasten, der i vore Hjerter rejser sig som et varigt Udtryk for Troskab mod Danskheden i vort Grænseland og samtidig for en talende Loyalitet over for det Rige, vi statsborgerlig set tilhører.

Indtil nu (August 1944) er vor Tabsliste for Fronternes Vedkommende vokset til 132 Navne — alle sammen Sydslesvigere med Tilknytning til dansk Aandsliv. Af dem havde 93 haft dansk Skolegang, og 46 havde som Spejdere søgt at gøre sig beredt, søgt at styrke og hævde sig til paa god Vis at fylde den Plads, de efterhaanden skulde indtage i de danske Rækker. En særlig Fortegnelse over savnede Landsmænd er oppe paa 52, dels tidligere Elever i vore danske Skoler, dels andre unge; dem haaber vi dog inderligt at gense mange af, naar Krigen er forbi. Men til dem, vi mistede, hører tillige et stort Antal Folkefæller (ca. 30), der har fundet Døden herhjemme som Følge af Luftkrigens Virkninger.

Der kunde knyttes hædrende Mindeord til en hel Række af dem, der blev derude i det sidst forløbne Aar. Her kan der dog kun standses ved enkelte Navne.

Til dem, hvis Død betød et smerteligt Tab navnlig for det danske Skolevæsen, hører Fuldmægtig Hans Hærck. Han var udgaet fra et godt dansk Hjem, havde haft Barndommens

Hans Harck

Bruno Halvas

Paul Jensen

skønne Oplevelser i dansk Skole, før han — efter sin Uddannelse i Bankfaget — kom ind paa Dansk Skoleforenings Kontor, hvor han snart viste sig at være den rette Mand til at varetage den mangeartede Virksomhed, som udfoldes her. Han deltog med Iver i Ungdomsarbejdet og var i Krigens Tid virksomt optaget af at fremme den danske Hjemstavnforbindelse med vore Indkaldte.

Og dernæst Pedel ved Flensborgs danske Kommuneskole Bruno Halvas, der faldt den 11. Januar 1944 paa Krim. Han var vokset op under Skyggerne fra den første Verdenskrig og havde lært Arbejdsløshedens haarde Tider at kende. Men ikke mindst, da han havde overtaget en Gerning ved en af de danske Skoler, blev der et rigt Felt for hans Flid, Stræbsomhed og Trofasthed over for alt dansk. Halvas blev i sin Beskedenhed en ivrig Deltager i det nationale Arbejde. Mens han stod derovre ved den fjerne Front, kunde han paa skønneste Maade tolke sin Kærlighed til »vor smukke Fjord og By, til Danmark, til alle Venner, der tænker paa os i Glæde og Sorg«.

Det kan ligge nær at nævne en ung Flensborger som Paul Jensen, falden den 14. Marts paa Østfronten. En levende interesseret Mand, der læste meget og havde sine egne Tanker og sit eget Ansigt, men hvis Sind var præget af en lys og frejdig Tro, som end ikke fornægtede sig i de mest alvorlige Stunder. Endnu tre Dage før sin Død skrev han i opmuntrende glade

Vendinger til sin Familie, der havde fulgt ham med en rørende Omhu og Kærlighed. — Han døde, hed det i Budskabet derude fra, som en brav, rank Soldat.

Eller sidstnævntes gode Kammerat fra K. F. U. M. i Flensborg, Helmut Krübbe, falden den 28. April mod Øst, 26 Aar gammel, efter at have været Soldat i henved syv Aar. Han hørte til det første Hold, der rykkede ind i den danske Børnehave i Flensborg, havde en lykkelig dansk Skoletid og lærte Bagerhaandværket i Felsted i den Hensigt senere at drive egen Forretning i Flensborg. Hvad enten Krübbe var ude eller hjemme, viste han den mest levende Interesse for dansk Foreningsliv. Blandt hans efterladte Ejendele fandtes et Læderetui med et lille Dannebrogflag i, det havde han baaret hos sig som et Klenodie.

Sorgen var ogsaa stor, da det Budskab indløb, at Landmand, Hans Carstensen fra Sønder Smedeby, var falden (15. Februar 1944). Han nærede den Drøm at komme paa dansk Landbrugsskole for senere at kunne virke som en dygtig Landmand i sin Hjemstavn. Han talte og skrev Dansk, skønt hans Skolegang i Hovedsagen havde været tysk, var lykkelig over at have været paa Rens Efterskole og var altid at finde til danske Møder og Gudstjenester i Jaruplund, Valsbøl og Ladelund, naar der ved en Orlov undtes ham et lille Pusterum herhjemme i Krigens haarde Aar.

Blandt det sidste Aars faldne var endvidere Walter Matzen fra Sosti en af Kobbermølle-Skolens tidligere Elever. Som ganske ung holdt han med Forkærlighed til i Skolens Sløjdværksted; han fik Lejlighed til at vise sine Evner som en meget dygtig Møbelsnedker, inden Krigstjenesten tog ham. I danske Kredse kendtes han som den store, glade Dreng, der var Spejder med Liv og Lyst og altid viste Glæde ved at kunne hjælpe og tjene andre. Ogsaa ham havde vi næret gode Forhaabninger til.

Disses som saa mange andre faldnes Minde vil vi værne om i Nænsomhed og Taknemmelighed.

L. P. Chr.

Den 19. Maj 1943

*Mindestenene paa Fredshoj-Kirkegaarden i Flensborg over 15 Børn fra den danske Børnehave,
der drabtes ved Bombardementet den 19. Maj 1943*

Murskeen i Skolens Tjeneste

Haderslev Amt.

Folkeskoleloven af 1937 har givet det folkelige Oplysningsarbejde nye og forøgede Muligheder. Den paabyder som bekendt Opførelsen af nye Skolelokaler, der i væsentlig Grad udvider Folkeskolens Arbejdsomraader. I Gymnastiksalen, Sløjdlokalet og Skolekøkkenet kan Børnenes fysiske og manuelle Anlæg udvikles i en Grad, som det ikke hidtil har været Tilfældet, og i Læsestuen bliver der Adgang til mere selvstændigt Arbejde med Bøger, der slaar Bro mellem Skolen og Arbejdet med den personlige Udvikling efter Skoletidens Ophør.

Men efter Lovens Bestemmelser skal disse Lokaler ikke blot stilles til Raadighed for den skolesøgende Ungdom. De skal ogsaa benyttes af Aften- og Ungdomsskolen, og der er hermed givet den voksne Ungdom en haardt tiltrængt Hjælp til at opnaa en fast og planmæssig Undervisning paa Omraader, der hidtil ikke har kunnet udnyttes. Undervisningen i Sløjdlokalet og Skolekøkkenet vil overalt fange de unges Interesser, ligesom det kan forventes, at Studiekredsarbejdet vil gaa stærkt frem, efterhaanden som Læsestuerne tages i Brug og faar den fornødne Samling Bøger. Det ser ogsaa ud til, at de nye Gymnastiksale i stigende Grad benyttes af den voksne Ungdom, idet disse Sale i Almindelighed er bedre udstyret med Redskaber, Omklædningsrum og Badeindretninger, end Forsamlingshusene er det.

Endelig kommer hertil Lovens Bestemmelser om, at Skolernes Gymnastiksale med de lokale Skolemyndigheders Tilladelse kan benyttes til oplysende Møder og andre

kulturelle Formaal, saaledes at den nye Skole, hvor der ikke findes et Forsamlingshus, paa visse Omraader kan erstatte dette. Vi har da ogsaa allerede set de første Eksempler paa, at det folkelige Oplysningsarbejde er kommet i Gang paa Steder, hvor en ny Skole er blevet opført.

Der er saaledes Grund til at tro, at de økonomiske Byrder, som Skolebyggeriet unægtelig paafører Samfundet, ikke er for store i Forhold til den Vinding for det kulturelle Liv, som de nye Skolelokaler har bragt rundt om i Sognene.

Det maa da ogsaa erkendes, at den nye Folkeskolelov som Helhed har faaet en god Modtagelse, og paa et Par Undtagelser nær har de lokale Myndigheder i Sognene nu tilendebragt deres Overvejelser angaaende den kommunale Skoleordning. En Række indgaaende Drøftelser har fundet Sted. Der maatte tages Stilling til Spørgsmaalet om eventuel Sammenlægning af Skoler, eller om de smaa Skoler skulde udbygges. Der skulde erhverves forøget Areal til Skolen og til den nærliggende Idrætsplads, og der skulde udarbejdes Byggeplaner og nye Skoleplaner, der maaske mange Aar ud i Fremtiden forankrede den trufne Skoleordning. — Hovedlinierne i dette omfattende Arbejde kan nu ses. Kun i to — tre Tilfælde vil der her i Amtet blive Tale om Opførelse af Centralskoler, idet Befolkningen i næsten alle Tilfælde ønsker at bevare den lille Skole, selv om det ikke er den billigste Ordning, der herved opnaas. Endvidere kan der regnes med, at der bliver eet Skolekøkken i hvert Sogn, hvori de store Piger i Sognets Skoler vil blive undervist. Derimod udbygges de allerfleste Skoler, ogsaa de enklassede, med Sløjdlokale, ligesom der ogsaa har været almindelig Interesse

Stenderup Skole

for at faa indrettet en Skolelæsestue. Hovedhensynet har altsaa ikke været at nøjes med det mindst mulige, men at gøre Skolens Rammer saa gode, formaalstjenlige og tidssvarende som muligt, og Befolkningen kan derfor med Rette knytte store Forventninger til Skolens Indsats i den kommende Tid.

Den øjeblikkelige Stilling vedrørende Skolebyggeriet vil iøvrigt bedst kunne ses af følgende Oversigt:

Nye Skoler er opført i:

Stenderup, Øster Lindet Sogn (1942). 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdlokale, Læsestue og Lærerboliger. Desuden Idrætsplads.

Allerup, Toftlund Sogn (1942). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Sløjdlokale, Læsestue og Lærerbolig. — Idrætsplads.

Oksenvad, (1943). 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdlokale, Læsestue og 1 Lærerbolig. Førstelæreren bevarer sin Tjenestebolig i den gamle Skole. — Idrætsplads.

Skolekøkken i Lysabild Skole

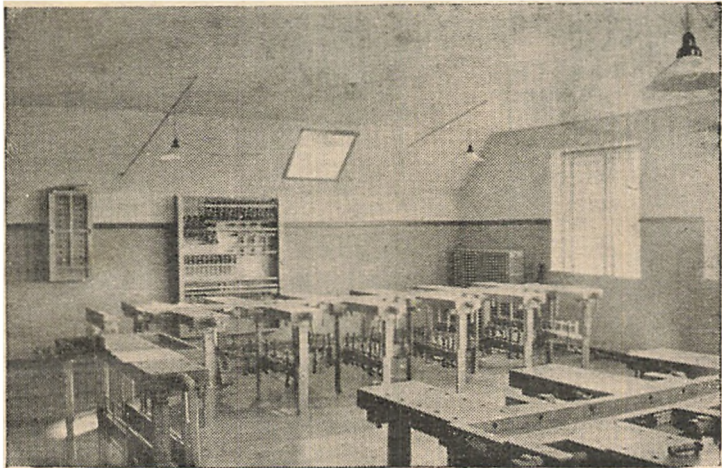

Aller Skole

Simmersted, Maugstrup Sogn (1943). 2 Klasseværelser, Gymnastiksal og Læsestue. Lærerboliger i den gamle Skolebygning. — Idrætsplads.

Ladegaard, Hammelev Sogn (1940). 2 Klasseværelser, Gymnastiksal og Lærerboliger.

Nye Skoler er endvidere planlagt til Opførelse i Christiansfeld-Tyrstrup (købstadordnet), Vilstrup, hvor Skolerne i Nr. og

Sløjdsalen i Agerskov Skole

Sdr. Vilstrup agtes sammenlagt, Bæk i Nustrup Sogn, Frørup, Stepping, Jægerup og Københoved.

Men det almindeligste er, at den bestaaende Skole udbygges, saa den svarer til den nye Lovs Krav.

Følgende Skoler er udbygget:

Agerskov, (1943). 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdløkke, Skolekøkken og Læsestue. — Idrætsplads.

Rangstrup, (1944). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal og Sløjdløkke. De to sidstnævnte er endnu ikke taget i Brug.

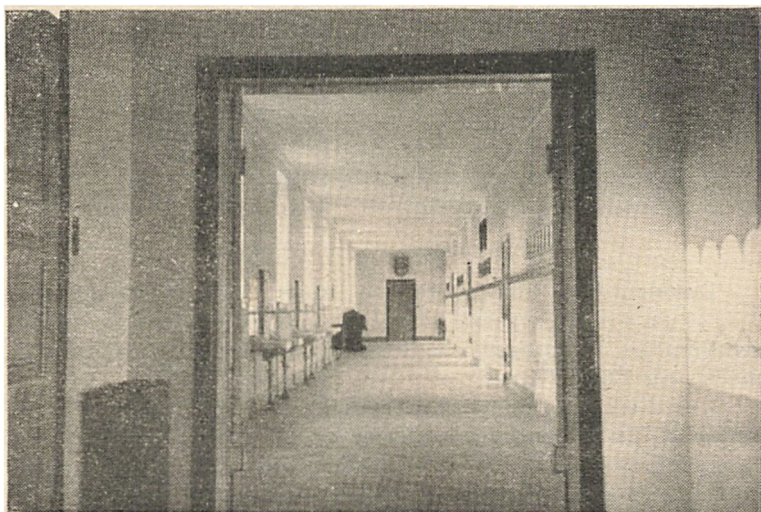
Aller, (1943). Gymnastiksal, Sløjdløkke, Skolekøkken og Læsestue. — Idrætsplads.

Hjordkær Centralskole, Biblioteksværelset

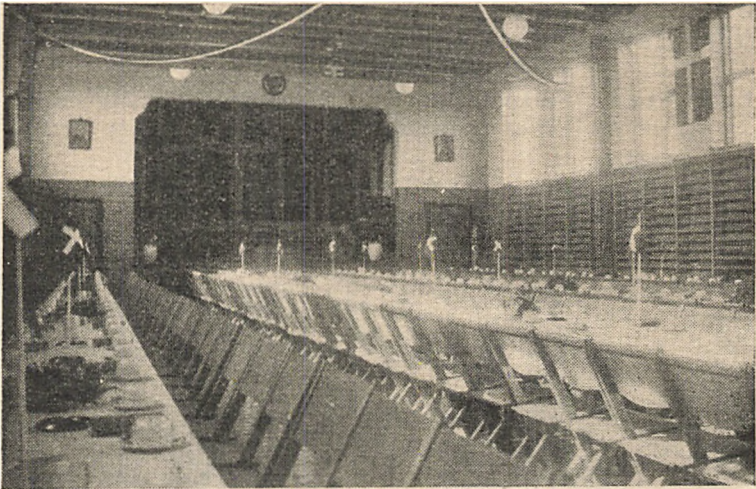
- Bjerning, (1939).** Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkale og Læsestue. — Idrætsplads.
- Endrupskov, Gram Sogn, (1942).** Ny Lærerbolig opført, Gymnastiksal, Sløjdløkale og Læsestue, indrettet i Skolebygningen.
- Hjernerdrup, (1943).** Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkale og Læsestue. — Idrætsplads.
- Hjerting, (1943).** Forsamlingshuset moderniseret og godkendt til Undervisningsbrug.
- Hygum, (1944).** 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkale og Læsestue. — To Lærerindeboliger er indrettet i en Villa, der i dette Øjemed er købt af Sogneraadet.
- Kamøtrup, Hygum Sogn (1943).** Gymnastiksal, Sløjdløkale og Læsestue.
- Jels (1944).** Gymnastiksal, Skolekøkken og Læsestue. Ikke taget i Brug. Sløjdløkale forefandt.
- Grønnebæk, Jels Sogn (1944).** Gymnastiksal og Læsestue.

- Troldkær, Jels Sogn (1943). Gymnastiksal og Læsestue.
- Lintrup (1944). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkkale og Læsestue. — Idrætsplads.
- Dover, Lintrup Sogn (1943). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Læsestue og Lærerindebolig. — Idrætsplads.
- M a v g s t r u p (1938). Gymnastiksal, Sløjdløkkale, Skolekøkken og Læsestue. — Idrætsplads.
- Moltrup (1942). Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkkale og Læsestue. — Idrætsplads.
- Ørsted, Oksenvad Sogn (1943). Gymnastiksal og Læsestue.
- Brændstrup, Rødding Sogn (1943). Gymnastiksal, Sløjdløkkale og Læsestue. — Idrætsplads.
- L a n g e t v e d, Skrave Sogn (1943). Sløjdløkkale. Kommunen har købt det gamle Gymnastikhus og moderniseret det. — Idrætsplads.
- S k o d b o r g (1940). Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkkale og Læsestue. — Idrætsplads.

Gang med Vaskekummer i Nybøl Skole

- Skudstrup, Skodborg Sogn (1941). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Sløjdløkal og Lærerindebolig.
- Skodborgskov, Skodborg Sogn (1939). Gymnastiksal og Sløjdløkal. — Idrætsplads.
- Sommersted (1940). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Skolekøkken og Læsetue.
- Ø. Lindet (1942). En ny Gymnastiksal er indrettet i den gamle Amsbanegaard, der er købt af Kommunen. — Idrætsplads.

Gymnastiksalen i Lysabild Skole

Desuden er de købstadordnede Skoler i Gram, Rødding, Toftlund og Vojens blevet betydeligt udvidet med nye, selvstændige Bygninger, saa disse Skoler i enhver Henseende modsvarer Lovens Krav.

I en Række Tilfælde var Tegninger til nye Bygninger godkendt af Undervisningsministeriet og planlagt til Opførelse i Eftersommeren 1942. Et Par Steder var endog Licitation afholdt. Men paa Grund af Byggerestriktionerne har disse Planer maattet henlægges, indtil Skolebyggeriet — forhaabentlig inden ret længe — atter kan genoptages. Af Planer, der saale-

des ligger klar til Udførelse, kan nævnes:

Udvidelse af Skolerne i: Mellerup, Bevtoft, Hyrup, Strandel-
hjørn, Fole, Kastrup, Tiset, Vester Lindet, Grarup, Nustrup,
Aalkjær, Gabøl, Kolsnap, Over og Neder Lerte, Tirslund, Aabøl,
Stenderup (Toftlund Sogn), Ørderup, Øsby, Hajstrup og Aarø.

Som det fremgaar af ovenstaaende, er man, trods visse Vanskeligheder, naaet et godt Stykke frem i de Aar, den nye Folkeskolelov har virket. Overalt er det tilstræbt at bygge saaledes, at den nye Skolebygning falder til i Landsbybilledet, og mange Steder kan man nu se, hvorledes de nye røde Skolebygninger sammen med den hvide Kirke og den mørke Mejeriskorsten er med til at give Landsbyen Præg. — Maatte Forholdene i de kommende Aar blive saaledes, at vi ogsaa kan løse den Del af Opgaven, der er tilbage.

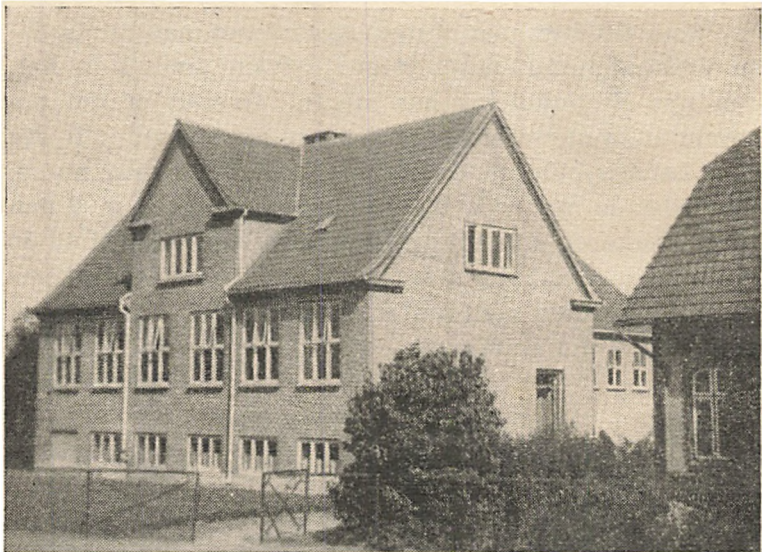
Th. Roust.

Aabenraa-Sønderborg Amt.

De 2 Decennier efter Genforeningen, der har været Vidne til en saa omfattende almindelig Udvikling saavel paa materielt som kulturelt Omraade i de sønderjydske Landsdele, har ogsaa udvist et stort Arbejde paa at skabe en tilfredsstillende bygningsmæssig Ramme omkring Folkeskolens Undervisningsarbejde. Mange Steder er nye Skolebygninger blevet opført, og endnu flere Steder er bestaaende Bygninger blevet restaureret og udvidet.

Skønt Skolens Ramme saaledes turde betegnes som i det væsentlige tilfredsstillende, da den nye Folkeskolelov i 1937 blev vedtaget, har denne Lovs Bestemmelser medført Nødvendigheden af et omfattende Skolebyggeri, som næppe nogen Tid før har set Mage til i vort Land. Lovens Indførelse af obligatorisk Undervisning i Sløjd og kvin-

delig Husgerning samt dens Krav om effektiv Gymnastik-undervisning maatte nødvendigvis medføre en Fordring om de fornødne Lokalteter, uden hvilke den omhandlede Undervisning ikke kan gennemføres paa forsvarlig Vis.

Adsbøl Skole

Almindeligvis reagerer man rundt om i Kommunerne over for disse Bestemmelser paa den Maade, at man ved en Tilbygning til den bestaaende Skole fremskaffer de nævnte Faglokaler. Men samtidig hermed drages der overalt Omsorg for en praktisk talt alle Vegne højst tiltrængt Forbedring og Modernisering af Skolens sanitære Forhold. De bestaaende Toiletforhold har overalt i hvert Fald paa Landet været af en saa mislig og primitiv Beskaffenhed, at ethvert Nutidsmenneske af Hjertet maa

glæde sig over, at der nu her fremskaffes tidssvarende Anlæg.

I alle efter Folkeskoleloven ændrede Skoler anbringes Haandvaske, saa at Børnene kan blive vænede til at foretage Haandvask og til at indse Betydningen heraf. Og i Forbindelse med Gymnastiksalene indrettes overalt Badeværelser, saaledes at Børnene efter hver Gymnastiktime kan faa et Brusebad. Betydningen af den nye Skolelovs Indsats for at højne den opvoksende Ungdoms Sans for god og rimelig Hygiejne er formentlig umiddelbart indlysende.

Enkelte Steder har de bestaaende Skolebygninger været saa gamle og utilfredsstillende, at man har foretrukket at opføre helt nye Skolebygninger. Dette har desuden været Tilfældet, hvor man har fundet det formaalstjenligt med Henblik paa den nye Skolelovs Krav til Faglokaler at nedlægge flere Smaaskoler og erstatte dem med en større Centralskole. — Det kan dog her bemærkes, at Loven ikke kræver Sløjdlokale og Skolekøkken ved enhver Skole, idet Undervisningen i de to paa-gældende Fag kan centraliseres ved en enkelt af Kommunens Skoler, om det maatte ønskes. — Noget tilsvarende er derimod ikke muligt for Gymnastikkens Vedkommende, idet Loven kræver, at enhver Skole, hvor Børn over 12 Aar undervises, skal have sin egen Gymnastiksal.

I Aarene efter 1937 gjordes der et stort Arbejde rundt i Kommunerne med at forberede den nye Skolelovs Gennemførelse og de i Forbindelse hermed staaende nødvendige Skoleudvidelser, og ikke faa Byggearbejder kom i Gang. Men saa kom Krigen og lagde sin lammende Haand ogsaa paa denne Fredens Syssel. Og det Arbejde, der for Tiden endnu er i Gang, er kun Fortsættelser og

Tilendebringelser af tidligere paabegyndte Arbejder. For Tiden iværksættes der ikke nye Skolebyggearbejder; dette er paa Grund af Materialesituationen simpelthen ikke muligt.

Hellevad Skole

Det er imidlertid ikke saa lidt endda, der er blevet gennemført, og det kan muligt have Interesse at erfare lidt desangaaende, hvorfor der her skal gives en kortfattet Oversigt over, hvad der rundt i Kommunerne indtil nu er blevet udført.

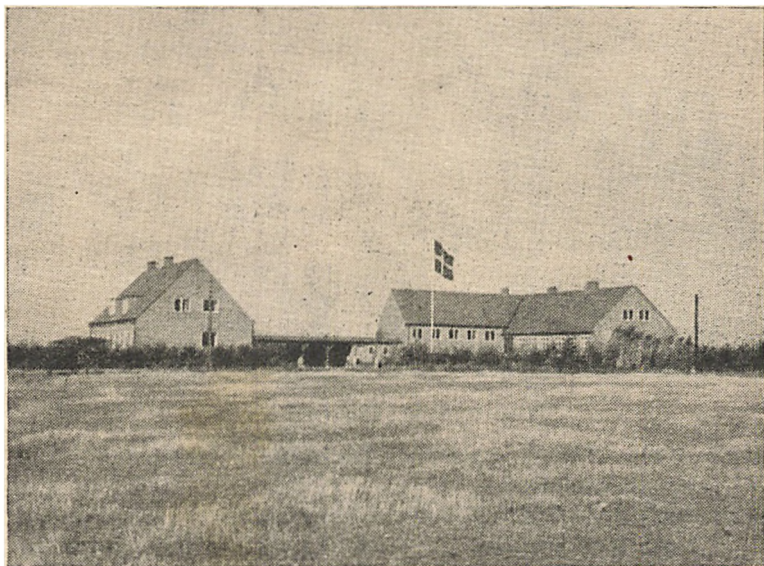
Aabenraa Amt.

Nye Skoler:

Adsbøl, (1940). 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdlokale og Lærerboliger — foruden de sanitære Forbedringer, der i Forbindelse med Udvidelsen foretages

ved enhver Skole. Der anlægges desuden nu en Idrætsplads i Skolens umiddelbare Nærhed.

Rebbøl, Centralskole (1940) der har afløst de tre Skoler i Volørup, Smedager og Gaaskær-Todsbøl. Skolen rummer 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdløkal og Lærerboliger. Desuden Idrætsplads.

Rebbøl Centralskole

Hjordkær, Centralskole (1943), der har afløst de tre Skoler i Hjordkær, Nybøl og Alslev. Skolen rummer 4 Klasseværelser, Spisesal, Gymnastiksal, Sløjdløkal, Skolekøkken, Biblioteksværelse, Ungdomsskoleklasseværelse samt Lærerboliger.

Hellevad, (1944). 3 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdløkal, Skolekøkken, Biblioteksværelse samt Lærerboliger.

Omstaaende Skoler har faaet Tilbygninger som følger:

Klasseværelse i Hellevad Skole

- Rødekro, (1937).** 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Sløjdlokale og Skolekøkken.
- Aabenraa, (1938).** 6 Klasseværelser, Skolekøkken, Tegnesal, Haandgerningslokale, Emneundervisningslokale og Lægeværelse.
- Vilsbæk, (1940).** Gymnastiksal og Sløjdlokale samt Idrætsplads.
- Hønkys, (1940).** Gymnastiksal, Biblioteksværelse samt Idrætsplads.
- Kivskelund, (1940).** Gymnastiksal.
- Nr. Hostrup, (1941).** Gymnastiksal, Skolekøkken samt Idrætsplads.
- Kragelund, (1943).** Gymnastiksal og Sløjdlokale.
- Vejbæk, (1943).** Gymnastikstue og Sløjdlokale.
- Aarslev, (1943).** Gymnastikstue.
- Kassø, (1943).** Gymnastikstue.

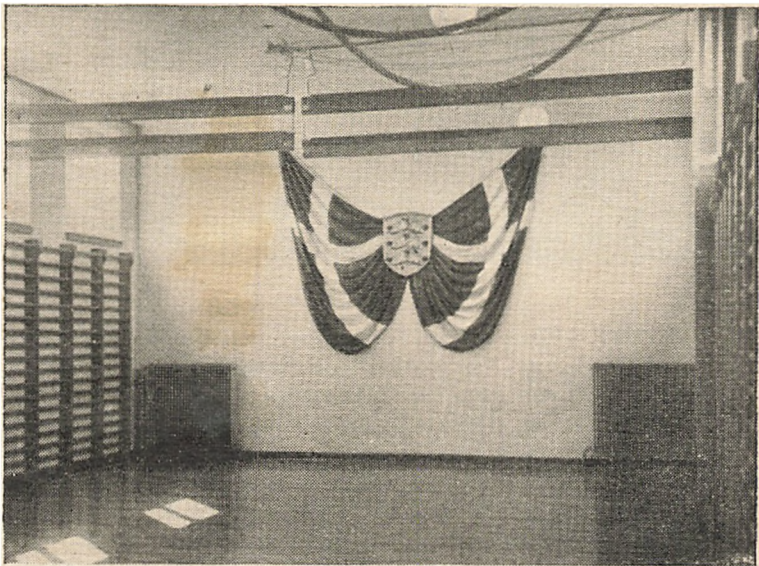
Tørsbøl, (1944). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal og Lærerindebolig samt Idrætsplads.

Byggearbejder er for Tiden i Gang ved følgende Skoler:

Rinkenæs (helt ny Skole), Alnor, Kværs (til Dels helt ny Skole), Bjolderup og Graasten.

Ved nedennævnte Skoler foreligger der af Undervisningsministeriet godkendte Tegninger til Bygningsudvidelser, men Arbejderne naede ikke at komme i Gang, før Materialesituationen hindrede det:

Klovtoft, Løjt Kirkeby, Bodum, Skovby, Barsmark, Stubbæk, Varnæs, Holbøl, Hokkerup, Hønsnap og Gejlaa.

Rebbøl Centralskole, Gymnastiksalen

Sønderborg Amt.

Nye Skoler:

Sønderborg, Sct. Jørgens Skole (1937).

Lysabild, (1943). 3 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdløkke, Skolekøkken, Biblioteksværelse og Lærerboliger samt Idrætsplads.

Lysabild Skole

Nybøl, (1943). I Grunden en Tilbygning, men Udvidelsen er saa omfattende, at Komplekset har Karakter af en helt ny Skole. Skolen rummer 3 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdløkke og Biblioteksværelse foruden Lærerboliger. Desuden ny god Idrætsplads.

Notmark, (1944). Den nye Skole danner sammen med det nyopførte Forsamlingshus (1944) eet samlet Kompleks. Forsamlingshusets Sal skal af Skolebørnene bruges som Gymnastiksal. Skolen omfatter 3 Klasseværelser, Sløjdløkke, Skolekøkken, Biblioteksværelse og Lokale for Teknisk Skole — foruden Lærerboliger. Hele Komplekset omrammes af en stor og egnet nyanlagt Idrætsplads.

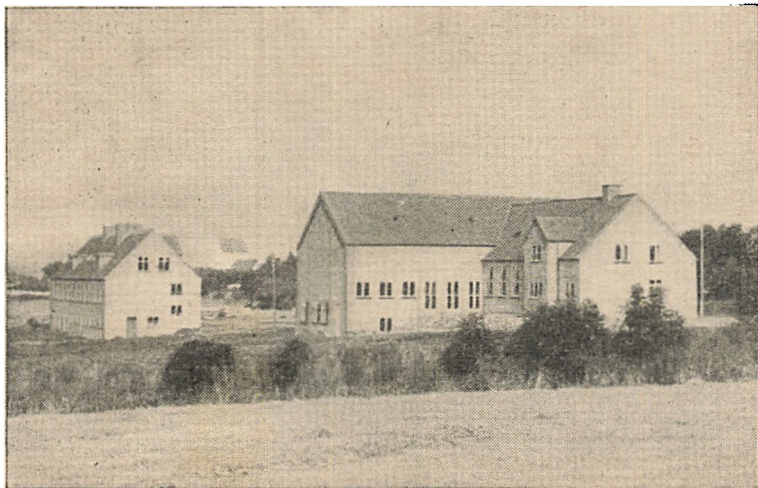
Nedennævnte Skoler har faaet Tilbygninger:

I Sønderborg, Ahlmann-Skolen (1939) og Herzog Friedrich Schule (1940).

Kær, (1940). Gymnastiksal og Sløjdlokale samt Idrætsplads.

Huholt, (1940). Gymnastiksal og Idrætsplads.

Nordborg, (1940). Udvidelsen meget omfattende, saaledes at man nærmest faar Indtryk af et helt nyt Skolekompleks.

Notmark nye Forsamlingshus og Skole. Skolen til Venstre.

Udvidelsen omfatter 6 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdlokale, Skolekøkken, Haandgerningslokale og Spiselokale. Skolen udvidedes samtidig til at modtage de 4 ældste Skoleaargange fra Oksbøl Kommune. For Tiden forberedes Anlæg af en Idrætsplads i umiddelbar Forbindelse med Skolens Legeplads.

Bøgeskov, (1940). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Lærerindebolig samt Idrætsplads.

Hørup, (1942). 1 Klasseværelse, Gymnastiksal, Sløjdlokale, Skolekøkken, Biblioteksværelse og Lærerindebolig.

- Høruphav, (1942).** 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Lærerin-
debolig samt Idrætsplads.
- Asserballe, (1942).** Gymnastiksal, Sløjdlokale og Biblioteks-
værelse.
- Asserballeskov, (1942).** Gymnastiksal, Skolekøkken og
Biblioteksværelse.

Nybøl Skole

- Skovhuse, (1944).** Gymnastiksal og Skolekøkken.
- Holm, (1944).** Den bestaaende Gymnastiksal udvidet med Om-
klædningsrum og Badeindretning. Desuden Skolekøkken
og Sløjdlokale. Der er yderligere planlagt en Idræts-
plads ved Siden af Skolen.
- Løbølgaard, (1944).** Gymnastiksal og Idrætsplads.

Ved nedennævnte Skoler foreligger der af Undervisnings-
ministeriet godkendte Tegninger til Bygningsudvidelser, men
Arbejderne naaede ikke at komme i Gang, før Materialesitua-
tionen hindrede det:

Broager, Bredsten, Østerby og Sønderby.

— — —

Skolen i Nordborg.

Men selv om det er meget, der er udført, er dog endnu mere tilbage. Det maa haabes, at Tiderne inden for længe vil tillade en saadan Fortsættelse af det heromhandlede Arbejde, at samtlige Kommuner indenfor rimelig Tid kan blive i Stand til at faa gennemført Folkeskoleloven og de i Forbindelse hermed staaende paakrævede Skoleudvidelser.

H. Novrup.

Tønder Amt.

Da der under Verdenskrigen fra 1914—18 og i den følgende Overgangstid ikke var gjort noget for Skolernes Vedligeholdelse, fandtes de ved Genforeningen i en meget forsømt Tilstand. Dertil kom den Omstændighed, at der

ikke i Tønder Amt som i de øvrige nordslesvigske Amter var opført et større Antal nye Skoler i Aarene umiddelbart før Krigen. Som Følge deraf paahvilede der efter 1920 dansk Styrelse at bøde paa det forsømte. Desuden medførte Ordningen af Mindretalsspørgsmaalet, at der i de i

Hvidding Skole

national Henseende blandede Egne, navnlig i Grænsesognene, maatte etableres særlige Skolelokaler for danske og tyske Elever, hvilket var Aarsag til, at der flere Steder maatte iværksættes et Skolebyggeri, som laa ude over det normale.

Disse Opgaver blev lidt efter lidt løst til almindelig Tilfredshed. Af Enkeltheder vedrørende denne udstrakte Virksomhed i Tønder Amt paa Skolens Omraade i de første tyve Aar under Danmark skal her nævnes, at der

straks byggedes nye store dobbeltsprogede Skoler i Jyn-
devad, Rens og Burkal, i de følgende Aar nye danske Sko-
ler ved Siden af de tyske i Ravsted, Rudbøl, Sæd og So-
fiedal. Nye Skoler opførtes desuden i Bredebro og Daler,
Hønning, Kløjing, Bjerndrup, Bylderup, Løgumkloster og
Vesterende-Ballum. Der byggedes henholdsvis indrette-
des nye tyske Skoler i Løgumkloster, Løjtved, Øster Højt
og Solderup. Endelig blev det nødvendigt at opføre nye
Lærerboliger i Egebæk-Kravlund, Løgumgaard og Løjt-
ved.

Tidssvarende Skoleudvidelser fandt samtidig Sted i
Borg, Draved, Korup, Mjolden, Løgumgaard, Terkelsbøl
og Østerby.

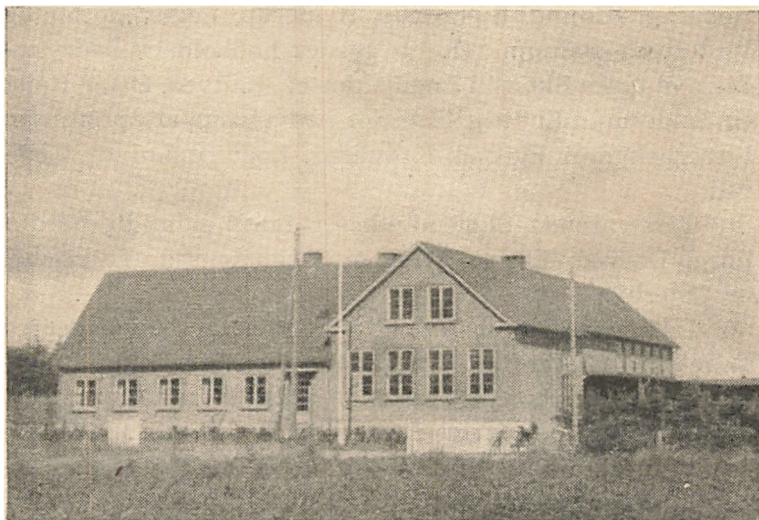
Det er indlysende, at dette omfattende Skolebyggeri i
Løbet af faa Aar i og for sig betød et betydeligt Frem-
skridt for Amtets Vedkommende. Den store Reform kom
dog her som i det øvrige Land med Skoleloven af 18. Maj
1937. I Henhold til denne Lovs Bestemmelser er der ind-
til nu udført nedenstaaende Byggeforetagender i Tønder
Amt, idet man skal bemærke, at naar der i det følgende
ved hver Skole nævnes Opførelse af en Gymnastiksal, saa
hører i alle Tilfælde dertil ogsaa moderne Badeindretning
med Omklædningsrum:

Nye Skoler.

22. April 1940 indviedes i Lovrup, Døstrup Kommune, en ny-
opført Skole med 2 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjd-
lokale samt Lærerindebolig.
9. September 1940 indviedes i Hviding en nyopført Central-
skole for hele Sognet, omfattende 2 Klasseværelser, Bib-
lioteksværelse, Skolekøkken, Sløjdlokale og Gymnastiksal
samt Bolig for Førstelærer og Lærerinde.
21. Oktober 1940 indviedes i Skærbæk en nyopført Kommune-
skole med 7 Klasseværelser og Gymnastiksal. Samtidig

indrettedes i de tidligere Skolelokaler Sløjdsal, Skolekøkken og Bibliotek, der tillige er Læsestue.

15. Februar 1943 indviedes i Roost, Arrild Kommune, en ny Skole med Gymnastiksal og Lærerbolig.

Hønning Skole ✓

25. November 1943 indviedes i A bild en ny dansk Skole med Lærerindebolig, Gymnastiksal, Sløjdløkale og Skolekøkken. Desuden et Kommunekontor.
14. December 1943 indviedes i Sp andet en ny Skole med Lærerindebolig, Gymnastiksal, Sløjdløkale og Skolekøkken samt Bibliotek.
19. April 1944 indviedes i Burkal en ny tysk Skole med 2 Klasseværelser og Lærerbolig.
4. Juli 1944 indviedes i H ø n n i n g en ny Skole med Gymnastiksal, Klasseløkale og Lærerbolig.
6. Juli 1944 indviedes i Br ø n s en ny Centralskole med 3 Klasseværelser, Gymnastiksal, Sløjdløkale og Skolekøkken

samt Bibliotekslokale, Lærer- og Lærerindebolig. Desuden et Kommunekontor.

Skoleudvidelser.

31. Marts 1941 indviedes i Højer en nyopført Gymnastiksal samt et Sløjdlokale og et Skolekøkken til Brug for begge Afdelinger.

Den historiske gamle Skole med Kirkesal i Emmerske, hvor Hans Adolph Brorson var Præst. og hvor hans Julesalmer blev sunget første Gang, udvidet med Gymnastiksal m. v. efter Tegning af Arkitekt Petersen, Tønder, i 1943

15. December 1941 indviedes i Gasse, Skærbæk Kommune, en nyopført Gymnastiksal og et Sløjdlokale.
3. November 1942 indviedes i Skasten nyopført Gymnastiksal.
12. November 1942 indviedes i Løgumkloster en nyopført Gymnastiksal ved Kommuneskolen samt Skolekøkken og Sløjdlokale, ved den tyske Kommuneskole en nyopført Gymnastiksal og et Sløjdlokale. Samtidig rejstes af Kommunen en ny Bygning med Bibliotek, Læsestue og offentligt Bad i umiddelbar Nærhed af Skolen.

Lovrup Skole

Brøns Skole

12. December 1942 indviedes i Møgeltønder en nyopført Gymnastiksal, Sløjdløkale og Skolekøkken samt Bibliotek.
11. November 1943 indviedes i Nørre Løgum en nyopført Gymnastiksal og et Sløjdløkale.
9. December 1943 indviedes i Emmerske, Tønder Landsogn, en nyopført Gymnastiksal samt Sløjdløkale.

Abild Skole

18. December 1943 indviedes i Burkal en nyopført Gymnastiksal med Sløjdløkale og Skolekøkken. Her er ogsaa indrettet Kommunekontor.
9. Juni 1944 indviedes i Sønder Sejerslev, Emmerlev Kommune, en nyopført Gymnastiksal, Sløjdløkale og Skolekøkken.

Desuden er der sket store Udvidelser i følgende Byer:

De paagældende Lokaler er endnu ikke indviet, men kan ventes taget i Brug i nærmeste Fremtid:

Arrild: Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkale og Biblioteks-værelse.

Daler: Baderum, Sløjdløkale.

Østerby: Gymnastiksal, Skolekøkken.

Døstrup: Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkal og Bibliotek.

Drengsted: Døstrup Kommune: Gymnastiksal, Sløjdløkal.

Emmerlev: Gymnastiksal, Sløjdløkal.

Sofiedal, Tinglev Kommune: Gymnastiksal.

Bajstrup, Tinglev Kommune: Gymnastiksal, Sløjdløkal.

Egebæk-Kravlund, Tinglev Kommune: Tilbygning af ny Skolebygning, Gymnastiksal og Sløjdløkal.

Tørkelsbøl, Tinglev Kommune: Gymnastiksal, Sløjdløkal.

Tinglev: Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkal. Samtidig er der ad privat Vej rejst et moderne Bibliotek.

Udarbejdede Planer, som endnu ikke er udført.

Hjerpsted: Gymnastiksal, Sløjdløkal.

Rudbøl, Højer Landsogn: Gymnastiksal.

Arnum, Højrups Sogn: Gymnastiksal, Skolekøkken, Sløjdløkal og Bibliotek, Læsestue.

Højrups: Gymnastiksal, Sløjdløkal.

Mjolden: Gymnastiksal, Skolekøkken og Sløjdløkal.

Nic. Svendsen.

Kongeparret besøger Sofiedal Skole

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Kromandens Døtre. Af Sigurd Elkjær	1
Fra Radioens første Dage. Af Telegrafingeniør F. C. Wamberg	12
Do var min Gløj og ålt, Jens. Af Martin N. Hansen	19
Mordet paa Claus Esmarch. Af Morten Kamphøener.	20
Historiske Fejl og poetiske Friheder. Af Kr. la Cour Pedersen	38
Edmée. Af Dr. med. H. Lausten Thomsen	43
Et Sommerbal. Af Rose Thyregod	48
Bakkegaardsfolkene. Af Inger Bentzon	63
De gamle, som faldt:	
Chr. Ernst Christensen. Af Niels Hansen	72
A. M. Jacobsen Leide. Af Jakob Petersen	73
Hans Arendt. Af Jakob Petersen	75
Markus Callø. Af Jakob Petersen	76
Chr. Schmidt. Af Jakob Petersen	77
Hans Jessen Jakobsen. Af Jakob Petersen	78
Hans Chr. Bladt. Af Jakob Petersen	79
Peter R. Petersen. Af Jakob Petersen	80
Hans Blad. Af Jakob Petersen	81
Chr. Fr. Jensen. Af Jakob Petersen	82
Peter Andresen Andersen. Af Jakob Petersen	83
Katrine Jakobsen. Af Ingeborg Jensen	84
Harald Rud. Af Niels Hansen	85
Hans J. Smidemand. Af Nis Nissen	87
Hans Frederik Kipp. Af Jakob Petersen	88
Jørgen Søgaard, Jaruplund. Af L. P. Chr.	88
Carsten Marcussen, Brarup. Af L. P. Chr.	90
De, der blev derude. Af L. P. Chr.	91
Mindestenen over Børnenes Grave paa Flensborg Kirkegaard	94
Murskeen i Skolens Tjeneste. Af Amtsskolekonsulenterne Th. Roust, H. Novrup og Nic Svendsen	95

Nationale Foreninger og Institutioner.

Sprogforeningen

Formand: Bibliotekar Jakob Petersen.

Ledelse: Højskoleforstander Arnfred, Askov, Gdr. Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fhv. Folketingsmand I. P. Nielsen, Dynt, Amtsskolekonsulent Svendsøn, Tønder.

Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Skoleforeningen

Bestyrelsen: Landstingsmand H. Jepsen Christensen, Høgsbro pr. Hvidding, Formand. Gdr. Mathias Jepsen, Jejsing, Næstformand. Købmand Chr. Thygesen Petersen, Døstrup, Sdj., Kasserer.

Aarsmødet afholdes sidste Søndag i Juni.

Grænseforeningen

Kontor: Peter Skramsgade 5, 1, København K.

Formand: fhv. Præsident Holger Andersen.

Næstformand: Borgmester V. Fiischer, Inspektør N. J. Gotthardsen, Grosserer P. Michaelsen.

Sekretær: Oberst O. R. Larsen.

Dansk-Nordisk Ungdomsforbund

Kontor: Folkunghus, Graasten.

Formand: Lærer P. Marcussen, Graasten, Næstformand og Kasserer: Bankprokurist H. Müller-Kristiansen, Sønderborg.

Ungdomsforeningerne

Aabenraa Amts Hovedkreds: Form. Lærer Højer, Klovtoft, Kasserer: Bankkasserer Kræmer, Graasten. (18 Foreninger), 2141 Medl.

Haderslev Østeramts Hovedkreds: Form.: Lærer J. Chr. Christensen, Mellemgade 10, Haderslev. Kasserer: Gdr. Chr. Kongsted, Sdr. Vilstrup pr. Sdr. Vilstrup. (21 For., 3454 Medl.)

Røddingegnens Ungdomskreds (en Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger). Form.: Gdr. Chr. Christensen, Hjerting pr. Rødding. Kasserer: Gdr. Ejnar Rytz, Brændstrup pr. Gram. (13 For., 2126 Medl.)

Sønderborg Amts Hovedkreds: Form.: Husmand Chr. Nielsen, Vollerup, Als, Kasserer: Lærer R. Clausen, Snogbæk pr. Vester Sottrup. (17 For., 3423 Medl.).

Tønder Amts Hovedkreds: Form. og Kasserer: Overlærer Holger Skovmand, Løgumkloster. (11 Foreninger, 1173 Medlemmer).

Skærbæk og Omegns Hovedkreds (for Tønder Amts nordlige Del): Form.: Pastor H. Ebbesen, Døstrup, Kasserer: Købmand Th. Lorenzen, Skærbæk. (8 For., 1421 Medl.).

Sønderjydske Idrætsforening

Formand: Gdr. Johs. Juhl, Branderup. Sekretær og Forretningsfører: Gymnastiklærer N. J. Iversen, Haderslev.

Formand for Gymnastikudvalget: Gdr. Johs. G. Christensen, Vollerupgaard pr. Bolderslev.

Formand for Idrætsudvalget: Lærer B. J. Bennedsen, Augustenborg.

Formand for Skydeudvalget: B. Michaelsen, Haderslev.

Formand for kvindelig Idræt: Fru Aja Bonde-Poulsen, Dybbøl Banke, pr. Sønderborg.

Foreningen er delt i 5 Hovedkredse. Formænd er:
Haderslev Vesteramt: Gdr. Hans Buhrkal, Bangstrup pr. Agerskov.

Haderslev Østeramt: Lærer S. P. Hansen, Haderslev.

Aabenraa Amt: Førstelærer V. Jørgensen, Genner.

Sønderborg Amt: Lærer C. Petersen, Huholt pr. Sønderborg.

Tønder Amt: Lektor A. Rosenkjær, Tønder

Historisk Samfund for Sønderjylland

Formand: Amtslæge, Dr. med. H. Lausten Thomsen, Tønder. Sekretær: Arkivar J. Hvidtfeldt, Aabenraa. Kasserer: Museumsinspektør H. Neumann, Haderslev.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Aarbøger« består af: Dr. med. H. Lausten Thomsen, Arkivar J. Hvidtfeldt og Højskoleforstander Hans Lund.

Redaktionsudvalget for »Sønderjydske Maanedsskrift« består af: Dr. med. H. Lausten Thomsen og Seminarie-lærer Claus Eskildsen.

De sønderjydske Danske Samfund

Formand: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg pr. Tønder. Sekretariatet ledes af Redaktør Kai Edv. Larsen, Raadhustorvet 3, Sønderborg.

Biblioteker

Det sønderjydske Landsbibliotek, Aabenraa, Bibliotekar: Jakob Petersen. Udlaan fra Kl. 10—19. Læsesal Kl. 10—19. Børneafdelingen aaben Kl. 15—18 (lukket 15. Maj—15. August).

Centralbiblioteket i Haderslev. Bibliotekar T. Glahn. Udlaan: Kl. 10—19 (Onsdag 10—12 og Lørdag 10—21). Læsesal 10—21 (1. Maj—31. August lukkes Kl. 19).

Centralbiblioteket i Sønderborg. Bibliotekar N. Moesgaard. Udlaan: Kl. 10—19. Læsesalen Kl. 10—21 (1. Maj—31. Aug. lukkes Kl. 19). Børneafdelingen aaben Kl. 15—18.

Biblioteket i Tønder. Bibliotekar: Gerda Tarp Hansen, Udlaan: 10—12. Læsesal: 10—21. (Maj—Oktober 10—10). Lukket 8 Dage i Aug.

Sønderjydsk Landsarkiv, Aabenraa

Landsarkivar: Fr. Gribsvad. Arkivar: Joh. Hvidtfeldt. Aaben: Kl. 9—12 og 13—16.

Erhvervs-Institutioner og Organisationer

(Formænd, Sekretærer og sønderjydske Medlemmer)

I. Statsinstitutioner

Statens Jordlovsudvalg.

Kontor: Chrisitansborg, København K.

Formand: Fhv. Folketingsmand Niels Frederiksen, Roskilde.

Sekretær: Kontorchef Fl. Tolstrup.

Folketingsmand, Domæneforpagter P. Petersen, Røj, pr. Møgeltønder, og Gdr. Jens Hørlück, Skodborg.

Jordfordelingskommissionen.

Kontor: Tønder.

Formand: Fuldmægtig A. Mosbeck, Tønder. Medlemmer: Gdr. M. Refslund Poulsen, Bevlund. pr. Branderup, Gdr. Jørgen Tinglev, Lund pr. Bylderup Bov.

Kommissioner ang. Jordlodder til Husmandsbrug.

Formænd: Haderslev Amt: Gdr. Jørg. Petersen, Sommersted; Aabenraa Amt: Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Aabenraa; Sønderborg Amt: Karl Petersen, Hestehave pr. Sønderborg; Tønder Amt: Gdr. Mads Warming, Raahede pr. Hvidding.

II. Private Selskaber og Landbrugsorganisationer

Dev kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Rolighedsvej 26, København.

Formand: Hofjægermester Lüttichau, Tjele. Sekretær: Axel Nielsen.

I Bestyrelsesraadet: Kreditforeningsdir. H. Hansen, Aabenraa.

Det danske Hedeselskab.

Hovedkontor: Viborg.

Frmd.: Hofjægermester Lüttichau, Tjele.

Grundforbedringsvirksomheder:

Mose- og Engafdeling.

Distriktskontor i Haderslev: Best. Th. P. Nielsen.

— i Tønder: Best. J. P. Knudsen.

— i Aabenraa: Best. N. Jespersen.

Den tekniske Afdeling.

Distriktskontor i Tønder: Best. cand. polyt. T. Q. Jacobsen.

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Landstingsmand H. Hauch, Sølund pr. Viborg, Medlem af Raadet Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard pr. Gabøl.

Generalsekretær: A. Høgsbro Holm.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger.

Kontor: Axelborg, København V.

I Formandskabet: Gdr. J. Tvedegaard og Landstingsmand H. Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. Hans Schmidt, Kollund, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard, Gabøl. Sekretær: Otto Himmelstrup.

Foreningen af jydsk Landboforeninger.

Kontor: Bispetorvet, Aarhus.

Formand: Landstingsmand Hauch. I Bestyrelsen: Gdr. Hans Schmidt, Kollund, Folketingsmand Jørgen Gram, Ankergaard, Gabøl. Sekretær: J. K. Haugaard.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Gdr. Hans Schmidt, Kollund pr. Kollund S. Sekretær og Kasserer: Konsulent Chr. Nielsen, V. Sottrup.

Bestyrelsen bestaar af de enkelte Landboforeningers og de to førstnævnte Fællesleders Formænd.

1. Den nordslesvigske Landboforening.

Formand: Gdr. Ejner Hansen, Hjerting pr. Rødding.

Konsulenter: Erik Boesen, Rødding, og C. H. Lautsen, Rødding, (Regnsk.), 795 Medl.

2. Haderslev Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. Mads Thuesen, Anslet pr. Fjelstrup.

Kons.: Fr. P. Nielsen, Haderslev, C. Hansen, Haderslev (Regnsk.). Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.)* 1543 Medl.

3. Nr. Rangstrup Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. S. Knudsen, Galsted pr. Agerskov.

Kons.: Landbrugskand. Mogens Hansen, Toftlund, Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 425 Medl.

4. Vedsted Sogns Landboforening.

Frmd.: Gdr. Jens Th. Jensen, Ustrup, pr. Marstrup.

Konsulent 151 Medl.

*) Samtlige Husholdningskonsulenter sorterer under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

5. Aabenraa Amts Landboforening.

Frmd.: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Kons.: Johs. Petersen, Aabenraa, og P. Mølgaard, Aabenraa (Regnsk.), og Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 600 Medl.

6. Vis Herreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. H. Schmidt, Kollund pr. Kollund S.
Kons.: M. Nissen, Graasten, Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg. (Havebrug). 275 Medl.

7. Den sundvedske Landboforening.

Frmd.: Forst. H. Hansen, Graasten Landbrugsskole.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og P. Petersen, Ragebøl, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg, (Havebrug). 350 Medl.

8. Als Nørreherreds Landboforening.

Frmd.: Gdr. Clausen, Havnbjerg pr. Nordborg.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og H. Frederiksen, Nordborg, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg, (Havebrug). 210 Medl.

9. Den alsiske Landboforening.

Frmd.: Gdr. Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Kons.: Chr. Nielsen, V. Sottrup, og E. M. Hansen, Tandsløt, (Regnsk.), Frk. Marie Surlykke Petersen, Graasten, (Havebrug). Fru Mølgaard, Aabenraa (Hush.). 313 Medl.

10. Det blandede Distrikts Landboforening.

Frmd.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hedegaard pr. Visby.

Kons.: L. Nørgaard, Bredebro, og M. Thomsen, Bredebro, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg, (Havebrug), Frk. Marie Eggert, Tønder (Hush.). 300 Medl.

11. Slogs Herreds Landboforening.

Frmd.: Forp. H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.
Kons.: Georg Nissen, Bylderup Bov, H. Mortensen, Rørkær, (Regnsk.), Fru M. Wistoft, Mulsmark pr. Padborg, (Havebrug), Frk. M. Eggert, Tønder (Hush.) 283 Medl.

12. Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn.

Frmd.: Gdr. Nis Evardsen, Løgumkloster.
Kons. Georg Nissen, Bylderup Bov, og Frk. M. Eggert, Tønder (Hush.). 242 Medl.

13. Landboforeningen for Skærbæk og Omegn.

Formand: Skovrider Fromsejer, Skærbæk.
Kons.: P. V. Johnsen, Skærbæk, 275 Medl.

Fællesforeningen for de tyske Landboforeninger.

Landwirtschaftlicher Hauptverein f. Nordschleswig.

Frmd.: Gdr. Chr. Diederichsen, Bodskov pr. Sdr. Vilstrup.

Kons.: P. Rasmussen, Aabenraa. 8 lok. Foreninger med 1950 Medl.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Kontor: Studiestræde 38, København K.

Formand: Parcellist N. P. Andreasen, Forsinge. I Bestyrelsen: Husmand Jørgen Petersen, Halk pr. Højsager.

Sekretær: A. Fogh, Roskilde.

De samv. jyske Husmandsforeninger.

Kontor: Helgolandsgade 20, Aarhus.

Formand: Husmand P. Nielsen, Tvis. I Bestyrelsen: Husmand A. Schmidt, Faurholm, Tandslet.

Sekretær: N. Chr. Nielsen, Aabyhøj.

De samv. senderjyske Husmandsforeninger.

Frmd.: Husmand Jørgen Petersen, Halk, pr. Hejsager.

Kons.: A. Laisen, Haderslev, A. Mortensen, Gram, Drewsen, Løgumkloster, M. Thomsen, Bredebro, (Regnsk.).
57 For. m. 3281 Medl.

Sønderborg Amts Husmandsforening og Kredforeningen Sønderjyden.

Frmd.: Husmd. Anders Schmidt, Faurholm, Tandslet.

Kons.: Fr. Slipsager, Danebod, Fynshav.

28 For. m. 1673 Medl.

Kvægavlsforeninger

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl.

Frmd.: Gdr. Mads Gram, Københoved pr. Skodborg.

Kons.: Jørg. Frank, Tønder, og Vinge Madsen, Vojens.
60 Kvægavls- og Tyreholdsforeninger med 1800 Medl.
og 80 Tyre og 79 Kontrollfor. med 2677 Medl. og 32,350 Køer.

Sønderjydsk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekvæg:

Frmd.: Gdr. Chr. Clausen, Stødagergaard pr. Sønderborg.

Kons.: Th. Thomsen, Dybbølsten pr. Sønderborg.

15 Kvægavlsfor. med 559 Medl. og 26 Tyre og 3 Kvægavlsforeninger for kunstig Sædooverføring med 1400 Medlemmer samt 38 Kontrollfor. med 1514 Medl. og 16,985 Køer.

Vestslesvigs Fællesledeles for Korthornsavl

Formand: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær, Tønder.
10 Opdrætterforeninger.

Fællesledelsen for Hollandsk Malkekvæg.

Formand: Gdr. H. S. Jensen, Tornumgaard pr. Lintrup.
Kons.: Vinge Madsen, Vojens.
83 Medl. 1760 Køer.

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger

Kontor: Bispetervet, Aarhus.
Frmd.: Gdr. P. Vadgaard, Stenild pr. Hobro.
I Best.: Gdr. N. Skrumsager, Visby Hødegaard.

De samvirkende danske Andels-Svineslagterier

Kontor: Axelborg, København V.
(Omfatter 61 Andelsslagterier).
Frmd.: Gdr. M. Byriel, Lyngby pr. Sporup.
Sekretær: H. Behnke.
I Best.: Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl.

Slagterier i Nordslesvig.

Andelsslagterier.

Aabenraa: Formand Forp. J. P. Møller, Søstgaard pr. Rødekro. Dir. Fr. Johansen.
Graasten: Formand Forp. Lauesgaard, Kiding pr. Bovrup. Dir. H. N. Skensved.
Rødding: Formand Gdr. R. Matthiesen, Stenderup pr. Rødding. Dir. C. J. Rübner Petersen.
Sønderborg: Formand Gdr. L. Jensen, Smøl pr. Broager. Dir. Bakke.
Vojens: Formand Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl. Dir. Th. Mosing Jensen.

Privatslagterier.

Bylderup: Dir. Carlsen.
Haderslev: Dir. Koopmann.
Skærbæk: Dir. Nielsen.
Tønder: Dir. Jacobsen.

De danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Raadhushuspladsen 3, Aarhus.
Formand: Propr. S. Overgaard, Højbygaard pr. Ormslev.
Sekretær: Kontorchef L. P. Frederiksen. I Bestyrelsen: Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodberg J.

De samv. jyske Mejeriforeninger.

Frmd.: Gdr. Elbæk Jessen, Enggaarden pr. Holsted.
I Bestyrelsen: Gdr. Aage Schmidt, Faarkrog pr. Skodborg.

Sønderjydske Mejeriforening.

Frmd.: Gdr. Aage Schmidt. Faarkrog pr. Skodborg.
Statskons. Johs. Jensen, Aabenraa. (121 Mejerier).

Sønderjydske Smøreksporfor., Vejens.

Fung. Frmd.: Gdr. P. Rostgaard Andersen, København pr. Skodborg. Dir. Sophus Thomsen, Haderslev. (53 Mejerier).

Sdj. Landm. Andels Smøreksporfor., Sønderborg.

Frmd.: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl. Dir.: S. Røyggaard Petersen, Sønderborg. (48 Mejerier).

Dansk Mejeristforening.

Kontor: Johannevej 10, Odense.
Frmd.: Mejeribestyrer C. Jørgensen, Tuse Næs pr. Holbæk.
Sekretær: Fr. Schack, Odense.
Aabenraa Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. P. Hansen, Felsted.
Haderslev Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. Matthiesen, Styding pr. Hammelev.
Sønderborg Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. T. F. Hansen, Dybbøl pr. Ragebøl.
Tønder Amtskr.: Frmd.: Mejeribest. H. H. Lorenzen, Bredebro.

III. Handelsorganisationerne

Grosserersocietetet: Frmd.: Grosserer Rudolf Schmidt.
Provinshandelskamret: Frmd.: Konsul Kai Blicher, Aarhus.

Centralforeningen f. Jyske Handelsstandsforeninger.
Formand: Konsul Kai Blicher, Aarhus.
Medl. af Best.: Købmand J. H. Kock, Sønderborg.

Handelsforeningerne i Sønderjylland.

Handelsstandsforeningerne i
Haderslev, Frmd.: Grosserer Holger Hansen.
Aabenraa, Frmd.: Borgmester Holg. Fink.
Sønderborg, Frmd.: Købmand J. H. Kock.
Tønder, Frmd.: Købmand A. Müller.

De samv. danske Købmandsforeninger.

- Frmd.: Købmand Chr. H. Olesen, Aalborg.
Med 142 Afdelinger, fordelt i 4 Centralorganisationer.
Centralorg. for Jylland, Frmd.: Købmd. Chr. H. Olesen,
Aalborg.
Derunder de samv. sønderjydske Købmandsforeninger:
Frmd.: Købmand Chr. Matzen, Sønderborg.
Haderslev og Omegn: Frmd.: Henrik Sørensen, Ha-
derslev.
Rødding og Omegn: Frmd.: Købmand M. Christensen,
Brendstrup.
Toftlund og Omegn: Frmd.: Købmand Andr. Petersen,
Rangstrup.
Aabenraa og Omegn: Frmd.: Købmand J. Agger, Aa-
benraa.
Graasten og Omegn: Frmd.: Købmand Chr. Blomgreen,
Egernsund.
Tønder Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand C. V.
Petersen, Tønder.
Tønder Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand E.
Klyver, Tønder.
Sønderborg Detailhandlerforening: Frmd.: Købmand
Chr. Matzen, Sønderborg.
Sønderborg Amt: Købmand Bork, Stevning.

IV. Haandværk og Industri

Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri.

- Kontor: Vesterboulevard 20, København.
Frmd.: Murermester Rasm. Sørensen, Roskilde. I Be-
styrelsen: Snedkermester S. A. Sørensen, Rødding.

Haandværker- og Industriforeninger i Sønderjylland.

Aabenraa
Agerskov
Augustenborg
Bov

Brede Sogn
Broager Sogn
Bylderup
Christiansfeld
Egen
Graasten
Gram

F o r m a n d:

Farverm. Th. Jacobsen;
Carl Truelsen;
Bygmester Chr. Jacobsen;
Malerm. A. Kj. Johannsen,
Padborg;
Købmand D. Jepsen;
Snedkermester P. Hansen;
Købmand H. Thomsen;
Malerm. Joh. Madsen;
Skomg. J. Rasmussen;
Bygm. V. Mannér-Jacobsen;
Savværksejer N. Timmermann;

Haderslev	Murermstr. Johs. Hansen;
Hoptrup	Snedkermester N. Th. Halborg;
Højer	Skomgmst. H. Jacobsen;
Hørup	Malerm. H. Christensen;
Jels	Smedem. Hans E. Hansen;
Kegnæs	Smedemester H. H. Damm;
Kilplev, Kværs og Holbøl Sogne	Bagerm. Chr. Jensen, Tørsbøl;
Lysabild	Snedkmstr. P. Christensen, Sarup;
Løgumkloster	Vognfabr. Anton Madsen;
Notmark	Malerm. N. Hansen Lorentzen;
Nordborg	Sdlmgmst. Hans Møller;
Oksbøl	Skomgmst. Chr. Dall, Oksbøl;
Rødding	Snedkerm. S. A. Sørensen;
Rødekro	Købmd. Chr. Duus;
Skodborg	Malermstr. Th. Feddersen;
Skærbæk	Slagterm. A. Schmidt;
Sommersted	Entreprenør H. Skytt;
Sottrup	Skræderm. C. Detlefsen;
Svenstrup	Malermstr. Carl Schink;
Sønderborg	Bygmstr. Kr. Anthonsen;
Tandslet	Smedemstr. Peter Nielsen;
Tinglev (Hdv. og Ind.)	Smedem. P. Schaumann;
Toftlund	Tømremstr. A. Christensen;
Tønder	Smedem. Andr. Dideriksen;
Ulkebøl	Fabr. A. Müller, Vollerup;
Ullerup	Bager Jul. Andresen;
Varnæs	Maskinbygger P. Jørgensen;
Vojens	Inst. N. Nielsen;
Øsby	Inst. H. C. Rasmussen.

Særlige sønderjydske faglige Mesterforeninger.

Mesterforeningen for Bygningshaandværkere i Aabenraa Amt: Frmd.: Tømrem. A. Mikkelsen, Bolderslev.

Mesterfor. f. Bygningshaandværk. i Haderslev Amt: Frmd.: Tømremester G. P. Gregersen, Vojens.

Barber- og Frisørfor. i Aabenraa Amt: Frmd.: Otto Meise, Aabenraa.

Mesterforeningen for Byggehaandværkere i Tønder Amt: Frmd.: Murermester Aug. Rathge.

Haderslev Østeramts Smede- og Klejnsmedelaug: Formand: Chr. P. Mørch, Skrydstrup.

Snedkerlavet for Sønderborg Amt: Frmd.: P. Hansen, Broager.

Sønderjydske Forening for G. K. M., Sønderborg Amt: Frmd.: Smedemst. D. Madsen, Hundslev.

V. Kreditinstitutioner

Sønderjyllands Kreditforening.

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktionen: P. A. Callø, H. Hansen, Orla Buhl.

Repræsentantskabet: Gdr. J. H. Schmidt, Søndermarken, Vojens, Gdr. M. Thuesen, Anslet, Fabrikant M. Schaumann, Haderslev, Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Olav derslev, Gdr. M. Refslund Poulsen, Bovlund, Gdr. Olav Fink, Brendstrup, Gdr. Hans Lyck, Varnæs, Gdr. H. Sander Larsen, Saksgaard, fhv. Landdagsmand Nis Nielsen, Aabenraa, Gdr. Jørgen From, Fjelstrup, Gdr. Iver Scherrebeck, Sdr. Vilstrup, Gdr. J. H. Østergaard, Gabøl, Gdr. Jacob Michelsen, Kolstrup, Gdr. Chr. Ernst Christensen, Asserballe, Købmand A. Hundevadt, Haderslev, Borgmester H. Fink, Aabenraa, Købmand Math. Kock, Sønderborg, Købmand Chr. Schmidt, Tønder, Gdr. N. Petersen, Rørkær.

Vest- og Sønderjydsk Kreditforening.

Kontor: Ringkøbing.

Direktionen: P. H. M. Valeur, Jens Jensen, P. Gundesen.

Frmd. for Repræsentantskabet: Gdr. Hans S. Jensen, Tornumgaard.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gdr. Fedder Mathiesen, Randerup, og Gdr. Poul Outzen, Ellum.

Jydsk Grundejer Kreditforening, Herning.

Direktionen: Holger Jepsen, J. Møller, M. Hvirring.

Repræsentanter for Sønderjylland:

C. C. Biehl, Graasten for Aabenraa-Sønderborg Amt.

Martin Møller, Bredebro for Tønder Amt.

Hans Nissen, Nustrup for Haderslev Amt.

Ny Jydske Kjøbstad Creditforening, Aarhus.

Direktion: O. Hjelm, adm. Direktør. N. M. Bak. Otto Larsen.

Medlem af Repræsentantskabet: Konsul Jørgen M. Hansen, Aabenraa, Dir. J. F. Skøtt, Haderslev, Bankdir. H. Nielsen, Sønderborg, Købm. Carl Borch, Tønder.

Jydsk Hypotekforening.

Kontor: Aarhus.

Direktionen: adm. Dir. N. P. Helver, LRS. Smedegaard-Andersen, Herning, Arkitekt Jep Fink, Aabenraa.

Kreditforeningen af Ejere af mindre Ejendomme paa Landet i Jylland.

Landsretssagfører Aa. Brink Jensen, adm. Direktør,
Medlem af Repræsentantskabet for Sønderjylland: Hans
Iversen, Stenneskær, Evald Lorensen, Skærbæk.

Hypoteklaanefonden.

Kontor: Tønder: Bestyrelsen: Dir. Henriksen, adm. Di-
rektør, Dommer Stegmann, Fmd., H. Linnet, St. Tønde,
Jørg. Petersen, Halk.

Laanekassen for Sønderjylland.

Direktion: Dir. J. F. Beck, ORS. Axel Hulegaard og
Dir. Orla Buhl.

Bestyrelsen: Amtmand Kr. R. Thomsen, Amtmand Kar-
berg og fra Haderslev Østeramt: Dir. Callø, Formand, Gdr.
J. Schmidt, Chr. Iversen, Sønderballe og Gdr. P. Nielsen,
Refsø; fra Haderslev Vesteramt: Gdr. M. Refslund Poulsen,
Frmd., Gdr. Aage Schmidt, Landinsp. Lejde, fra Aabenraa
Amt: Borgmester H. Fink, Frmd., Gdr. Chr. Christensen,
Gdr. Kr. Philipsen, fra Sønderborg Amt: Folketingsmand J.
P. Nielsen, Frmd., Gdr. Chr. E. Christensen, Gdr. Chr. Chri-
stensen, Elsmark, Gdr. Chr. Schmidt, Dybbøl-Østen, Hsmd.
Anders Schmidt, Faurholm; fra Tønder Amt: Gdr. H. Jef-
sen Christensen, Frmd., Bagermester Thorv. Petersen, Gdr.
Karl Posselt.

Landeværnet.

Kontor: Tinglev.

Best.: Gdr. Hans Andersen, Kongsbjerg, Frmd., Gdr.
Aage Schmidt, Faarkrog, Gdr. Landstingsmand H. Jepsen
Christensen, Høgsbro.

Markedsfortegnelse for 1945

Sydjylland og Nordslesvig

Vejle Amt.

- Blaahøj**, 16. April og 11. Sept. Heste og Kreaturer.
Brandø, 17. Febr., 26. Marts, 7. Maj, 27. Juli, 24. Sept. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Bredsten, 7. Maj og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Børkop, 13. April, 13. Juli, 5. Okt. og 7. Dec. Heste og Kreaturer.
Egtved, 30. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Filskov, 22. Maj og 21. Aug. Heste og Kreaturer.
Fredericia, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 3. Marts, 2. Maj, 13. Juli og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Givø, 13. Febr., 13. Marts, 20. April, 9. Juli, 7. Sept., 25. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
Hornsyld, 23. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Jøllinge, 11. Maj og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
Kolding, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 11. Jan., 2. og 23. Febr., 9. Marts Heste; 16. og 23. Marts, 26. April, 5. Maj, 18. Juli, 18. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Sønder Omme, 26. Marts, 17. Maj, 23. Juli og 22. Okt. Heste og Kreaturer.
Uldum, 24. April og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Vandel, 25. Maj og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Vejle, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Lørdag Levekvæg, hver Mandag Eksportmarked med Kreaturer. 10. Jan., 1. og 22. Febr. og 8. Marts Heste; 15. og 22. Marts, 5. April, 1. Maj, 15. Juni, 29. Sept. og 26. Okt. Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

- Agerbæk**, 16. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 5. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 17. April og 19. Sept. Heste og Kreaturer.
Brammingø, Torvedag om Tirsdagen. 26. Marts, 18. April, 20. Juli, 18. Sept. og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Brørup, 5. Marts, 3. Maj og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Bække, 9. Maj og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. 26. Jan., 20. April og 21. Sept. Heste og Kreaturer.

Foldingbro, 16. Maj og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 8. Marts, 26. April, 9. Maj, 27. Juni, 28. Juli, 6. Sept., 9. Okt. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.
Gørding, 28. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 3. Maj og 15. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 6. Jan., 12. April, 27. Aug. og 10. Nov. Heste og Kreaturer.
Lunderskov, 21. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 20. April og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 23. April og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 25. Jan., 1. Marts, 5., 19. og 26. April, 3. Maj, 14. Juni, 2. Aug., 13. Sept., 11. og 25. Okt. samt 1. og 15. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 19. April og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag, 9. Jan., 1. Febr., 2. og 27. Marts, 24. April, 7. Maj, 15. Juni, 10. Juli, 1. Aug., 13. Sept., 11. Okt., 1. Nov. og 13. Dec. Heste og Kreaturer.
Vejen, 25. April, 29. Juni og 12. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 17. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 7. April, 2. Aug. og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 21. April, 22. Aug. og 25. Sept. Heste og Kreaturer.

Haderslev Amt.

Agerskov, 1. Maj og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Branderup, 21. April og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 28. April, 5. Maj, 20. og 27. Okt. Heste og Kreaturer.
Gram, 9. Maj og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, hver Mandag Eksporthandel med Kreaturer.
 Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 10. April, 17. Juli og 25. Sept.; 8. Jan., 12. og 26. Febr. stort Hestemarked, 9. April (Fødselsmarked), 16. Juli (Sommermarked) og 24. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 18. April og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 4. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Rødding, 20. April og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 14. April og 8. Sept. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 3. Maj og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, hver Tirsdag. Eksporthandel med Kreaturer. 13. Febr., 17. Juli og 16. Okt. Heste og Kreaturer; 24.

- April, 1. og 8. Maj, 23. Okt. og 6. Nov. Kreaturer; 14. Dec. Heste.
- Bolderslev**, 25. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
- Bov** (v. Padborg), 24. April og 25. Sept. Heste og Kreaturer. Hver Fredag med Grise.
- Graasten**, 3. Maj og 4. Okt. Heste og Kreaturer. Hver Mandag Griseturv.
- Hellevad**, 2. Maj og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
- Kliplev**, 12. April og 13. Sept. Heste og Kreaturer.
- Røde Kro**, 26. April og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
- Øster Løgum**, 14. April og 15. Sept. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

- Bro**, 1. Maj Heste og Kreaturer.
- Broager**, 17. April og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
- Dyndved**, 9. Juni Heste og Kreaturer.
- Nordborg**, 14. April, 1. Sept. og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
- Skovby** (Als), 26. Sept. Heste og Kreaturer.
- Sønderborg**, hver Mandag Eksportmarked og Marked med Kreaturer. Første og tredje Fredag hver Maaned Levekæg. 18. Jan., 26. April og 18. Okt. Heste.
- Ullerup** (Sundeved), 12. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

- Arnum**, 7. Maj og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
- Bredebro**, 16. April og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
- Bylderup-Bov**, 26. April, 2. Aug. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
- Højer**, 16. April, 27. Sept. og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
- Løgumkloster**, 20. Marts, 1. Maj, 19. Juni, 21. Aug. og 23. Okt. Heste og Kreaturer.
- Rabsted**, 7. Maj og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
- Skærbæk**, 26. April, 3. og 17. Maj, 27. Sept., 4. og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
- Tinglev**, 18. April, 2. Maj, 23. Aug. og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
- Tønder**, hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. 9. Marts, 20. og 26. April, 4., 11. og 18. Maj, 6. Juli, 3. Aug., 7. og 21. Sept., 5., 12., 19. og 26. Okt., 2. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	20 Øre	10 Øre
50—250 gr. —	30 ”	15 ”
250 gr—1 kg. —	50 Øre	
Brevkort , enkelte, —	15 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	30 ”	14 ”
Tryksager indtil 50 gr.	6 ”	5 ”
50—250 gr.	10 ”	8 ”
250 gr—1 kg.	30 Øre	
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift til Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr.	
Vareprøver og blandede Forsendelser indtil 50 gr., frankerede	6 Øre	5 Øre
50—250 gr. —	10 ”	8 ”
250—500 gr. —	30 Øre	
Brevpakker indtil en Vægt af 1 kg koster 30 Øre. 45×20×10 cm. Rulleform 45×15 cm. Maa ikke indeholde skriftlige Meddelelser.		
For Anbefaling af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 30 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.		
Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 60 Øre) + Porto.		
For Ilbefordring (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægspporto af 1 Kr.		
» Søndagsbreve «. Foruden den almindelige Porto erlægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: »Søndagsbrev« og den forsynes med Diagonalkryds.		
Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorerens Bydistrikter.		
Værdibreve Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	}
Beløb 1000—2000 Kr.	55 ”	
» 2000—3000 ”	60 ”	
» 3000—4000 ”	65 ”	
o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.		+ Brevporto som ovenfor anført for Breve af samme Vægt.
Pakker , almindel. 1 kg og derunder	50 Øre	
fra 1—3 kg.	60 ”	
fra 3—5 kg.	75 ”	
fra 5—6 kg.	100 ”	og derefter
25 Øre for hvert følgende kg.		

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 30 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ipakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Postanvisninger, Beløb indtil 25 Kr.	25	Øre
Beløb 25—100 Kr.	40	»
Beløb 100—300 »	55	Øre
» 300—1000 »	70	»
Postoprævnninger, Beløb indtil 25 Kr.	30	»
Beløb 25—100 Kr.	45	»
» 100—300 »	60	»
» 300—1000 »	75	»

TIL UDLANDET

Finland, Norge, Sverige og Tyskland.

Breve indtil 20 gr	20	Øre
» 125 gr	40	»
» 250 gr	60	»
» 500 gr	80	»
» 1000 gr (til Tyskl.)	120	»
over 500 gr (til Tyskl. 1000 gr) som til det øvrige Udland.		
Brevkort	15	Øre
Tryksager pr. 50 gr	8	»

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr	40	Øre
og for hver følgende 20 gr	25	»
Brevkort	25	»
med betalt Svar	50	»
Tryksager pr. 50 gr	8	»

Højeste Vægt for Tryksager til Udlandet er 2 kg.

Dog kan enkeltvis forsendte Bøger veje indt. 3 kg

Vareprøver pr. 50 gr 8 Øre. Højeste Vægt 500 gr.

Banepakker.

Enkelte Stykker Ilgods af indtil 25 kg's Vægt befordres uden Fragtbrev mellem alle Jernbanestationer og Billetsalgsteder samt flere Dampskibsselskabers Anløbspladser, naar de er paaklæbet Banemærker, som nedenstaaende Skema viser:

Pakker af Vægt:	Befordringsafstand:	
	under 120 km	mindst 120 km
indtil 5 kg.....	50 Øre	75 Øre
over 5 kg indtil 10 kg.....	75 —	100 —
— 10 kg — 15 kg.....	100 —	150 —
— 15 kg — 20 kg.....	125 —	200 —
— 20 kg — 25 kg.....	150 —	250 —

Jagttabel

i Henhold til Jagtloven af 28. April 1931.

Vildtet	Maa jages
Kron- og Daahind	1. Jan.—28. Febr. og 1. Okt.—31. Dec.
Raabukke og Sikahjorte	15. Maj—31. Juli og 1. Okt.—31. Dec.
Raa- og Sikahind	1. Okt.—31. Dec.
Harer	1. Okt.—18. Dec.
Fiskehejrer og Regnsporer	1. Juli—31. Dec.
Svømmeænder (undt. Graaand) Graa- gæs, Vandhøns, Vadefugle (undt. Fiskehejre, Skovsnæppe, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder), Ringdue, Huldue og Skovskade	1. Aug.—31. Dec.
Taffelænder og Maager (undt. Hav- maager)	1. Jan.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Vandrefalk, Duehøg, Spurvehøg og Kærhøg	1. Jan.—31. Marts og 1. Aug.—31. Dec.
Skarver og Havmaager	1. Jan.—30. April og 1. Aug.—31. Dec.
Dykænder (undt. Taffeland og Skal- leslugere)	1. Jan.—28. Febr. og 1. Sept.—31. Dec.
Agerhøns, Grouse og Vagtel	18. Sept.—1. Nov.
Urhaner	15. Juli—31. Juli og 18. Sept.—31. Dec.
Tjurhaner	18. Sept.—31. Dec.
Skalleslugere, Alkefugle, Lappe- dykkere, Lommer, Kjøver, Storm- fugle, Musvaage og Hvepsevaage, Alliker, Solsort, Sjøgger og an- dre Drosler	18. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—31. Jan.

Vildtet	Maa jages
Skovsnæppe	24. Sept.—31. Dec. og 1. Jan.—7. April
Fasaner	1. Okt.—31. Dec.
Kron- og Daahjorte, Ræve, Grævlinger, Oddere, Maarer, Ildere, Væseler, Muldvarpe, Kaniner, Egern, Sæler og Hvaler, Graaspurve, Krager, Raager, Husskader og Vildgæs (undt. Graagæs).	Maa jages hele Aaret
Pindsvin og Flagermus, Urhøns og Tjurhøns, Rørdrum, Skehejre, sort og hvid Stork, Traner, Trapper, Præstekraver, Stenvendere og Klyder, Svaner, Gravand og Terner, Ørne, Glenter, Ugle, Falke, Turtelduer og Steppehøns, Klatrefugle (Gøge, Vende-hals og Spætter), Ravn samt alle ikke særlig nævnte Fugle	Fredet hele Aaret.

Fredningstabel for Ferskvandsfisk.

For saa vidt der ikke ved Oprettelse af Fiskeriregulativ for det paagældende Vand er foretaget Afvigelser herfra, gælder der følgende almindelige Fredningstider (Ferskvandsfiskeriloven af 31. Marts 1931, § 16):

Laks, Havørred og Sørred samt Bækørred	1. Nov.—31. Dec.
Gedde, Aborre og Stalling	1. April—30. April
Sandart	1. Maj—31. Maj
Helt og Snæbel	15. Nov.—14. Dec.

Alle andre Fiskearter (og ligesaa Krebs) er ikke fredede efter Loven, hvorimod der for en Del Arter er fastsat Mindstemaal (§ 15).

Drægtigheds-Kalender.

Finder Parring Sted	kan Fødselen ventes hos			Finder Parring Sted	kan Fødselen ventes hos		
	Hoppe	Ko	So		Ko	Faar	So
1 Jan.	2 Dec.	7 Okt.	28 April	1 Juli	7 April	30 Nov.	23 Okt.
5	6	11	27	5	11	4 Dec.	27
9	10	15	1 Maj	9	15	8	31
13	14	19	5	18	19	12	5 Nov.
17	18	23	9	17	23	16	0
21	22	27	13	21	27	20	18
25	26	31	17	25	1 Maj	24	17
29	30	4 Nov.	21	29	5	28	21
2 Febr.	3 Jan.	8	24	2 Aug.	8	1 Jan.	24
6	7	12	28	6	12	5	28
10	11	16	2 Juni	10	16	9	2 Dec.
14	15	20	6	14	20	13	6
18	19	24	10	18	24	17	10
22	23	28	14	22	29	21	14
26	27	2 Dec.	18	26	2 Juni	25	18
3 Marts	3 Febr.	5	24	30	6	29	22
6	7	12	28	3 Sept.	9	2 Febr.	25
10	11	16	2 Juli	7	18	6	29
14	15	20	6	11	17	10	8 Jan.
18	19	24	10	15	21	14	7
22	23	28	14	19	25	18	11
26	27	2 Jan.	18	23	29	22	15
30	2 Marts	6	22	27	8 Juli	26	19
3 April	5	9	25	1 Okt.	7	1 Marts	23
7	8	12	29	6	11	4	27
11	12	17	8 Aug.	9	15	8	31
15	16	21	7	13	19	12	5 Febr.
19	20	25	11	17	23	16	9
23	24	29	15	21	27	20	13
27	28	3 Febr.	19	25	31	24	17
1 Maj	3 April	7	23	29	4 Aug.	26	21
5	6	11	27	2 Nov.	8	1 April	24
9	10	15	1 Sept.	6	12	5	28
13	14	19	5	10	16	9	8 Marts
17	18	23	9	14	20	13	7
21	22	27	13	18	24	17	11
25	26	2 Marts	17	22	28	21	15
29	30	6	21	26	2 Sept.	25	19
3 Juni	3 Maj	9	24	30	6	29	23
6	7	12	28	4 Dec.	10	3 Maj	27
10	11	16	2 Okt.	8	14	7	31
14	15	20	6	12	18	11	4 April
18	19	24	10	16	22	15	8
22	23	28	14	20	26	19	12
26	27	2 April	18	24	30	23	16
30	31	6	22	28	4 Okt.	27	18

Beregningskema: Hoppe 336 Dage (÷ 1 Maaned + 1 Dag)
 Ko 280 Dage (÷ 3 Maaneder + 6 Dage)
 Faar 153 Dage (+ 5 Maaneder)
 So 114 Dage (+ 3 Mdr., 3 Uger og 1 Dag)

1 Maaned = 30,5 Dage

Aabenraa

CERES

*Korn- og
Foderstofforretning*

Aktieselskab

AABENRAA

Telf. 3121 - 3122

CIMBRIA

TRÆLAST
BYGNINGSARTIKLER
STØBEGODS

AABENRAA

TELEFON: 2006 - 2007 - 2008
NR. CHAUSSE 2

Alle Materialer til Montering af BADEVÆRELSE

C. ANDRESEN

AABENRAA · TLF. 3333

C. C. Rode

Grundlagt 1885.

Indeh.: CHR. RODE - Juveler og Guldsmed.

Storegade 28 - Aabenraa - Telefon 2260.

Stort Lager i Guld-, Sølv-, Tin- og Nikkelvarer.

C. BORREGAARD NIELSEN

Nr. Chausse 9

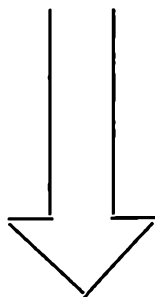
Aabenraa

Telefon 2950

(overfor Folkehjem)

Teknisk Forretning

Olie - Remme - Tvist
Fedt - Vognsmørelse etc.

Alle Slags

TRYKSAGER

udføres.

*

*

Stort Udvalg i moderne Skrifter.

Hejmdals

BOGTRYKKERI

AABENRAA - TELEFON 3132 (3 Linier).

JENSEN & LARSEN

Indehaver: N. Høyberg-Larsen, Snedkermester

Storegade 5 . Aabenraa . Telefon 2506.

Spisestuer — Soveværelser — Dagligstuer

Radio og Lysekroner

Reparationer
udføres

TEMPO

Radio- og aut. Installationsforretning-

Nørreport 13 . Telefon 2844.

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab

Oprettet 1872

Aabenraa

Telefon Nr. 2018 (3 Linier)

Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 1.800.000

*Enhver Bankforretning udføres.
Vejledning og Assistance ved Prioritering og
Konvertering af Laan i fast Ejendom ydes.*

Afdelinger:

Bolderslev	Telefon 4504	Hjordkær	Telefon 21
Bovrup	Varnæs 56	Krusaa	Telefon 516
Felsted	Telefon 28	Padborg	Telefon 333
Hellevad	Telefon 12	Røde Kro	Telefon 6216
Varnæs	Telefon 54	Løjt Kirkeby . . .	Telefon 4

Jasmunds BLADKIOSKER

AABENRAA

Telefoner { 2812 - 2244
2888 - 2809

GRUNDLAGT 1844

A/S HOFFGAARD . AABENRAA

Hovedafdelinger:

MANUFAKTUR . KONFEKTION . SKOTØJ

Enten De køber

lejer eller bytter, vil de blive
betjent paa bedste Maade.

SERVICE
for alle Modeller.

NYBRO RADIO HANS A. KRÜGER

Nybro 6 — Aabenraa — Telefon 2780.

„UNION“

Korn- og Foderstofimport A/S

AABENRAA

HADERSLEV

**Magasin
du Nord**

**Andersen & Christiansen,
AABENRAA.**

Vort Princip er fremdeles det samme
som det har været i 42 Aar — de
bedste Varer til den billigste Pris.

ANTON NIELSEN

Søndergade 7 . Aabenraa . Telefon 2327.

Eneste Special-Hvidevare- og Udstyrstørrerretning paa Pladsen.

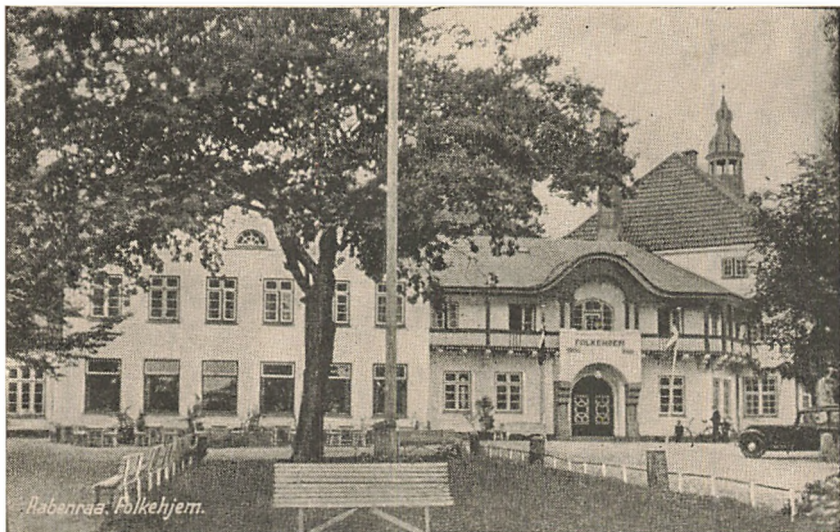
KØB KUN VEJLE { KAKKELOVNE
KOMPURER
VASKEKEDLER
BYGNINGS-STØBEGODS
hos
Johs. Paulsen, Aabenraa. Telefon 3050.
— Gamle Ovne tages i Bytte —

Lorenz Hansen jr

AABENRAA

TELEFON 2138

*Isenkram . Køkkenudstyr . Støbegods
„Tasso“ Rundtræksovne og Kaminer.*

FOLKEHJEM

HOTEL

RESTAURANT

Aabenraa . Telefon 2848

*Hyggelige Lokaler for Selskaber paa indtil
400 Personer. 1. Klasses Køkken.*

Aabenraa

Andels-Svineslagteri

Telefon 2023

Naar De ønsker 1. Kl. Landbrugsmaskiner, henvend
Dem saa til Sønderjyllands største og ældste Maskinfirma

DANSK MASKINOPLAG A/S

Jørgen M. Hansen,

Aabenraa - Nørreport 3 - Telf. 2044.

Billigste Priser. Bedste Betalingsbetingelser. Største Garanti.

Største Lager i det sydlige Jylland af Reserve-
dele til alle Slags Landbrugsmaskiner.

Gartneriet „Nizza“

Carl Hass

Aabenraa

Nørreport

Tlf. 2104

Grundlagt 1874

Husk, at alt i Herrekonfektion, Arbejdstøj, Skotøj og Gummistøvler
til Damer og Herrer køber De bedst og billigst hos

Christian Jacobsen
Herre Garderobe & Skotøj
SØNDERTORV
AABENRAA

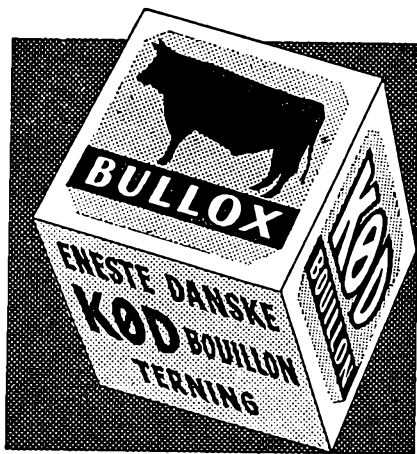
TELEFON 2356

A/S Dansk Kødetrakt Co.

AABENRAA

Bullox

100 pCt. ren
Kødetrakt

Staar De for Indkøb af enten Ure, Guld- eller Sølvvarer, gør De klogt i at aflægge min Forretning et Besøg. Allid stort Udvalg i Gaveartikler, moderne Armbaandsure, for den mest kræsne Smag.

Asmus Clausen

Ramsherred 24

Aabenraa

Telefon 2802

Alle bør handle hos

PETER JESSEN

Konfektions- og Manufakturforretning.

Aabenraa . Telefon 2036

— **Der købes bedst og billigst!**

Special-Afdeling for Herre-Konfektion.

I. M. JENSEN

AUTOMOBILFORRETNING

Aabenraa . Telefon 3155-56

Læser De

de nordslesvigske Landboforeningers og Sønderjydsk Mejeriforenings Organ

Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende

Ellers bestil det hos Posten eller gennem Deres Landboforening

Landbrugets bedste Annonceorgan.

I. P. Top's Eftf.

Kruhl & Glistrup

Aabenraa . Telefon 3054 - 3055

Grundlagt 1897.

Jern og Staal

Smedeartikler

Landbrugsredskaber

Centralvarme- og

Sanitetsartikler

Bygningsmaterialer

„Ribe“-Støbegods

Kaminer, Kakkelovne m. m.

Trælast - Glas - Søm

Harald Bo Bojesens

BOGHANDEL

Bøger - Papir - Kunst
Musikalier - Foto - Bogbinderi.

Aabenraa . Telefon 2352

C. F. ROSENVOLD

Sadelmager

Søndergade 6

Aabenraa

Telefon 2116

$\frac{A}{S}$ Sønderjyds Frøforsyning Frøavl og Frøhandel

Klinkbjerg 1

Aabenraa

Telefon 3047

KONTOR . LAGER . RENSERI

Antager Avlere af Kløver-, Græs- og Roefrø. Fordelagtige
Vilkaar. Sælger Markfrø af de bedste i Forsøgene fastslaaede
Sorter og Stammer. Samtlige Leveringer underkastes Stats-
frøkontrollens sælvvirkende Kontrol.

Castenskjold Rasmussen . Møbelarkitekt

Snedkermester . Storetorv . Aabenraa . Telefon 2227.

Mølrægning af Polstermøbler, Tæpper
og Puder. Gennemtrænger Belækr og
Stopning uden at skade.

leverer Dem Møbler i bedste
Kvalitet. — Indhent Tilbud!

Niels A. Nielsen & Søn

Malermestre . Ramsherred . Aabenraa . Telefon 3128.

udfører alt til Faget henhørende Arbejde akkurat og smagfuldt til moderate
Priser. Alt udføres kun af bedste Materialer. Stuk føres paa Lager, leveres
efter Tegning og opsættes. Forlang Tilbud og Beregning. Farve- og Tapet-
handelen bringes i veltøllig Erindring. Bedste Fabrikaer af Gulvolie, Lak
og Boneoaks føres.

Køb kun Køkkenudstyr
Isenkram — Kaffe- og
Spisestel — Glas hos

Andreas Petersen

Colosseum . Aabenraa . Tlf. 2800

Det *førende* Firma i den
elektriske Branche i Aabenraa

REISSMANN . TELEFON 2488 . LØJT 57.

J. THORSMARK . Indeh. Brdr. Thorsmark.

Aabenraa

Grundlagt 1864

Telefon 2673

Ure og Optik

Briller leveres efter Lægerecept

Landbrugsbøger . Regnskabsbøger . Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

AABENRAA

BOGHANDEL

TELF 2069

Køb bedre Møbler . .

Möbelmagasinet

AABENRAA

Indrettet af
Ellen Jensen

Moderne *Briller* leveres efter Lægerecept.

Leverandør til Sygekassen.

CARL A. LASSEN,

A. Thomsens Eftf. URMAGER og GULDSEMED
Nørreport 18 Aabenraa Telefon 3058

GRAASTEN

Uldall-Jessen

GRAASTEN

TELEFON 19

Alt i Manufaktur!

GRAASTEN BANK A/S

Telefon 3115.

med Afdelinger i Padborg - Krusaa - Kliplev - Felsted
Ullerup - Bovrup - Egersund og Holbøl.

Udfører alle Bankforretninger

Graasten Andelsslagteris Udsalg

Graasten

Telefon 114

Tinglev

Telefon 4007

Padborg

Telefon 303

Magasin du Nord

ALFRED JOHANSEN

GRAASTEN

TELEFON 74

C. C. Biehl . Graasten . Telefon 16

Papir engros - Bogtrykkeri

Specialitet: PROSPEKTKORT
og TURISTBROCHURER.

Sønderborg

Axel Helmer

Telefon 77

Sønderborg

Telefon 777

Isenkram - Husholdningsartikler

Værktøj - Vejle Støbegods

en detail

en gros

A/S Brok & Co., Sønderborg

Telefon 176 og 177

Byggematerialer og Støbegods

Hovedforhandler for ASBEST og BØLGEPLADER

Bøger . Billeder . Festgaver

ANDREAS CLAUSEN, BOG- OG KUNSTHANDEL

Sønderborg - Telefon 387.

Folkebanken for Als og Sundeved

Sønderborg

Aktiekapital og Reserver Kr. 1.540.000

Telefon 2088

Sønderborg Garn

A/S Det Nordiske Kamgarnsspinderi

Sønderborg

Vær moderne!

Køb i

Magasin
du Nord

Jørgen Andersen, Sønderborg.

J. N. MAILAND *Vinhandel*

Sønderborg . Telefon 11.

Forlang overalt den gode, velsmagende Mailands

„Gammel Rom“

Agt paa Etiketten og Firmaet!

JØRGEN OTSEN'S *Bogtrykkeri*

Kastaniealle 17 . Sønderborg . Telefon 69.

Holdbare Habitter

HERRE HUS

Holger Hollensen

Helmer & Jørgensen

Sønderborg

Nordborg

Bedste Indkøbssted for Manufaktur-
varer - Konfektion - Udstyr - Herre-
og Drengeskjorte

J. Lauritzen, Sønderborg

Telefon 540

Cykler . Symaskiner . Skrivemaskiner

Barnevogne . . Reparationsværksted

Køb kun det bedste Frøl

Roe-, Kløverfrø og Græsfrø

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl, Andelsselskab, Sønderborg
Telefon 18.

Alle vore Forsendelser til Foraaret staar under selvvirkende
Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

— Paalidelige Avlere antages —

NØRHERREDHUS

NORDBORG

Forsamlingshus og Hotel

Gode Værelser

Flink Betjening

Hyggelig Sal til større og mindre Sammenkomster

MOMMARK - FÆRGEN

Hurtigste og bedste Forbindelse

fra Sønderjylland til Øerne

Naar De vil

spare Penge

bør De købe Deres

*Manufakturvarer . Konfektion
Erikotage . Skotøj*

hos

A. HUNDEVADT

HADERSLEV

Waldemar Schmidt

Nørregade 1 . Haderslev . Telefon 3716

Byens ældste og største Specialforretning
i HERRE- og DRENGEKONFEKTION

»RESERVERET«

Ole Jensens Bageri

anbefales

Gaaskærgade . Haderslev

Telefon 2670.

Sønderjyllands største Lager af

RADIOMATERIALE

Elektr. Artikler og Grammofonplader.

en gros

en detail

1. Klasses FOTO - AFDELING

Radiomagasinet

E. RASMUSSEN

Nørregade 15 . Haderslev . Telefon 3053.

SPAREKASSEN FOR HADERSLEV BYES OMEGN (Hjørnet Gravene-Nørregade)

modtager Indskud til højeste Forrentning paa Folio
Indlån paa Opsigelse

Afdeling »Egne Hjem«. Afdeling for Skolesparekasser.
Som Gaver ved Hjemmets Fester (Daab, Fødselsdag og
Konfirmation) anbefales Sparekassebøger i Pragtbind.

H. O. Knudsen

1. Klasses Skotøjsreparationsværksted

Jomfrustien 2 Haderslev

HADERSLEV

KUL- OG KOKS-KOMPAGNI ^{A/S}

Telefon 2012 (3 Lin.)

Kontor Nørregade 27

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

Haderslev Telefon 3570

Viggo Jacobsen

Nørregade 46

HADERSLEV

Telefon 2965

Kolonial - Delikatesse

AKSEL NIELSEN

Garn og Trikotage

Telefon 2909

Haderslev

Telefon 2909

Spis

H. C. Andersens Brød

Telefon 2268.

Michelsen & Jacobi

Haderslev

PETER ORBESEN

Telf. 2221

*Manufakturvarer - Dame- og Børne-Konfektion
Herre- og Dreng-Konfektion - Skotøj - Tæpper
Gardiner - Sengeudstyr*

J. Jørgensen

Telefon 2729

HADERSLEV

Telefon 2729

GARN og TRIKOTAGE

Hansen & Christiansen

Haderslev

Kolonialvarer en gros
samt indenlandske Husholdningsartikler

Telegr.-Adr.: „Arimo“

Telefon 2329

Vare-

Mærke

Alpina

Peter Henningsen

Haderslev

Telefon 2169

Ure, Guld- og Sølvvarer

JULIUS NIELSEN - VOJENS

Korn - Foderstoffer
Kunstgødning - Trælasthan del

Vojens - Telefon 31

O. P. OLLING . GLARMESTER

Storgade 23 - HADERSLEV - Telefon 2332

||| Eget Glassliberi
Billedindramning
Kunsthandel

Det er
uforsvarligt

at eksperimentere med Reparation af Deres Vogn. — Ligeegyldigt om stor eller lille Reparation vil De hos os opnaa den bedste Service. — Lad os forlænge Deres Vogns Levetid.

Svend Wæver

HADERSLEV AABENRAA
Telf. 3475 Telf. 3008-3009

V. FAHRENDORFF

Nørregade 20 Haderslev Telefon 2644

Guld Sølv Ure Optik

Carl Nielsen, Boghandel

Nørregade 25

HADERSLEV

Telefon 2371

Grundlagt 1765

Henrik Sørensen

Jomfrustien Haderslev Telefon 2740

Kolonial - Konserver - Frugt - Delikatesser
Bedste Varer - Billigste Pris

Michael Hansen

Nørregade 38 Haderslev Tlf. 2415-2416

Jern-, Staal- og Bygningsartikler

Oluf Thielst

Haderslev Telefon 2165.

Mærk- og Roefrø . Kunstgødning . Gødningsskalk
Høstbindegarn . Kolonialvarer.

Reserveret

== Toftlund, Branderup, Agerskov ==

Frosch's Hotel

Værelser med varmt og koldt Vand.

1. Kl.s Køkken. Reel Betjening.

Toftlund Telefon 17.

Velklædt

OTTO FREJ ^{saa} . Toftlund - Telefon 58

CHR. JENSEN v. S. Jensen

Manufaktur — Konfektion

Grundlagt 1877

Toftlund - Telefon 37

Jens Detlefsen

Skotøjsforretning

Toftlund - Telefon 56

TOFTLUND OG OMEGNS SPAREKASSE

Telefon 38

Indskud modtages til Forrentning

Indbetalingssteder: Tirslund - Branderup - Arrild

Sanitære Anlæg - Centralvarme

Johannes Olsen,
Toftlund - Tlf. 3

Besøg

Centralhotellet i Toftlund

Reel Betjening 1. Kl.s Køkken

Anker Andersen, Toftlund, Telf. 11

CHR. TANDRUP

Urmager- og Guldsmedeforretning.
Toftlund - Telefon 102

O. Gemmer . Toftlund . Telefon 128

Malerforretning

Alt Malerarbejde udføres smagfuldt og godt.

A. H. ULLERUP . Toftlund

Kolonialafdelingen: Telf. 20. Postgiro 42923.
Isenkramafdelingen: Telf. 190. Postgiro 8599.

Toftlund

Peter Lindemann

Telefon 47

Manufaktur

Dame-, Herre- og Børne-Konfektion

Toftlund og Omegns Folkeblad

Redaktion og Udgiver: P. Tolderlund-Hansen
Toftlund

P. OLESEN

Toftlund . Telefon 35.

Kolonial og Køkkenudstyr

EJNAR K. FRIIS

Karetmagerværksted

Toftlund Telf. 207

Vi har den Vare, De søger!

Toftlund Isenkramforretning,

Lassen Schmidt Telefon 200.

Godsk Hansen & Søn

Møbellforretning . Toftlund . Telf. 68.

Hagelskade-Forsikrings-Foreningen

for Nordslesvig

(Oprettet 1875, gensidig)

Reservekapital: ca. 75.000 Kr.

Indmeldelser modtages af Tillidsmændene, Kredsformændene
og Forretningsføreren, Dir. Andersen, Toftlund, Telf. 28.

Agerskov Urmagerforretning

u/ O. Nissen, Telf. 16

anbefaler alt i

Ure . Guld- og Sølvvarer . Alt i Brilller

Carl Truelsen

Agerskov . Telefon 3 og 9

Kolonial og Manufaktur.

Agerskov og Omegns Brugsforening

u/ V. Madsen

bringes i velvillig Erindring.

Kolonial: Telf. 15.

Grovvarer: Telf. 79.

Thomas Boysen, „Frem“

Branderup . Telf. 1.

Kolonial-, Korn- og Foderstofforretning.

^{A/S} H. Matzen

Knabrostræde 20

København K

Telefon: 7057 . 746 . 11 900!

Telegram-Adresse: Clichématzen.

Clichéer i Zink, Gummi og Stereotypi

i fineste Udførelse og til billige Priser.

Leverandør til Sprogforeningens Almanak.

== Skodborg, Brændstrup, Rødding

Skodborg Korn-
og Foderstofforretning A/s

Telefon 4

Korn

Foderstoffer

Kunstgødning

A. H. Junker

SKOVBORG . TELEFON 24

Mode-, Manufaktur- og Konfektionsforretning

Skodborg Mejeri og Osteri . SKOVBORG

anbefaler „**Borgosten**“

i alle Fedmer.

Chr. Matthiesen.

Skodborg Spare- og Laanekasse

Indskudskapital 1 Million Kr.

Reservefond 125.000 Kr.

Sikreste Kapitalanbringelse!

Brændstrup Korn-ogFoderstofforretning pr. Gram

Korn — Foderstoffer — Kunstgødning

N. J. SKOV

Brændstrup Telf. 1

Fole Telf. 15

Gram Telf. 57.

RØDDING BANK

Telefon Rødding 75 og 91.

Bankens Aktiekapital	211 000 Kr.
Bankens Reserver	78 000 Kr.
	<hr/>
	289 000 Kr.

Hæfter til Sikkerhed for Kundernes Indskud.

*Rødding Bank er Egnens Bank og gennem
den kommer Egnens Penge Egnen til gode.*

Rødding Tømmerhandel

Chr. J. Ravn

Telefon 49

M. Hansens

Manufaktur- og Konfektionsforretning

RØDDING . TELEFON 55

HANS JUHL . Rødding . Telefon 20

Møbelsnedkeri . Møbelmagasin

Lager af Ligkister . Alt Bygningsarbejde udføres

Radio-Huset v/ W. HELLERØE

Rødding

Telefon 17

Stort Udvalg i førende Mærker . Moderne Service-Værksted

Byens ældste Smede- og Maskinforretning

Mac. Cormicks Maskiner. — Vandværks-
anlæg og Mølkemaskiner.

P. Lindberg . Rødding . Telefon 34

Rødding Andels-Slagteri

anbefaler Indkøb i Udsalgene i

RØDDING Telefon 9

GRAM Telefon 74.

RØDDING ANDELSMEJERI

føres altid 1. Klasses

Børnemælk - pasteuriseret Mælk
samt Fløde, Kærnemælk og Smør.

Henvend Dem til Mejeriets Udsalgsvogne
eller dets Udsalg paa Kongevej.

Mode . Manufaktur . Herreekvipering

COLFACH . *Rødding*

Grundlagt 1880

Telefon 8

— har altid det største Udvalg, den bedste Vare, den billigste Pris

RØDDING HØJSKOLE

RØDDING SØNDERJYLLAND HANS LUND

Karleskole: Nov. — Marts.
Dølingsføreruddannelse

Pigeskole: Máj — Juli
Skoleplan sendes

Rødding Møbelmagasin

Stort Lager af Møbler for alle Hjem . Ligkister paa Lager.
Snedkermester S. A. Sørensen, Rødding, Tlf. 27.

H. Chr. Andersen . Rødding . Tlf. 68

Bog- og Papirhandel - Bogbinderi

Stort Udvalg i Billeder - Fotoartikler

A. J. Marcussen . Rødding

Urmager- og Guldsmedeforretning.
Grundlagt 1844.

J. Boysens Bageri og Konditori

Søndre Allé . Rødding . Telefon 76

Alt i friskbagt Wienerbrød og Konditorkager

HOTEL RØDDING

Rødding

Telefon 4

Mads Christophersen

Gram

Gram Tæppefabrik A/S

Gram . Telf. 28

Friis L. Ehlers

Gram . Telefon 6

Lys . Kraft . Radio . Vandpumper . Motorer

ANDERSENS HOTEL

anbefales

Gram . Telefon 22

N. Timmermann . Gram

Trælast og Savværk . Bygningsartikler . Kul

Tlf.: Gram 26 (Kontor), Gram 61 (Privat). Postkonto: 9479 Bankkonto: Gramby Bank

GRAM TEGLVÆRK

anbefaler sine

DRÆNRØR og MURSTEN

OLAF AASTRUP GRAM TELEFON 43

Mode . Manufaktur . Konfektion

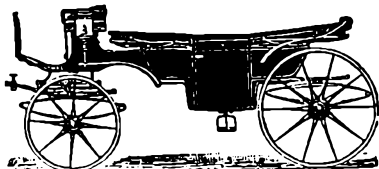
Prima damprensede Fjer og Dun

Løgumkloster

Kolonial . Konserver . Vin . Spirituosa

købes hos

H. BLAABJERG Løgumkloster, Telf. 95

Chr. Madsen

Indeh.: ANTON MADSEN
Vognbyggerl. Løgumkloster Tlf. 42

Omlægning af Gummi udføres
med Garanti. — Al Reparation
udføres.

Lager af Luksus- og Arbejdsvogne. Mælkevogne til Gummihjul
leveres i alle Størrelser

Jenny Edwardsens Boghandel

Løgumkloster, Telefon 57

Alt i Skøn- og Faglitteratur, Billeder, Keramik, Fotoartikler.

Det største Udvalg i Galanteri- og Kortevarer

Hans Jørgensens Cigarforretning
Markedsgade. Lige ved Hotel „Løgumkloster“

Lager og Værksted for Cykler og Symaskiner.

KNUD LARSEN . Løgumkloster, Telefon 171

Husk Julehæfter, Lommebøger, Almanakker,
største Udvalg i nye Bøger, Kontorartikler og Trætning

Løgumkloster Boghandel v/ Gunder Nissen,
Telefon 78.

CHR. PORS . Løgumkloster Telefon 205

Dampfarveri og kemisk Tøjrensingsanstalt
Uldvare- og Trikotageforretning

Sagfører M. Haase

cand. jur.

Løgumkloster Telefon 111

Manufaktur . Sengeudstyr . Tricotage
Dame- og Herre-Konfektion.

Conrad Langwadt Løgumkloster Telefon 32

Dagligt frisk Morgenbrød
Alt i Wienerbrød og Konditorkager

Bager C. A. Andersen Telf. 87.

Konrad Hvids Tømmerforretning

Løgumkloster . Telefon 177

Kolonial og Delikatesser!

købes hos **Vilhelm Petersen** Østergade Telf. 110

LØGUMKLOSTER BANK
AKTIESELSKAB

Kontortid 9-12 og 2-4. Lørdag 9-12. Telf. 18

Alle Bankforretninger udføres.

Leverander III
det danske Hof

J. W. MADSEN

Depot for Tuborg Bryggerierne
og De forenede Bryggerier.

Løgumkloster Telefon 96.

Min Skræderforretning

I Vindmøllegade bringes i velvillig Erindring.

Rudolf Prasse . Løgumkloster

Højmdals Kontor i Løgumkloster. Telefon 99

Tryksager af enhver Art
bedst og til rimelige Priser.

Tønder Landmandsbank $\frac{1}{2}$

TØNDER

*

Kontorer i

Skærbæk . Ballum . Brede . Brøns . Bylderup-
Bov . Frifelt . Højer . Tinglev . Visby . Sæd

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

H. A. SCHMIDT

Vestergade 27 . Tønder . Telf. 67

*Efter Krigen kan alle
faa Tobak hos mig igen.*

Tønder Kiosk

Telf. 204 . O. MUNK . Telf. 204

STORT UDVALG I

*Legetøj - Lædervarer - Piber - Pencils - Fyldepenne -
Brepapir - Papirservietter m. m.*

ASMUS MATTHIESEN

Vestergade . Tønder . Telf. 146

Kolonialvarer . Delikatesser . Tobak . Cigarer

Paalæggsbørsen - STOREGADE - TØNDER - TLF. 428

anbefales med alt i

Paalægsvarer - Ost - Fedevarer og Konserver

Holger Petersen

Vestergade 6 . Tønder . Telf. 654

ISENKRAM

BRØDRENE TYGESEN

Storegade 13-15 . Tønder . Tlf. 286

Manufaktur en gros og en detail

J. N. Jepsen

STOREGADE 5 . TØNDER . TELF. 341

Bøger, Papir, Kunst. Anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur

Hans Matthiesen

Vestergade 5

TØNDER

Telefon 334

KOLONIAL- OG DELIKATESSEFORRETNING

MISSIONSHOTELLET

Storegade 9 - Tønder - Telf. 108

God Mad og Kaffe · Dobbelte og enkelte Værelser · Roligt Bosted

Emil Wolfhechel

Storegade 3 . Tønder . Telf. 465

Manufaktur

Trikotage

Sengeudstyr

Ehm Christensen

Storegade 12 . Tønder . Telf. 143

Manufakturvarer - Bedst og billigst

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. Kjærby A/S . Højer

Leverer kun
gennem Forhandlere

TØNDER MEJERI

v/ Chr. Petersen

H. Outzen - Vestergade 57 - Tønder - Telf. 81

Største Møbellager paa Pladsen
Billigste Priser

M. A. MEYER

Carstengade 26 . Tønder . Telf. 189

Kolonial og Delikatesse

Hotel Tønder

Byens førende Hotel * Byens bedste Madsted

Aksel Michelsen

TØNDER VEST . TELF. 2530 - 2531

Kul- og Trælasthandel

DAMEHUSET

v/ H. Friis

VESTERGADE 23 - TELEFON 498 - TØNDER

Sprogforeningen

der blev oprettet den 10. Oktober 1880
og som gennem 62 Aar har udført et
stort Arbejde for Danskheden, bør alle
være Medlem af. Er De ikke Medlem,
saa indmeld Dem! Dette sker ved et
Breukort, der adresseres til

SPROGFORENINGEN

AABENRAA

*Medlemsbidraget er 2 Kr. aarlig og opkræves
i Oktober Maaned.*

TIL AL VASK OG RENLIGHED

We-Pe

PRODUKTER

Worning & Petersen

VEJLE SÆBEFABRIK A/S

The illustration shows a young boy sitting on a horizontal line, blowing bubbles. The bubbles are of various sizes and contain different images: a globe, a figure in a dynamic pose, and other abstract patterns. The boy is wearing a striped tank top and shorts. The background is a dark, textured grey.

